

Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge

(Vejledning til lov om voksenansvar for anbragte børn og unge samt bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge)

Indholdsfortegnelse

(Indholdsfortegnelsen referer til punkter i vejledningen)

Kapitel 1

Regelgrundlag og formål

Indledning	1
Regelgrundlag	2
Formål	3
Supplement til vejledningen	4
Virkning	5

Kapitel 2

Anvendelsesområde og personkreds

Anvendelsesområde	6
Særligt om anbringelse af strafferetlige årsager	7
Unge over 18 år anbragt i hht. strafferetlig dom eller kendelse	8
Uden for anvendelsesområdet	9
Personkreds	10
Typer af anbringelsessteder	11
Plejefamilier	12
Kommunale plejefamilier	13

Netværksplejefamilier	14
Egne værelser, kollegier eller kollegielignende værelser	15
Opholdssteder	16
Døgninstitutioner	17
Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner	18
Særligt om delvis lukkede afdelinger	19
Sikrede døgninstitutioner	20
Særligt sikrede afdelinger	21
Interne skoler	22
Aflastningstilbud	23
Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling	24

Kapitel 3

Snitflader til anden lovgivning

Generelt	25
Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet	26
Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet	27
Lovgivningsmæssige snitflader til retssystemet. Retsplejelovent	28
Straffeloven. Nødværge	29
Straffeloven. Ungdomssanktion	30
Straffeloven. Straffuldbyrdeleslovent	31
Lovgivningsmæssige snitflader til udlændingeloven	32

Kapitel 4

Børn og unges rettigheder

Grundlovent og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	33
--	----

Internationale konventioner	34
Børnekonventionen	35
Handicapkonventionen	36
Rettighedernes indhold	37
Generelle principper for indgreb i rettigheder	38

Kapitel 5

Voksenansvar

Forholdet mellem forældre og børn	39
Voksenansvar i forhold til anbragte børn og unge	40
Særligt i forhold til børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne	41
Grænseflade mellem fysisk magt og omsorg	42

Kapitel 6

Særlig i forhold til plejefamilier og netværksplejefamilier

Anvendelsesområde	43
Plejefamiliers voksenansvar	44
Adgang til at fastsætte og opretholde regler i eget hjem	45
Nødværge	46
Særligt i forhold til kommunale plejefamilier	47

Kapitel 7

Husorden

Generelt	48
Bekendtgørelse af husorden	49
Håndhævelse	50

Kapitel 8

Anvendelse af rusmiddeltest

De overordnede rammer	51
Generelt samtykke	52
Samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest i en konkret situation samt orientering af forældremyndighedsindehaveren	53
Tilbagekaldelse af generelt samtykke	54
Særlig krav til anvendelse	55

Kapitel 9

Fysisk guidning

Generelt	56
Betingelse for at anvende fysisk guidning	57
Grænsefladen mellem fysisk guidning og magtanvendelse	58
Særligt omkring tilsyn	59

Kapitel 10

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	60
Forbud mod nedværdigende og hånende behandling mv.	61

Kapitel 11

Afværgehjælp

Generelt	62
Årsager der kan begrunde afværgehjælp	63
Kortvarig fastholdelse og føren	64

Kapitel 12

Fysisk magtanvendelse

De overordnede rammer	65
Betingelser for at anvende fysisk magt	66

Kapitel 13

Tilbageførsel ved rømning

Generelt	67
Definition af tilbageførsel	68
Politiets bistand	69
Gentagne rømninger	70

Kapitel 14

Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse

Tilbageholdelse i forbindelse med en anbringelse	71
Tilbageholdelse under en anbringelse	72
Årsager der kan begrunde tilbageholdelse	73
Foreløbige afgørelser	74
Opretholdelse af tilbageholdelse i op til yderligere 14 dage	75

Kapitel 15

Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

Afgørelse om anbringelse	76
Målgruppe	77
Tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling	78

Fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling	79
--	----

Kapitel 16

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner	80
Anbringelse på en sikret døgninstitution af socialretlige årsager	81
Nærmere om rammer og vilkår for anbringelse på sikrede døgninstitutioner	82
Dispensation fra aldersgrænsen	83
Anbringelse af strafferetlige årsager	84
Anbringelse på sikret afdeling i varetægtssurrogat	85
Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i afsoning af straf	86
Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i en ungdomssanktion	87
Ophold på sikrede døgninstitutioner for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark	88
Midlertidig overførsel fra åben til sikret døgninstitution	89
Anbringelse på særligt sikrede afdelinger	90
Særligt sikrede afdelinger	91
Midlertidig overførsel fra sikret døgninstitution til særligt sikret afdeling	92
Screening af børn og unge på sikrede institutioner og særligt sikrede afdelinger	93
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge under 15 år	94
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge over 15 år	95
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner som led i varetægtssurrogat	96
Varighed af ophold ved afsoning af dom på en sikret døgninstitution	97
Varighed af ophold for børn og unge idømt en ungdomssanktion	98
Ophold uden for sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt adgang til frisk luft	99

Særligt for unge anbragt som led i en strafferetlig afgørelse	100
Udgang for børn og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat	101
Udgang for børn og unge, der afsøner ubetinget frihedsstraf	102
Udgang for unge idømt en ungdomssanktion	103
Klagemuligheder vedrørende udgang	104
Aflåsning af værelser om natten på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	105
Generelt om isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	106
Betingelser for isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	107

Kapitel 17

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

De overordnede rammer	108
Særligt om kontrol af brevveksling	109
Særligt om kontrol med telefonsamtaler	110
Særligt i forhold til e-mails	111
Undtagelser til kontrollen	112
Foreløbige afgørelser	113

Kapitel 18

Undersøgelse af person og opholdsrum

Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde	114
Særligt om adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	115
Særligt om undersøgelse af person	116
Særligt om undersøgelse af opholdsrum	117
Fremgangsmåde ved undersøgelse af person og/eller opholdsrum	118
Tilbageholdelse af effekter	119

Kapitel 19

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

Generelt	120
Målgruppe	121
Supplement til pædagogisk indsats	122
Ikke kontinuerlig overvågning	123
Personligt system	124
Samtykke	125
Ansøgning	126
Frivillig bestemmelse	127
Betingelser for iværksættelse	128
Periode	129
Fornyelse af ansøgning	130
Klage	131

Kapitel 20

Særlige bestemmelser for unge anbragt i varetægtssurrogat, som led i afsoning eller ungdomssanktion

Særligt om besøgs-, brev-, telefonkontrol m.v. for unge i varetægtssurrogat	132
Besøg	133
Brevveksling mv.	134
Telefonsamtaler eller anden kommunikation	135
Indgreb i den anbragtes adgang til internet og telefon	136
Påhøring eller overvågning af den anbragtes brug af internet og telefon	137
Foreløbige afgørelser	138
Foreløbige afgørelses anvendelsesområde	139

Kapitel 21

Registrering og indberetning

Generelt	140
Registrering og indberetning	141
Inddragelse af barnet eller den unge	142
Indberetning til den anbringende kommune	143
Indberetning til socialtilsynet	144
Orientering af forældremyndighedsindehaveren	145
Indberetning til skolekommune	146
Orientering af kommunal eller regional driftsherre	147
Registrering og indberetning af en handling, der kan være undergivet (offentlig) påtale	148

Kapitel 22

Tilsyn

Det personrettede tilsyn	149
Det driftsorienterede tilsyn	150
Socialtilsynet	151
Særligt om henvendelse til socialtilsynet	152
Anbragte børns mulighed for at henvende sig anonymt til socialtilsynet	153
Snitflader mellem det personrettede og driftsorienterede tilsyn	154
Det kommunale tilsyn	155
§ 71-tilsynet	156
§ 71-tilsynets vurdering	157
Ombudsmandens tilsyn	158

Kapitel 23

Klageadgang samt særlig adgang til domstolsprøvelse mv.

Generel klageadgang	159
Klage over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen og børn og unge-udvalget	160
Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	161
Klagefrister	162
Advokatbistand, aktindsigt mv.	163
Orientering om retten til aktindsigt og til at udtale sig	164
Dækning af transportomkostninger	165
Særlig adgang til domstolsprøvelse	166

Bilag

Eksempel på en husorden

Kapitel 1

Regelgrundlag og formål

Indledning

1. Vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge henvender sig primært til personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, de kommunale sagsbehandlere på børne- og ungeområdet samt socialtilsynet.

Vejledningen beskriver endvidere grænseflader mellem omsorg og magt og beskriver herunder også voksenansvaret i al almindelighed i forhold til forældre, plejefamilier og personale på opholdssteder og institutioner.

Regelgrundlag

2. Reglerne om voksenansvar, magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge, er reguleret i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, jf. lovbekendtgørelse nr. xx af xx (herefter voksenansvarsloven), samt §§ 63 a – 63 c i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. x af xx (herefter serviceloven). Med bekendtgørelse nr. xx af xx om voksenansvar for anbragte børn og unge (herefter voksenansvarsbekendtgørelsen).

Formål

3. Formålet med voksenansvarsloven samt den underliggende bekendtgørelse er som beskrevet i lovens § 1 at fastsætte rammer for plejefamilier og personale på anbringelsessteders adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret, og at sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Reglerne beskriver således i hvilke situationer, der undtagelsesvist må anvendes magt, herunder på hvilke anbringelsessteder der under nærmere angivne kriterier kan anvende magt og foretage de nødvendige former for indgreb. Reglerne indeholder endvidere en række procesregler om registrering, indberetning, tilsyn og klage.

Samtidig skal reglerne bidrage til, at plejefamilier og personale på anbringelsesstederne har de nødvendige redskaber i deres arbejde til at fremme de anbragte børn og unges trivsel og den socialpædagogiske behandling.

Formålet med vejledningen er at vejlede om og skabe større klarhed om reglerne på området, så plejefamilier og personale på anbringelsessteder ikke overskrider deres beføjelser over for et barn eller en ung. Samtidig sikres det, at plejefamilier og personale ikke undlader at yde den tilstrækkelige omsorg af frygt for at overskride deres beføjelser. Dette skal også styrke retssikkerheden for plejefamilier og personale på anbringelsesstederne.

Det er ikke formålet med vejledningen at opstille konkrete retningslinjer for, præcis i hvilke situationer det er tilladt at anvende magt, og i hvilke situationer det ikke er tilladt. Det må altid afvejes i den konkrete situation, hvilke tiltag der er nødvendige inden for regelgrundlagets rammer, og det skøn skal udøves i en konkret opstået situation.

Supplement til vejledningen

4. Som supplement til vejledningen er der på Socialstyrelsen hjemmeside www.socialstyrelsen.dk lagt materiale med formidling af viden om metoder til forebyggelse af magtanvendelse, bl.a. via filmklip, cases og andet materiale som kan understøtte anvendelsen af reglerne i praksis. Desuden er der links til undervisningsmaterialer, eksempler på husordener og indberetningskemaer mv.

Vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge skal ses i sammenhæng med den samlede fremstilling af Social- og Indenrigsministeriets vejledninger til serviceloven og lov om socialtilsyn, herunder:

- Vejledning nr. 1 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.
- Vejledning nr. 2 om hjælp og støtte efter serviceloven.
- Vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

- Vejledning om socialtilsyn.

Virkning

5. Vejledningen har virkning fra offentliggørelsen.

Kapitel 2

Anvendelsesområde og personkreds

Anvendelsesområde

6. Det fremgår af voksenansvarsloven for anbragte børn og unge, at reglerne finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, der drives af en kommune, en region eller en privat leverandør efter servicelovens § 66, stk. 1, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 1, med de begrænsninger, der følger af de enkelte bestemmelser

[Indsæt tekstboks med lovtekst - § 2]

Loven finder således anvendelse på kommunale, regionale og private anbringelsessteder, i det omfang de er nævnt i de enkelte bestemmelser i voksenansvarsloven. Der er dermed parallelitet mellem, hvilke leverandører, barnet eller den unges handlekommune kan samarbejde med i forhold til at løfte sit forsyningsansvar på det sociale område, og hvem der kan udføre magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Alle anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, er omfattet af reglerne om voksenansvar efter voksenansvarslovens § 3. Det gælder således også plejefamilier, netværksplejefamilier og egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder.

Kommunale plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 3, er endvidere omfattet af voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning, § 8 om afværgehjælp samt af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i § 7.

Opholdssteder og døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger er omfattet af voksenansvarslovens §§ 3-11, § 15, § 16, stk. 1, 4 og 5, § 17 og §§ 21-24.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner er derudover omfattet af voksenansvarslovens §§ 12-13.

Sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger er endvidere omfattet af voksenansvarslovens § 14 og § 16, stk. 2 og 3.

Voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning, § 8 om afværgehjælp og § 9 om fysisk magtanvendelse finder anvendelse på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, jf. § 2, stk. 4.

Særligt om anbringelse af strafferetlige årsager

7. Børn og unge under 18 år, der er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, af strafferetlige årsager, er omfattet af de bestemmelser, der finder anvendelse for det pågældende anbringelsessted. Det vil være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en døgninstitution træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje, hvis opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning efter straffeloven, jf. § 78, stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven, eller hvis opholdet er led i en idømt foranstaltning efter § 74 a i straffeloven.

For unge, der er anbragt som led i varetægtsurrogat, afsoning eller ungdomssanktionen gælder endvidere en række særlige bestemmelser i voksenansvarslovens §§ 18-20.

Unge over 18 år anbragt i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse

Bekendtgørelsens § 1

8. Ophold på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, skal være begyndt før det fyldte 18 år. Ophold på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk.1, nr. 5 og 6, kan dog i medfør af straffelovens § 74 a, påbegyndes efter det fyldte 18. år.

Voksenansvarslovens §§ 4, 5, 7-9, 12-14, 16 og 19-24 finder anvendelse over for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 3.

Bestemmelsen sikrer, at der også kan anvendes magt efter de relevante bestemmelser i voksenansvarsloven over for unge over 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager på et anbringelsessted efter servicelovens. Det vil således være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en institution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje, hvis opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning efter straffeloven, jf. § 78, stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven, eller hvis opholdet er led i en idømt foranstaltning efter § 74 a i straffeloven. Fx kan det være nødvendigt at foretage undersøgelse af person og opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16 eller at anvende fysisk magt efter § 9.

Uden for anvendelsesområdet

9. Voksenansvarsloven finder ikke anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på efterskoler, frie fagskoler, og frie grundskoler med kostafdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 2.

Der vil således ikke kunne anvendes magt eller foretages andre indgreb efter voksenansvarsloven over for det fåtal af børn og unge, der er anbragt på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdelinger efter en afgørelse om anbringelse efter servicelovens §§ 52 og 58. Dette gælder uanset om efterskolen, den frie fagskole eller den frie grundskole med kostafdeling er konkret godkendt som anbringelsessted i forhold til et eller flere angivne børn eller unge af den anbringende kommune efter servicelovens § 66 a, stk. 7, eller generelt godkendt efter socialtilsynslovens § 5 af vedkommende socialtilsyn.

Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler er i øvrigt heller ikke omfattet af reglerne i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen.

Personkreds

10. I praksis vil det være plejefamilier, ledere og personale på anbringelsesstederne, der foretager indgreb i selvbestemmelsesretten eller anvender magt.

Ved personale på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde, har gennemført en pædagogisk uddannelse, eller som indgår i gennemførelsen af alment pædagogisk arbejde og varetager andre pædagogiske arbejdsopgaver på institutionen eller opholdsstedet.

Adgangen til at foretage indgreb efter loven omfatter således ikke øvrigt personale på institutionen eller opholdsstedet, fx køkkenmedarbejdere, pedeller eller rengøringspersonale.

Ved personale på interne skoler på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på anbringelsessteder.

Typer af anbringelsessteder

11. Nedenfor beskrives de forskellige typer af anbringelsessteder, som er omfattet af reglerne i voksenansvarsloven.

Det bemærkes, at reglerne i voksenansvarsloven ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed.

Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig uden for anbringelsesstedet, herunder fx når børn og unge er på ture udenfor anbringelsesstedet med det dertilhørende personale.

Serviceloven

Anbringelsessteder for børn og unge

§ 66...

Plejefamilier

Serviceoven

§ 66 a...

12. Efter servicelovens § 66 a, stk. 1, skal plejefamilier som udgangspunkt være godkendt som generelt egnede af socialtilsynet. I særlige tilfælde kan kommunen godkende en plejefamilie eller kommunal plejefamilier som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn. En plejefamilie kan kun have én type godkendelse ad gangen.

En plejefamilie kan defineres som en familie, der på foranledning af en kommune tager imod børn og unge, der anbringes i plejefamiliens eget hjem. Plejefamilien honoreres typisk med vederlag for at have barnet eller den unge boende og får derudover dækket udgifterne til barnets eller den unges ophold i hjemmet. Plejefamilier har ikke adgang til at ansætte personale til at varetage opgaverne med plejebarnet med mindre, der er tale om en barnepige eller lignende, der vil falde inden for det almindelige familiebegreb. Se nærmere i vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Kommunale plejefamilier

13. Kommunale plejefamilier er plejefamilier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer er godkendt til at have børn eller unge i pleje, som har tungere problemer og et mere omfattende støttebehov, end børn og unge i plejefamilier normalt har.

Udover at de kommunale plejefamilier, i lighed med andre plejefamilier, kan tilbyde barnet eller den unge en opvækst i et familielignende omsorgsmiljø, kan den kommunale plejefamilie på grund af de kompetencer og kvalifikationer, der lå til grund for godkendelsen, løfte en større indholdsmæssig opgave i indsatsen overfor barnet eller den unge.

Der vil typisk være tale om plejefamilier med særlige forudsætninger, fx lang erfaring med familieplejehvervet og/eller særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Derudover vil der typisk også være tale om plejefamilier, der har en aftale om hel eller delvis erhvervsbegrænsning som følge af, at der er behov for at anvende mere tid på det anbragte barn eller den unge, end hvad der almindeligvis kræves. Der kan fx være tale om akut-plejefamilier, som står til rådighed til at modtage børn eller unge, som har behov for at blive anbragt med kort varsel, eller plejefamilier som modtager særligt behandlingskrævende børn eller unge, der har behov for en ekstraordinær indsats af plejefamilien.

Det er vigtigt, at den indsats, som kommunalbestyrelsen vælger, i alle tilfælde er den indsats, der bedst muligt afhjælper barnets eller den unges behov. I forbindelse med anbringelsen af et barn eller en ung i en kommunal plejefamilie skal det derfor også altid overvejes, om plejefamilien selv kan tage hånd om barnets

eller den unges udfordringer, eller om der skal tilbydes anden støtte, som fx psykologhjælp eller behandling på en specialiseret institution sideløbende med anbringelsen i plejefamilien.

De kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere opgave, som kan være meget krævende. Derfor kan det være nødvendigt, at de kommunale plejefamiliers arbejdsvilkår er tilrettelagt, så plejefamilien får mulighed for bedst muligt at yde plejebarnet eller den unge den nødvendige støtte. Derfor skal kommunale plejefamilier have mere supervision og efteruddannelse end andre plejefamilier, jf. § 9 i bekendtgørelse nr. 809 af 23. juni 2016 om plejefamilier (plejefamiliebekendtgørelsen), og der skal tages stilling til deres arbejdsvilkår senest i forbindelse med indgåelsen af familieplejekontrakten, jf. servicelovens § 142, stk. 5.

Kommunale plejefamilier kan enten ansættes af kommunen eller indgå aftale med kommunen. Det er den kommune, der indgår familieplejekontrakten med plejefamilien, der er forpligtet til at sikre sig, at plejefamilien har ordentlige arbejdsvilkår. Både i tilfælde hvor kommunen ansætter en kommunal plejefamilie og i tilfælde, hvor der indgås kontrakt med en kommunal plejefamilie, bør der som minimum tages stilling til de arbejdsmæssige vilkår såsom pension, forsikringsforhold og opsigelsesvarsel.

KL udsender årligt en taksttabel bl.a. med vejledende satser for plejevederlag, lommepenge, beklædning m.v. Se nærmere på www.kl.dk.

I forbindelse med indgåelse af en familieplejekontrakt mellem den kommunale plejefamilie og den anbringende kommune, skal den anbringende kommune sikre sig, at der er taget stilling til de pågældende arbejdsvilkår. Det betyder, at der skal tages stilling hertil i selve familieplejekontrakten, hvis der ikke allerede er taget stilling hertil i forbindelse med en evt. ansættelse.

Serviceloven regulerer ikke egentlige krav til familieplejekontraktens indhold. Men det forudsættes, at der skal tages stilling til arbejdsvilkår mv. Som en naturlig del heraf skal der også tages stilling til, om plejefamiliens forudsætninger for at påtage sig opgaven og karakteren af barnets eller den unges problemer tilsiger, at de kommunale plejeforældre skal have et tilbud om aflastning.

Derudover gælder samme regler for godkendelse, tilsyn, indgåelse af konkrete plejeaftaler mv. for de kommunale plejefamilier som for andre plejefamilier. Se nærmere i vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Netværksplejefamilier

Serviceloven

§ 66 a

Stk. 2...

Stk. 3. ...

14. Netværksanbringelser er anbringelser hos familiemedlemmer eller andre fra barnets eller den unges netværk. Ordet netværksanbringelser anvendes – i stedet for slægtsanbringelser – for at understrege, at der ikke nødvendigvis skal være et biologisk bånd mellem barn og plejeforældre.

Det centrale er, at der er en vis tilknytning mellem barn og plejeforældre. Desuden gælder, at netværksplejefamilier, i modsætning til plejefamilier og kommunale plejefamilier, ikke har ret til vederlag i forbindelse med anbringelsen, men i stedet har ret til at få dækket de omkostninger, der er forbundet med at have barnet boende. Det skyldes, at det er vigtigt, at barnet under anbringelsen ved, at det ikke er en økonomisk belastning for familien, og at barnet i højere grad får oplevelsen af, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven alene på baggrund af tilknytningen til barnet eller den unge og ikke af økonomiske grunde.

Familien skal vurderes til at være egnet til at modtage et bestemt barn eller en bestemt ung, og det er ikke relevant, om de ville kunne modtage andre børn eller unge. En netværksplejefamilie vil godt kunne godkendes til flere børn eller unge samtidig, fx søskende. Netværksplejefamilien skal i de tilfælde have en godkendelse for hvert enkelt barn. Se nærmere i vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Egne værelser, kollegier eller kollegielignende værelser

ServiceLOVEN

§ 66 a. ...

Stk. 5...

15. Unge kan anbringes på eget værelse eller kollegium efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 4.

I kollegier eller kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse, anses den enkelte bolig eller det enkelte værelse for et anbringelsessted, og disse anbringelsessteder skal konkret godkendes af den anbringende kommune, jf. § 66 a, stk. 5. Det gælder uanset, om der er visse fælles faciliteter, eller om der ydes en begrænset personlig støtte til de unge.

Det kan være vanskeligt at sondre mellem et værelse og et opholdssted, specielt i de situationer hvor der er tilknyttet pædagogisk støtte til den unge. Hvis det besluttet, at et anbringelsessted skal godkendes som et værelse, er det vigtigt, at den unge har en vis alder og modenhed, således at det er muligt for den unge at klare sig på egen hånd.

Den unge, der skal anbringes på værelset, skal være egnet til at kunne klare dagligdagen på egen hånd, og behovene hos den unge skal primært have karakter af dækning af de daglige fornødenheder som fx kost, logi og beklædning.

Hvis der er tilknyttet en kontaktperson til den unge, vil det stadig være muligt at godkende stedet som et værelse. Dette gælder i visse tilfælde også, selvom der er ansat en voksen, som bor på stedet, såfremt

denne primært fungerer som en stabil voksen eller rådgiver i den unges liv. Det er dog udgangspunktet, at den målgruppe, som primært vil profitere af anbringelse på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssted, er unge, som er på vej ud i en selvstændig tilværelse og følgelig kun har brug for begrænset personlig støtte.

Hvis den anbringende kommune ikke vil konkret godkende et værelse, kan kommunalbestyrelsen i stedet søges om godkendelse som opholdssted.

Opholdssteder

16. Opholdssteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5, udgør botilbud for børn og unge, som har ophold uden for hjemmet. Et opholdssted yder et samlet tilbud, der typisk omfatter socialpædagogisk behandling og bolig.

Et opholdssted skal være godkendt efter § 5 i lov om socialtilsyn.

På opholdssteder for børn og unge, oprettet efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan der anvendes magt efter voksenansvarslovens kapitel 3, uanset om målgruppen for opholdsstedet er børn og unge, der har sociale problemer, eller er børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter lovens §§ 8-14, §§ 16, 18 og 20, samt magtanvendelse i øvrigt, skal registreres og indberettes af opholdsstedet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold, jf. §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og til det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med opholdsstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Børn og unge må ikke låses inde på opholdsstedet, men det udelukker ikke, at opholdsstedet kan låses af, således at uvedkommende ikke kan komme ind. De låste døre skal kunne låses op indefra.

Det bemærkes, som nævnt ovenfor, at reglerne i voksenansvarsloven ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed.

Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning/et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra opholdsstedet. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture udenfor opholdsstedet med opholdsstedets personale.

Opholdssteder for børn og unge kan ikke godkendes som delvis lukkede og sikrede anbringelsessteder. Det er alene døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 6, der kan etableres og godkendes som delvis lukkede og sikrede døgninstitutioner.

Døgninstitutioner

17. Reglerne i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge gælder for alle døgninstitutioner, efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, jf. stk. 3, uanset om målgruppen for institutionen er børn og unge, der har

sociale problemer, er anbragt som led i en strafferetlig afgørelse eller kendelse, og/eller børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne.

På døgninstitutioner for børn og unge kan der således anvendes magt efter lovens kapitel 3.

Det bemærkes, at voksenansvarslovens regler ikke er knyttet til den fysiske institution (matriklen), men til institutionen som organisation/pædagogisk enhed.

Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning/et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra institutionen. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture udenfor institutionen med institutionens personale. Se nærmere i vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

[Indsæt tekstboks med tekst fra bkg. - § 4]

18. En delvis lukket døgninstitution og en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution er en døgninstitution eller en afdeling, hvor det er muligt i perioder at aflåse yderdøre og vinduer. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger er målrettet børn og unge med en negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for længerevarende behandlingsforløb.

Indsatsen på delvis lukkede døgninstitutioner kan tilrettelægges mindre indgribende, end det er tilfældet på en sikret afdeling, idet tilbageholdelse og fastholdelse kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en insisterende indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling.

En delvis lukket døgninstitution og en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution skal godkendes af det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn. Der skal i den forbindelse lægges vægt på, at de fysiske rammer er i orden, når børn og unge tilbageholdes, samt at institutionen lever op til målsætningerne med denne institutionstype. Det er således en betingelse for at kunne blive godkendt som delvis lukket døgninstitution eller afdeling, at institutionen tilbyder en intens og struktureret behandlingsindsats. Den delvis lukkede døgninstitution eller afdeling skal være indrettet således, at børn og unge, som ikke skal tilbageholdes, kan færdes frit ud og ind af institutionen.

Delvis lukkede institutioner og delvis lukkede afdelinger beregnet til døgnophold for børn og unge mellem 12 og 17 år må kun anvendes i de situationer, hvor det er af afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder, eller at barnet eller den unge kan fastholdes fysisk, hvis der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge eller

3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Dørene til børns og unges værelser må ikke aflåses på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdeling skal tilbyde en intens og struktureret socialpædagogisk behandling. Det er vigtigt, at der under opholdet arbejdes målrettet med barnets eller den unges udvikling i forhold de områder, hvor der er problemer og udfordringer. Dette kan fx gøres ved anvendelse af afprøvede behandlingsprogrammer målrettet den unges problemer, herunder misbrugsbehandling, vredeshåndtering, psykologhjælp eller socialpædagogisk behandling.

Den unge skal sikres skolegang under opholdet, og der skal være fokus på beskæftigelse i de tilfælde, hvor det er relevant.

Særligt om delvis lukkede afdelinger

19. I forhold til de delvis lukkede afdelinger på de åbne døgninstitutioner, skal der ske en særskilt godkendelse af selve afdelingen, da det er et selvstændigt anbringelsessted. Socialtilsynet skal således i forbindelse med godkendelsen forholde sig til både personalets forudsætninger for at anvende de øgede former for magt, og til hvorvidt afdelingens fysiske rammer understøtter dette.

I forbindelse med den fysiske indretning af den delvis lukkede afdeling på døgninstitutionen skal det sikres, at de fysiske rammer er i orden, så det er muligt for de anbragte børn og unge at vide, hvornår de opholder sig på den åbne del af institutionen og den delvis lukkede, herunder at de øgede muligheder for fast- og tilbageholdelse ikke anvendes over for de øvrige unge på den åbne del af døgninstitutionen.

Det skal således sikres, at de fysiske rammer er i orden, herunder at det kun er børn og unge, over for hvem der er truffet en afgørelse om tilbageholdelse i op til 5 dage af gangen, som rent faktisk tilbageholdes. Der må således ikke herske tvivl om, hvorvidt man opholder sig på en delvis lukket afdeling eller på en åben døgninstitution.

Det er op til den enkelte kommune at vurdere, hvor mange pladser der er behov for på en delvis lukket afdeling. I perioder med tomme pladser kan kommunalbestyrelsen anvende den delvis lukkede afdeling som en del af den åbne døgninstitution med det formål at undgå tomme pladser. I sådanne situationer er det dog vigtigt, at vinduer og døre ikke er aflåste, da det kun er i de tilfælde, hvor et barn eller en ung er anbragt efter servicelovens § 63 a, at tilbageholdelsen efter voksenansvarslovens § 12 kan finde sted.

Sikrede døgninstitutioner

Serviceovens § 63 b (indsættes)

Voksenansvarsbekendtgørelsen § 5 (indsættes)

Sikrede døgninstitutioner

20. Ved en sikret døgninstitution forstås en døgninstitution med en eller flere afdelinger, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. En afdeling, der er aflåst hele eller næsten hele døgnet, skal være godkendt efter § 5 i lov om social tilsyn. Der kan endvidere gives en særlig godkendelse til at anvende en del af en sikret afdeling til særlige formål, hvis der er etableret en fysisk adskillelse fra de øvrige dele af den sikrede afdeling.

Sikrede døgninstitutioner kan endvidere have en eller flere særligt sikrede afdelinger, som modtager børn og unge i de tilfælde, hvor anbringelse i almindelig sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, jf. vejledningens punkt 21, nedenfor.

I forbindelse med tværgående aktiviteter skal der altid tages højde for sikkerheden på den sikrede døgninstitution. Det betyder, at børn og unge, der sidder fx er anbragt i varetægtssurrogat i forbindelse med den samme straffesag, i nogle tilfælde ikke kan undervises sammen. Ligeledes skal der tages hensyn til børn og unge, som ikke magter at deltage i fx holdundervisning.

Særligt sikrede afdelinger

Serviceovens § 63 c (indsættes)

Voksenansvarsbekendtgørelsen

Særligt sikrede afdelinger § 7 indsættes

21. Særligt sikrede afdelinger er målrettet børn og unge, som ved en forudgående voldelig eller psykisk afvigende adfærd, har gjort ophold eller fortsat ophold i sikret afdeling uforsvarlig, jf. § 63 c, stk. 2, i serviceloven.

En særligt sikret afdeling adskiller sig i forhold til almindelige sikrede afdelinger ved, at rammerne understøtter, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har et mere vidtgående behov for hjælp og støtte end de børn og unge, der placeres på almindelige sikrede afdelinger. Fx kan personalenormeringen være anderledes.

Særligt sikrede afdelinger skal være fysisk adskilt fra almindelige sikrede afdelinger. Den fysiske adskillelse mellem sikrede og særligt sikrede afdelinger er ikke til hinder for, at de anbragte børn og unge i sikrede og særligt sikrede afdelinger kan deltage i undervisning i hold på tværs af afdelingerne, så længe ordensbestemmelser overholdes og sikkerhedshensyn iagttages.

Der gælder de samme magtanvendelsesregler for de særligt sikrede afdelinger, som for de sikrede afdelinger, bortset, at isolation i sikrede institutioner maksimalt må vare 2 timer, mens den på særligt sikrede afdelinger maksimalt må vare 4 timer, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 2.

Interne skoler

22. Efter folkeskolelovens § 20, stk. 5, kan specialundervisning indrettes på opholdssteder eller døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. Dette betegnes som interne skoler.

Kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende opholdssted eller en døgninstitution henvise elever til specialundervisning på en intern skole på institutionen, jf. folkeskolelovens § 22, stk. 5, 2. pkt.

En elev kan henvises af en kommune til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand på en intern skole på en institution, hvis eleven er anbragt på en institution, og det vil være mest hensigtsmæssigt at undervise eleven i kortere eller længere tid på en intern skole på denne eller en anden institution, fx på grund af elevens svære adfærdsvanskeligheder, jf. § 1 i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Begrebet interne skoler omfatter således de tilfælde, hvor én eller flere elever er henvist til specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand på et opholdssted eller en døgninstitution, herunder på en sikret døgninstitution.

Henvisning af en elev til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i et privat, selvejende eller regionalt opholdssted eller døgninstitution er betinget af, at der på forhånd mellem institutionen og kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen er indgået overenskomst om undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse. Det samme gælder kommunale opholdssteder eller døgninstitutioner, der er beliggende i en anden kommune, jf. § 14, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014.

Undervisningen på de interne skoler tilrettelægges efter folkeskolelovens regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. I alle andre forhold end undervisningen på den interne skole vil det være reglerne i lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge, der gælder i forhold til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Reglerne i lov om voksenansvar §§ 6, 8 og 9 finder anvendelse på interne skoler, der er tilknyttet anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6.

Reglerne i lov om voksenansvar finder ikke anvendelse i interne skoler i dagbehandlingstilbud.

Aflastningstilbud

ServiceLOVEN

§ 55...

Stk. 2...

Stk. 3. ...

23. Børn og unge kan, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, som led i en aflastningsordning, jf. servicelovens § 55, stk. 2, få ophold i en netværksplejefamilie, en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. servicelovens § 66. Børn og unge, der er i aflastning på et godkendt opholdssted eller en døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, er omfattet af reglerne om voksenansvar, herunder reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, idet reglerne om magtanvendelse mv. er knyttet til anbringelsesstedet (typen af anbringelsessted) og ikke årsagen til, at barnet eller den unge opholder sig på anbringelsesstedet.

Reglerne om magtanvendelse finder kun anvendelse i kommunale plejefamilier, for så vidt angår reglen om afværgehjælp efter voksenansvarslovens § 8. Derudover gælder reglen i voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning.

I de øvrige plejefamilier kan der ikke anvendes magt efter voksenansvarsloven.

Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling

24. Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling kan anvendes som en særskilt type anbringelsessted med fokus på undervisning efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7.

Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling skal enten være konkret godkendt som anbringelsessted i forhold til et eller flere nærmere angivne børn eller unge af den anbringende kommune efter servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2, stk. 2 eller 7, eller være generelt godkendt efter socialtilsynslovens § 5 af vedkommende socialtilsyn, jf. servicelovens § 66, stk. 2.

Hvis en efterskole, en fri fagskole eller en fri grundskole med kostafdeling har 8 pladser eller derunder til anbringelse af børn og unge efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, skal den enkelte plads være godkendt som konkret egnet i forhold til det pågældende barn eller den pågældende unge af kommunalbestyrelsen i den pågældende kommune, jf. servicelovens § 66 a, stk. 7.

Bestemmelsen indebærer, at hvis en efterskole, en fri fagskole eller en fri grundskole med kostafdeling har 9 pladser eller derover til anbringelse af børn, skal skolen være generelt godkendt af vedkommende socialtilsyn, der også skal føre driftsorienteret tilsyn hermed.

Kapitel 3

Snitflader til anden lovgivning

Generelt

25. Reglerne om voksenansvar, magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for børn og unge har snitflader til en række andre lovgivninger. Det drejer sig bl.a. om sundhedsloven, lov om anvendelse af tvang i psykiatrien, folkeskoleloven, straffeloven, retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf og udlændingeloven.

Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet

26. På sundhedsområdet drejer det sig fx om sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 1202 af 14. november 2014 med senere ændringer) og lov om anvendelse af tvang i psykiatrien (lovbekendtgørelse nr. 1729 af 2. december 2010 med senere ændringer) og bekendtgørelse nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger.

Sundhedsloven indeholder bl.a. regler om patienters retsstilling (Afsnit III), herunder reglerne om informeret samtykke.

Ifølge sundhedslovens § 15, stk. 1, må ingen behandling indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af sundhedslovens §§ 17-19.

For børn og unge gælder særlige regler om informeret samtykke. Efter sundhedslovens § 17, stk. 1, kan patienter, der er fyldt 15 år, selv give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver skal dog inddrages i den mindreåriges stillingtagen. Hvis sundhedspersonen vurderer, at den mindreårige ikke er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kan forældremyndighedens indehaver give samtykke til behandling, jf. sundhedslovens § 17, stk. 2.

Er patienten under 15 år, er det forældremyndighedens indehaver, der skal give samtykke, men barnet eller den unge skal informeres og inddrages i drøftelserne af behandlingen i det omfang barnet eller den unge forstår behandlingssituationen, medmindre dette kan skade barnet eller den unge.

Der skal lægges vægt på den under 15-åriges tilkendegivelser, jf. sundhedslovens § 20.

Sundhedsloven giver ikke hjemmel til at anvende tvang i forbindelse med behandling.

Herudover skal der henvises til vejledning nr. 9079 af 12. februar 2015 om ordination og håndtering af lægemidler, bekendtgørelse om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed) (nr. 1219 af 11. december 2009) og den dertil knyttede vejledning (nr. 115 af 11. december 2009) om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed).

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien finder alene anvendelse i forbindelse med indlæggelse, ophold og behandling på psykiatrisk afdeling, jf. lovens § 1, stk. 1.

Der foreligger tvang i psykiatrilovens forstand, når der anvendes foranstaltninger uden patientens informerede samtykke, jf. reglerne herom i sundhedsloven. Et legalt informeret samtykke kan i tilfælde af patientens inhabilitet (mindreårighed) hvile på et samtykke fra forældremyndighedens indehaver, jf. reglerne herom i sundhedsloven.

Det følger af sundhedslovens samtykkeregler og psykiatrilovens tvangsdefinition, at der ikke foreligger tvang i psykiatrilovens forstand, når forældremyndighedsindehaveren afgiver et informeret samtykke til behandlingen/foranstaltningen af et barn under 15 år.

Af BEK nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1107 af 11. september 2015, fremgår det, at tvangsbehandling kun må anvendes over for personer, der er indlagt på psykiatrisk afdeling og opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse, jf. § 10 i lovbekendtgørelse nr. 1160 af 29. september 2015 om anvendelse af tvang i psykiatrien. Afgørelse om tvangsbehandling træffes af overlægen, og i tilfælde hvor overlægen ikke er til stede af dennes stedfortræder. I sådanne tilfælde skal overlægen efterfølgende snarest tage stilling til beslutningen om behandling.

Tvangsmedicinering må kun anvendes over for indlagte patienter på psykiatriske afdelinger, når andre behandlingsmuligheder må anses for uanvendelige. Tvangsmedicinering forudsætter, at der er gjort vedvarende forsøg på at forklare patienten behandlingens nødvendighed, bortset fra akutte situationer hvor udsættelse af behandlingen er til fare for patientens liv eller helbred. Tvangsmedicinering, hvor der ikke er tale om en akut situation, forudsætter, at patienten og patientrådgiveren er fuldt informerede om behandlingens formål, virkninger og mulige bivirkninger.

I situationer hvor der anvendes tvangsmedicinering, skal der altid være en læge til stede. Dette gælder også i forhold til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Det er således ikke tilladt at tvangsmedicinere ved at skjule medicinen i fx mad.

Ifølge lov om anvendelse af tvang i psykiatrien § 5 må tvangsindlæggelse, jf. §§ 6-9, eller tvangstilbageholdelse, jf. § 10, kun finde sted, såfremt patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

1) udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers ville blive væsentligt forringet, eller

2) den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Tvangsindlæggelse skal ske, når betingelserne i lovens § 5 er opfyldt.

Tvangsindlæggelse må kun gennemføres på baggrund af en lægeerklæring, som hviler på lægens egen undersøgelse foretaget med henblik på den aktuelle indlæggelse. Erklæringen må ikke være udstedt af en læge, der er ansat på det psykiatriske sygehus eller den psykiatriske afdeling, hvor tvangsindlæggelsen skal finde sted. Det er politiet, der træffer bestemmelse om tvangsindlæggelsens iværksættelse og yder bistand hertil.

Den indlæggende læge skal så vidt muligt være til stede, indtil politiet forlader stedet med den, der skal tvangsindlægges. Det er overlægen på den psykiatriske afdeling, der træffer den endelige afgørelse om, hvorvidt patienten skal tvangsindlægges.

Klage over tvangsindlæggelse kan indbringes for Det Psykiatriske Patientklagenævn ved Statsforvaltningen. Det Psykiatriske Patientklagenævn ved Statsforvaltningen skal efter anmodning fra patienten eller patientrådgiveren indbringe sine afgørelser vedrørende tvangsindlæggelse for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Klage over manglende overholdelse af sundhedslovens regler om patienters retsstilling kan indbringes for Patientombuddet.

Der kan endvidere henvises til vejledning nr. 9427 af 20. januar 2011 om forhåndstilkendegivelser, behandlingsplaner, tvangsfiksering og tvungen opfølgning efter udskrivning m.v. for patienter indlagt på psykiatriske afdelinger.

Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet

27. Når anbragte børn og unge undervises i folkeskoler, efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling, er de ikke omfattet af voksenansvarslovens regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

I stedet finder reglerne i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen anvendelse over for såvel anbragte som øvrige børn og unge på skolerne. Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling er dog heller ikke omfattet af denne bekendtgørelse.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 10, stk. 1, at en elev, over for hvem der anvendes magt for at afværge, at eleven udøver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, af det undervisende personale omgående kan udelukkes fra klassen. Udelukkelsen er betinget af, at eleven i udelukkelsestiden er under fornødent tilsyn.

Det fremgår endvidere af § 10, stk. 2, at underviseren ved udelukkelse af en elev fra klassen omgående skal underrette skolens ledelse, hvorefter ledelsen træffer beslutning om de nødvendige videre foranstaltninger. Det fremgår af § 10, stk. 3, at det i øvrigt er lovgivningens almindelige regler om nødværge, nødret og lovlig retshåndhævelse, jf. straffeloven og retsplejeloven, der gælder.

Endelig fremgår det, at legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling ikke er tilladt, og at der i fornødent omfang kan anvendes magt for at afværge, at en elev øver vold mod sig selv eller andre, eller ødelægger eller beskadiger ting.

Lovgivningsmæssige snitflader til retssystemet

Retsplejeloven

28. Efter § 762 i retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1257 af 13. oktober 2016, med senere ændringer er det dommeren, der afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765.

Unge under 18 år, som har ophold på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, er omfattet af de bestemmelser i voksenansvarsloven, der finder anvendelse for denne type anbringelsessted. Lovens §§ 4, 5, 7-9, 12-14, 16 og 19-24 finder anvendelse over for unge over 18 år, som er anbragt på et anbringelsessted, jf. servicelovens § 66, nr. 5 og 6, i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse.

Unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt på sikrede døgninstitutioner i stedet for varetægtsfængsling, er omfattet af reglerne i retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt. vedrørende besøg og brevveksling m.v.

Straffeloven

Nødværge

29. Plejefamilier og personale på anbringelsessteder vil i medfør af reglen om nødværge efter straffelovens § 13, jf. lovbekendtgørelse nr. 1052 af 4. juli 2016, under visse nærmere omstændigheder straffrit kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller i helt særlige tilfælde ejendom, såfremt handlingen er nødvendig og forsvarlig.

Nødværge kan kun anvendes mod den eller dem, der foretager det uretmæssige angreb. Det uretmæssige angreb kan fx være et angreb på en person eller på ting.

Nødværge kan også anvendes mod et barn eller en ung, hvis vedkommende er under den kriminelle lavalder.

Det er en betingelse for straffrihed, at nødværgehandlingen er både nødvendig og forsvarlig. En nødværgehandling er nødvendig, når handlingen er det der skal til for at afværge det uretmæssige angreb. Hvis det uretmæssige angreb kunne være afværget på en mindre indgribende måde, har nødværgehandlingen ikke været nødvendig. Om en nødværgehandling er forsvarlig er navnlig et spørgsmål om proportionalitet. Der skal være et rimeligt forhold mellem nødværgehandlingen, og det eller den, der er udsat for et uretmæssigt angreb, og som nødværgehandlingen skal beskytte. Ved vurderingen af forsvarligheden skal der tages hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Ungdomssanktionen

30. Straffelovens § 74 a, giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en ung, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, og som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal idømmes en ungdomssanktion. En ungdomssanktion er en dom til en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed. En ungdomssanktion består typisk af tre faser:

Fase 1: Et indledende ophold i en sikret afdeling

Fase 2: Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted

Fase 3: En periode i ambulante regi med tilsyn af de sociale myndigheder

Under ophold på en sikret afdeling i fase 1 og på en døgninstitution eller et egnet opholdssted i fase 2 vil den unge være omfattet af de bestemmelser i voksenansvarsloven, der finder anvendelse for den pågældende type anbringelsessted. For unge over 18 år er det kun voksenansvarslovens § 4, § 5, §§ 7-9, §§ 12-14, § 16 og §§ 19-24, der finder anvendelse.

Straffuldbyrdelsesloven

31. Straffuldbyrdelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1242 af 11. november 2015, med senere ændringer, giver mulighed for, at unge under 18 år, der skal afsone en straf, bl.a. kan anbringes på institutioner, herunder sikrede døgninstitutioner og opholdssteder, jf. § 78 i straffuldbyrdelsesloven.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, anbringes dømte, der er under 18 år, i institution m.v. uden for Kriminalforsorgen, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

Unge under 18 år, som idømmes ubetinget frihedsstraf, kræver ofte en massiv socialpædagogisk indsats, der som udgangspunkt bedst kan varetages i særlige sociale institutioner uden for Kriminalforsorgens regi.

Når den unge har fået en ubetinget dom, vurderer Kriminalforsorgens lokale afdeling, om den unge skal anbringes på en institution i socialt regi eller i Kriminalforsorgens regi.

Vurderes det, at den unge skal anbringes i et anbringelsessted efter reglerne i serviceloven, tager Kriminalforsorgens lokale afdeling kontakt til den unges opholdskommune.

Afsoner den unge en dom på en sikret døgninstitution eller i en af Kriminalforsorgens institutioner, betaler kommunen en fast takst for opholdet, jf. servicelovens § X og finansieringsbekendtgørelsens § x, mens kommunen afholder udgifterne, når den unge afsoner en dom på en ikke sikret døgninstitution eller et opholdssted.

Det er Kriminalforsorgen der, på baggrund af indstilling fra den lokale afdeling, afgør, hvorvidt den ubetingede fængselsstraf kan udstås på en institution uden for Kriminalforsorgens regi i henhold til straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, jf. stk. 1. Endvidere godkender Kriminalforsorgen anbringelsesstedet og vilkårene for anbringelsen. Vilkaere for anbringelsen vil altid fremgå af Kriminalforsorgens beslutning om anbringelse efter straffuldbyrdelseslovens § 78.

Som hovedregel er der altid knyttet det vilkår til afsoningen, at den pågældende skal undergive sig tilsyn af Kriminalforsorgen. Herudover vil den unge være underlagt de regler, der gælder på anbringelsesstedet.

Som eksempler på yderligere vilkår ved anbringelse på et anbringelsessted kan fx nævnes:

- at den pågældende kun må forlade anbringelsesstedet med ledsagelse af personalet,
- at den pågældende kun må forlade institutionen efter forudgående aftale med NN,
- at den pågældende kun må forlade anbringelsesstedet efter nærmere bestemmelse.

Når unge under 18 år har ophold på et anbringelsessted oprettet efter reglerne i serviceloven, er de omfattet af reglerne om voksenansvar for anbragte børn og unge.

32. Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse fremgår af §§ 35-37, jf. lov nr. 412 af 9. maj 2016, med senere ændringer.

Udlændingelovens § 35 omhandler varetægtsfængsling. Kompetencen til at træffe afgørelse herom hører under domstolene.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 1, kan en udlænding varetægtsfængsles, når der er bestemte grunde til at anse varetægtsfængsling for nødvendig for at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen og under eventuel appel, indtil en eventuel bestemmelse om udvisning kan fuldbyrdes, og når:

- 1) Udlændingen ikke har fast bopæl her i landet, og der er begrundet mistanke om, at udlændingen har begået en lovovertrædelse, der kan medføre udvisning efter udlændingelovens §§ 22-24.
- 2) Udlændingen er indrejst i strid med et indrejseforbud.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 2, kan en udlænding, som har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7 (asyl), og som er udvist ved endelig dom efter udlændingelovens §§ 22-24, varetægtsfængsles med henblik på at sikre en effektiv fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning.

Udlændingelovens § 36 omhandler tilfælde, hvor politiet har kompetence til at træffe afgørelse om frihedsberøvelse (administrativ frihedsberøvelse).

Det følger af udlændingelovens § 36, stk. 1, at frihedsberøvelse anvendes til at sikre muligheden for afvisning, udvisning eller overførsel af en udlænding eller for udsendelse af en udlænding, der i øvrigt ikke har ret til at opholde sig her i landet.

Det er generelt set en forudsætning for afgørelse om frihedsberøvelse, at de foranstaltninger, der fremgår af udlændingelovens § 34 (dvs. deponering af pas m.v., sikkerhedsstillelse, tage ophold efter politiets nærmere bestemmelse, meldepligt hos politiet) ikke er tilstrækkelige for at sikre udlændingens tilstedeværelse eller medvirken.

Herudover følger det af udlændingelovens § 36, at politiet kan eller skal frihedsberøve udlændinge i en række nærmere angivende tilfælde, jf. udlændingelovens § 36, stk. 2-8.

Udlændingelovens § 37 omhandler domstolskontrol af den administrative frihedsberøvelse. Efter udlændingelovens § 37, stk. 1, skal en udlænding, der er frihedsberøvet efter lovens § 36, inden tre døgn fremstilles for retten, som tager stilling til frihedsberøvelsens lovlighed og opretholdelse.

Det følger af udlændingelovens § 37, stk. 10, 1. og 2. pkt., at frihedsberøvelse efter § 36 med henblik på afvisning eller overførsel efter reglerne i Dublinforordningen, udsendelse eller af udlændinge, der ansøger om asyl, skal finde sted i særlige faciliteter. Hvis dette ikke er muligt, skal den frihedsberøvede holdes adskilt fra almindelige indsatte.

Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse omfatter alle udlændinge uanset alder. Uledsagede mindreårige må dog ikke frihedsberøves i fængsler, jf. udlændingelovens § 37, stk. 10, 3. pkt.

Kapitel 4

Børn og unges rettigheder

Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

33. Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) indeholder en række frihedsrettigheder, der sætter grænser for, hvilke indgreb staten kan foretage i borgernes frihed. I relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er de i praksis mest relevante bestemmelser grundlovens § 71 om frihedsberøvelse og § 72 om boligens ukrænkelighed. De i praksis mest relevante bestemmelser i EMRK er artikel 3 om forbud mod tortur og anden umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, artikel 5 om frihedsberøvelse, artikel 8 om retten til privat- og familieliv og artikel 2 i den 4. tillægsprotokol til konventionen om retten til bevægelsesfrihed.

Internationale konventioner

34. Derudover er særligt to internationale konventioner relevante på området: FN's konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder (herefter Børnekonventionen) og FN's konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap (herefter Handicapkonventionen), som begge indeholder en række rettigheder for børn og unge, herunder for børn og unge med funktionsnedsættelser. Danmark er som ratificerende stat forpligtet til at respektere og træffe passende foranstaltninger for at sikre konventionsrettighederne.

Børnekonventionen

35. I relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er de vigtigste principper i Børnekonventionens artikel 3, som forpligter staterne til at sikre, at barnets bedste kommer i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, artikel 12 om barnets ret til at blive hørt, og til at barnets synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed, artikel 13 om ytringsfrihed, herunder retten til at søge, modtage og videregive oplysninger, artikel 16 om retten til privat- og familieliv og til respekt for sit hjem eller brevveksling, artikel 17 om adgang til information og beskyttelse mod oplysninger, der kan skade barnets velfærd eller sundhed, artikel 20 om udsatte børns ret til særlig beskyttelse og bistand fra statens side, herunder i form af anbringelse, og artikel 37 om at frihedsberøvelse kun må ske som en sidste udvej og i kortest muligt passende tidsrum.

Handicapkonventionen

36. Børn og unge med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser har derudover i medfør af Handicapkonventionen en række særlige rettigheder, som har til formål at sikre dem beskyttelse, mens de

vokser op. Det drejer sig bl.a. om artikel 7, som forpligter medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger, så børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn, artikel 14 om at eksistensen af et handicap ikke i sig selv kan danne grundlag for frihedsberøvelse, artikel 16 om medlemsstaternes forpligtelse til at beskytte personer med handicap mod udnyttelse, vold og misbrug, og artikel 17 om, at enhver, som har et handicap, har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Rettighedernes indhold

37. Ethvert barn og enhver ung har således ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Børn og unge har ret til at vokse op under omsorgsfulde og trygge forhold og til at udvikle sig gennem skole og fritid. Børn og unge har ligeledes ret til inddragelse, selvbestemmelse og personlig integritet, herunder ret til beskyttelse mod indgreb over for barnet eller den unges integritet. Børn og unge har ret til at ytre sig og modtage information, herunder gennem elektroniske medier. Børn og unge har samtidig ret til beskyttelse mod kommunikation, der skader barnet eller den unges velfærd. I alle foranstaltninger vedrørende børn skal barnets bedste komme i første række. Anbragte børn og unge har de samme rettigheder som alle andre børn og unge.

Det er helt centralt, at barnet eller den unges synspunkter altid inddrages i tilrettelæggelsen af indsatsen i overensstemmelse med barnets alder, funktionsniveau og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæggelse som gennemførelse af foranstaltninger så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge. Dog kan der i den daglige omsorg for barnet eller den unge opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnet eller den unges ønsker og plejefamiliens vurdering eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. I sådanne situationer skal der ske en afvejning af barnet og den unges ret til med- og selvbestemmelse over for barnet eller den unges ret til omsorg. Indgreb kan være påkrævede for at sikre et anbragt barn eller en ungs ret til omsorg. Indgrebet skal i så fald ske ud fra en konkret afvejning af barnet eller den unges ret til omsorg over for barnet eller den unges ret til selvbestemmelse m.v.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal således altid ske i overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder, der følger af grundloven, EMRK, FN's Børnekonvention m.fl.

Generelle principper for indgreb i rettigheder

38. Der vil afhængig af et indgrebs karakter være tale om enten magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, hvis et indgreb berører anbragte børn og unges rettigheder, som beskrevet ovenfor, og barnet eller den unge ikke samtykker hertil.

Der må ikke foretages vilkårlige indgreb i anbragte børns og unges rettigheder. Det er et almindeligt uskrevet legalitetsprincip i dansk ret, at indgreb i frihedsrettigheder normalt kræver en klar og sikker hjemmel. Efter EMRK stilles der krav om, at et indgreb skal have et retsgrundlag i national ret, der er

tilgængeligt for individet og så klart og præcist, at individet med rimelig sikkerhed kan forudsige sin retsstilling.

Det følger af det almindelige proportionalitetsprincip, at magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten ikke må gennemføres, såfremt der efter indgrebets formål og den krænkelse eller det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb. Endvidere gælder et skånsomhedsprincip, hvorefter magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader. Indgreb i et barn eller en ungs rettigheder skal således altid være proportionalt, udføres skånsomt og udgøre den sidste udvej i forsøget på at hjælpe barnet eller den unge.

Indgreb i børns og unges rettigheder kan derfor kun ske, når betingelserne i voksenansvarsloven er opfyldt og indgrebet sker under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 7.

Kapitel 5

Voksenansvar

Forholdet mellem forældre og børn

39. Det er efter § 2, stk. 1, i lov om forældreansvar, jf. lovbekendtgørelse nr. 1820 af 23. december 2015 (herefter forældreansvarsloven), som udgangspunkt forældremyndighedsindehaverne, der skal drage omsorg for et barn eller en ung, og forældremyndighedsindehaverne som kan træffe beslutninger om barnets eller den unges personlige forhold ud fra dennes interesser og behov.

Alle børn og unge har ret til omsorg og tryghed og skal behandles med respekt for sin person. Børn og unge må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Dette fremgår direkte af forældreansvarslovens § 2, stk. 2.

Børn og unge er undergivet forældremyndighed, fordi de har behov for, at der er nogen, som passer på dem. Forældremyndighed indebærer således en pligt til at tage ansvar og drage omsorg over for barnet eller den unge.

Som forældremyndighedsindehaver har man en ret og en pligt til at træffe beslutninger om barnet eller den unges forhold, herunder også om hvordan barnet eller den unge skal opdrages.

Denne pligt til at drage omsorg fremgår ikke direkte af § 2, stk. 1, i forældreansvarsloven, men det er almindeligt antaget, at forældremyndighedsindehaveren har pligt til at sikre, at barnet og den unges fysiske og psykiske behov bliver opfyldt, og at barnet eller den unge bliver socialiseret og modtager læring.

Hvis en forældremyndighedsindehaver overlader det fuldstændig til barnet eller den unge selv at bestemme over dets person, kan der efter omstændighederne være tale om passiv fysisk eller psykisk omsorgssvigt. Voksenansvaret og omsorgspligten må derfor modsvares af en vis handleret for forældremyndighedsindehaveren til at beslutte, hvordan barnets behov bedst opfyldes og tilgodeses.

Retten til at træffe beslutninger omkring barnet eller den unge gælder alene den, der har forældremyndigheden over barnet, og ikke andre voksne.

For at omsorgspligten kan få et egentlig indhold, må forældremyndighedsindehaveren således kunne foretage visse dagligdags ting over for barnet eller den unge, herunder handle mod vedkommendes vilje og ved brug af en vis mængde magt.

Forældreansvarslovens § 2, stk. 1, er dog ikke udformet som en positiv hjemmel i forhold til, hvilke magtmidler der kan bruges og i hvilken udstrækning, ligesom bestemmelsen ikke regulerer ansvaret, hvis forældrene går for langt i deres adgang til at træffe beslutninger og anvende magt.

Hvor meget forældre kan gribe ind afhænger af det aktuelle beskyttelses- eller opdragelseshensyn og barnets eller den unges alder og modenhedsniveau. For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at anvende magt.

Adgangen til magtanvendelse – særligt i opdragelsesøjemed – er omvendt generelt mere begrænset i forhold til større børn. Således må det af hensyn til barnets integritet indgå i vurderingen, hvilken alder barnet eller den unge har, og hvilket udviklingstrin barnet eller den unge befinder sig på. Der skal foretages en proportionalitetsvurdering, hvor magtanvendelsen skal vejes op mod barnets forudgående adfærd og det formål, der søges opnået med indgrebet.

Manglende iagttagelse af omsorgspligten er ikke direkte sanktioneret i forældreansvarsloven, men utilstrækkelig omsorg kan medføre reaktioner i det sociale system og kan i yderste konsekvens sanktioneres i det strafferetlige system.

Hvis forældre ikke varetager omsorgen for deres barn, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om iværksættelse af hjælp i form af frivillig anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, i lov om social service eller i yderste konsekvens med tvang efter servicelovens § 58.

Voksenansvar i forhold til anbragte børn og unge

40. Når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, er det i praksis plejefamilierne eller personalet på anbringelsesstederne efter servicelovens § 66, der skal sikre, at barnet eller den unge modtager den nødvendige omsorg og personlige støtte efter servicelovens § 55.

Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende, jf. servicelovens § 46.

Formålet med støtten er at sikre barnet eller den unges bedste. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.

Det antages i almindelighed, at alle anbringelsessteder, som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for de anbragte børn og unge, kan foretage visse handlinger over for et barn eller en ung. Fx kan man anvise barnet eller den unge til at foretage bestemte handlinger eller lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med.

Dette er tydeliggjort med bestemmelsen i § 6 i voksenansvarsloven, der fastslår, at personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, og kommunale plejefamilier efter § 66, stk. 1, nr. 2 i lov om social service, fysisk kan guide et barn eller en ung. Denne adgang svarer til det forældre kan gøre over for deres egne børn, men da der er tale om en anbringelse uden for hjemmet, og at der tilmed ikke er tale om en forældre-barn-relation, hvor det i stedet er personalet, der varetager den daglige omsorg, er det nødvendigt at regulere rammerne for den fysiske guidning. For en nærmere gennemgang for så vidt angår plejefamilier henvises til kapitel 6.

For plejefamilier og personale på anbringelsesstederne kan det være svært at definere grænsen mellem omsorg og magt. Usikkerheden kan især opstå, når behovet for støtte kolliderer med barnet eller den unges grundlæggende rettigheder, herunder retten til selvbestemmelse, og dermed potentielt medfører begrænsninger i disse rettigheder.

Plejefamilier og personalet på anbringelsesstederne varetager efter forholdets natur i praksis forælderrollen over for de anbragte børn og unge, og deres ansvar for at yde omsorg må derfor tage udgangspunkt i det, som anses for at være god og forsvarlig forældreomsorg med henblik på at sikre barnet eller den unges bedste.

§ 3 i voksenansvarsloven tydeliggør, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

Anbringelsesstedernes ansvar indebærer, at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

Endvidere vil proportionalitetsprincippet skulle iagttages. Voksenansvaret skal endvidere ses i sammenhæng med bestemmelsen i § 46 i lov om social service, hvorefter indsatsen skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.

Det er alene ansvaret for at varetage den daglige omsorg, der overgår til plejefamilierne og personalet under anbringelsen. Barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere bevarer således fortsat bl.a. ansvaret for at udøve barnet eller den unges rettigheder på vegne af barnet eller den unge, herunder partsbeføjelser i forhold til administrative myndigheder og domstole.

Formålsbestemmelsen i voksenansvarslovens § 1 og bestemmelsen om voksenansvar i § 3 lægger således tilsammen en overordnet ramme for lovens øvrige bestemmelser om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Bestemmelserne indebærer, at voksenansvaret bl.a. medfører, at plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder at fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Nogle af de elementer, som ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg over for børn og unge indebærer, er bl.a. at sikre, at barnets eller den unges følelsesmæssige, sundhedsmæssige og hygiejnemæssige behov tilgodeses, og at barnet eller den unge lærer at gebærde sig i forhold til sociale normer, herunder at passe sin skolegang, og at barnet eller den unge har adgang til fritidsinteresser og samvær med familie og øvrigt netværk.

Dette voksenansvar indebærer, at plejefamilier og personalet i beskyttelsesøjemed, herunder i situationer hvor barnet eller den unge ikke selv ønsker det, kan være nødsaget til at foretage visse indgreb over for barnet eller den unge. Det gælder både i faretilfælde, fx hvor en voksen må holde barnet tilbage fra at løbe ud på vejen, lege med en kniv eller kravle op på en høj stol. Men også på mere daglig basis, fx i forbindelse med tandbørstning, hvis barnet eller den unge ikke tager tilstrækkeligt med tøj på eller ikke vil spændes fast under en køretur osv.

Ansvaret indebærer endvidere, at plejefamilier og personalet i opdragelsesøjemed i dagligdagssituationer kan hjælpe barnet eller den unge med at sidde pænt ved bordet, få et mindre barn ind og ud af en bil eller i et afgrænset tidsrum sende barnet eller den unge ind på sit værelse og lign.

Endelig har plejefamilier og personalet et særligt ansvar som følge af, at barnet eller den unge kan være særligt udsatte og sårbare. Det er derfor centralt, at anbringelsesstedet, som led i udøvelsen af denne omsorg, beskytter barnet eller den unge mod konkrete risikofaktorer, som barnet eller den unge kan være særligt sårbar over for. Dette kan fx gøre sig gældende i forhold til kriminelle miljøer eller netværk, hvis det er præget af misbrug eller andre former for adfærd, som er skadeligt for barnet eller den unges udvikling.

Omsorgen for et barn eller en ung skal altid varetages ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. Endvidere vil proportionalitetsprincippet skulle iagttages.

Hvor meget og med hvilke indgreb, plejefamilier eller personale skal gribe ind som led i den daglige omsorg over for et barn eller en ung, vil således afhænge af det nødvendige og aktuelle beskyttelses- og opdragelseshensyn sammenholdt med barnets eller den unges øvrige rettigheder, som der potentielt sker indskrænkninger i. Det må af hensyn til barnets eller den unges integritet indgå i vurderingen, hvilken alder og modenhed barnet eller den unge har.

For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at foretage indgreb.

Adgangen til at foretage indgreb over for større børn i opdragelsesøjemed er omvendt generelt mere begrænsede.

Det kan især over for mindre børn under skolealderen eller over for børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt at anvende fysisk guidning i større udstrækning for at undgå, at barnets sundhed og udvikling lider skade. Det kan fx være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ageren og ønsker og plejefamilien og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende.

Det kan også være i situationer, hvor barnet eller den unge ikke er i stand til selv at varetage fx hygiejne, og hvor det henset til omsorgsplikten er nødvendigt at gribe ind og sikre, at barnet fx kommer i bad eller får skiftet ble. I sådanne situationer kan der således være behov for at fastholde barnet eller den unge. Som eksempel på hvilke andre omsorgshandlinger kan nævnes, at hjælpe barnet eller den unge med at få børstet tænder, blive badet, få klippet hår og negle eller få skiftet ble.

Særligt i forhold til børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne

41. Der er ikke nogen særskilt regulering om magtanvendelse over for børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse på det sociale område. Serviceloven indeholder således ikke bestemmelser om fx fastspænding af børn og unge til kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet for at forhindre fald, fastholdelse i hygiejnesituationer eller fysisk guidning i form af en omsorgshandling som at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med.

Dog er der i lov om voksenansvar fastsat særskilt regulering om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge, der er anbragt i døgninstitution eller opholdssted, og som har betydeligt og varigt nedsat funktionsevne.

I forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne kan det i nogle tilfælde være nødvendigt at beskytte barnet eller den unge mod at lide personskade, hvis der fx er risiko for at barnet eller den unge falder ud af en seng eller ned af en stol eller et toilet. Personalet kan i sådanne tilfælde anvende en stofsele at hindre fald og personskade.

Hvis der er risiko for, at et barn eller en ung vil blive udsat for væsentlig personskade, må det i det enkelte tilfælde vurderes, om det som led i omsorgen for det enkelte barn eller den enkelte unge, vil være nødvendigt at fastgøre vedkommende til en kørestol, seng eller andet hjælpemiddel, fx at bruge sengeheste, stol, særlige seler til bilkørsel eller toilet med stofsele, jf. § 55, stk. 1, i serviceloven, jf. voksenansvarslovens § 3, hvorefter børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller et opholdssted, bl.a. skal modtage omsorg. Det skal dog altid overvejes, om det er muligt at bruge andre mindre indgribende metoder, fx hvis et barn med dårlig balanceevne og delvise lammelser eller hyppige spasmer kan forhindres i at falde ud af sengen ved at anbringe madrassen tæt ved gulvet.

For børn og unge med funktionsnedsættelser kan der være behov for fysisk støtte, fastholdelse og guidning til eksempelvis bad, tandbørstning og påklædning også til større børn og unge.

Sådanne omsorgstiltag og handlinger skal i lighed med fysisk guidning ikke registreres og indberettes som magtanvendelse.

Med henblik på at kunne dokumentere, at brugen af stofseler er begrundet i omsorgspligten for barnet eller den unge og ikke går videre, end formålet tilsiger, skal kommunen altid sikre sig, at der er fagligt belæg for, at anvendelsen af stofseler er nødvendig af hensyn til varetagelsen af omsorgspligten i forhold til det enkelte barn eller den unge.

Hvis barnet eller den unge ikke aktivt modsætter sig denne støtte fysisk, verbalt eller ved anden kommunikation, betragtes støtten ikke som omfattet af reglerne om magtanvendelse men som led i den almindelige omsorg for barnet. Modsetter barnet eller den unge sig derimod, skal den fysiske støtte eller fastholdelse betragtes som omfattet af reglerne om magtanvendelse. I disse tilfælde skal der arbejdes på, at omsorg og støtte kan ydes på en måde, så magtanvendelse undgås, ligesom der skal ske en registrering og indberetning.

Der vil løbende skulle foretages en afvejning af, om indgrebet fortsat er proportionalt, hvis situationen eskalerer, og barnet eller den unge gør modstand. Som eksempel her på kan nævnes, hvis barnet eller den unge modsætter sig tandbørstning fysisk, så skal det overvejes, om den øgede fastholdelse, der så vil være behov for, står mål med det, der søges opnået.

Grænseflade mellem fysisk magt og omsorg

42. Grænsefladen mellem fysisk magt samt omfanget af barnets eller den unges modstand er væsentlige kriterier for vurderingen af, om der er tale om omsorgshandlinger eller egentlig magtanvendelse. Voksenansvarsloven skal i den forbindelse ses som den overordnede ramme for, hvor grænserne går.

Overordnet set er det voksenansvaret over for barnet eller den unge, der i sig selv kan retfærdiggøre, at der handles og gribes ind. Vurderingen af, hvornår der er tale om anvendelse af magt eller en omsorgshandling, kan dog i nogle tilfælde være vanskelig.

Det kan fx anses for en omsorgshandling at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med, jf. § 6 om fysisk guidning i lov om voksenansvar. Hvis barnet eller den unge følger med, anses det fortsat som en omsorgshandling. Hvis barnet eller den unge yder aktiv modstand, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre. Dog gælder dette ikke, hvis barnet eller den unge udsættes for fare, hvis man slipper taget. Fx hvis man står ved en vej, og barnet eller den unge ellers ville løbe ud på vejen.

I forhold til børn og unge med funktionsnedsættelser skal der være særlig opmærksomhed på barnet eller den unges kommunikation og signaler, da det for børn og unge med kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser kan være vanskeligere at yde aktiv modstand eller sige fra.

Det er vigtigt, at der på anbringelsesstederne konstant arbejdes på, at børnene og de unge motiveres til at modtage den socialpædagogiske behandling, støtte og omsorg, således at konfliktsituationer begrænses.

Personalet bør, i det omfang det er forsvarligt under hensyn til barnets eller den unges bedste, sammen med barnet eller den unge, finde måder at yde støtten på, som barnet eller den unge kan acceptere. Ligeledes skal det tilstræbes, at konflikter håndteres gennem dialog, hvor barnet eller den unge i fællesskab med de voksne finder en hensigtsmæssig og for alle parter acceptabel løsning. Det gælder også situationer, hvor barnet eller den unge nægter eller modsætter sig handlinger, der ud fra en faglig vurdering anses for nødvendige i forhold til omsorgspligten. Der skal lægges stor vægt på at forebygge, at uoverensstemmelser eller tilsvarende konflikter udvikler sig til tilspidsede og fastlåste konfliktsituationer, som i sidste ende kan resultere i anvendelse af magt.

Modsætter et barn eller ung sig gentagne gange at modtage en nødvendig omsorg, skal anbringelsesstedet gå i dialog med forældremyndighedsindehaveren, den anbringende kommune og eventuelt andre involverede parter om løsningsmuligheder. Dette kan fx være aktuelt, hvis barnet eller den unge ikke vil modtage medicin, modsætter sig at gå i skole, eller hvis vedkommende jævnligt rømmer fra anbringelsesstedet.

Brist i kommunikationen mellem barn og voksen, barnets oplevelse af ikke at blive forstået eller barnets oplevelse af usikkerhed om sin egen situation og fremtid, er nogle af de forhold, der kan give anledning til konflikter i det daglige arbejde på anbringelsesstederne. I bestræbelserne på at undgå tilspidsede situationer, der kan udvikle sig til udøvelse af magtanvendelse, må der ved gentagne konflikter med et konkret barn eller en ung ske en analyse af de forhold, der har indflydelse på konflikternes opståen.

En del børn og unge i døgninstitutioner og på opholdssteder kan reagere meget voldsomt med følelsesudbrud, frustrationer og aggressioner. Det er derfor væsentligt, at børnene og de unge mødes med forståelse for deres følelser og frustrationer. Der bør arbejdes på, at disse børn og unge lærer at håndtere deres voldsomme følelser og konflikter med voksne og andre børn og unge. Hvilke metoder, der er hensigtsmæssige, vil afhænge af pågældende barn eller unge og af den samlede børne- og ungegruppe. For de mest udadreagerende børn og unge kan det eksempelvis overvejes, om det ville være hensigtsmæssigt at anvende kognitive behandlingsprogrammer, som omfatter vredes- og konflikthåndtering.

Der bør lægges stor vægt på, at den pædagogiske indsats over for barnet eller den unge på anbringelsesstedet udøves af voksne, som barnet eller den unge har tillid til, og som har et godt kendskab til barnets eller den unges særlige behov og reaktionsmønstre, herunder eventuelle baggrunde for disse.

Forudsigelighed er et væsentligt element i opbygningen af et trygt miljø på anbringelsesstederne og er derfor også vigtigt i forebyggelsen af konflikter og magtanvendelse. Forudsigelighed for børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller på et opholdssted, forudsætter, at institutionen eller opholdsstedet tilbyder en hverdag med klare og faste rammer, herunder at der sikres en kommunikation, som giver barnet eller den unge (reel) mulighed for at forstå baggrunden for de rammer, der er opstillet det pågældende sted.

Udover at det er ledelsen på anbringelsesstedernes ansvar, så bør også tilsynsmyndighederne, som en naturlig del af tilsynet, være opmærksomme på, hvorledes omsorgen over for børnene og de unge håndteres, om der er særlige problemer, og om der er bestemte mønstre i konflikter og indgreb, enten i forhold til bestemte situationer, et bestemt barn eller ung, eller bestemte medarbejdere.

Kapitel 6

Særligt i forhold til plejefamilier og netværksplejefamilier

Anvendelsesområde

43. De generelle regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten gælder ikke for plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-3. Kun enkelte af beføjelserne er udvidet til også at omfatte de kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede efter § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i lov om social service.

Plejefamiliers voksenansvar

44. Plejefamilier, herunder de kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier, antages, i de familielignende rammer i deres eget hjem, at have en videre adgang end de øvrige anbringelsessteder, til med pædagogiske indgreb at påvirke de anbragte børn og unges adfærd i lighed med, hvordan de efter forældreansvarsloven ville håndtere tilsvarende opførsel fra deres egne børn.

Plejefamilier, som overtager den daglige omsorg over for et barn, har således i vidt omfang samme handlemuligheder som forældrene. For en nærmere beskrivelse heraf henvises til kapitel 5, afsnit om forholdet mellem forældre og børn.

Plejefamilier er, som de øvrige anbringelsessteder, omfattet af voksenansvarslovens § 3. Voksenansvaret indebærer bl.a., at plejefamilierne som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnet eller den unges interesser, herunder sikre, at barnet eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring. For en nærmere beskrivelse af adgangen til at foretage sådanne indgreb henvises til kapitel 5, afsnit om rækkevidden af voksenansvaret.

Plejefamilierne kan således som led i varetagelsen af den daglige omsorg foretage visse indgreb over for et anbragt barn eller en ung, herunder fx ved at lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med eller andre lignende omsorgstiltag, som er beskrevet i vejledningens kapitel 5.

Henset til, at der netop er tale om forhold i en familie og i et privat hjem, er der ikke behov for at regulere denne adgang direkte i lovgivningen ud over hvad der følger af den generelle bestemmelse om voksenansvar i lovens § 3. Der kan henvises til nedenfor om de særlige forhold for generelt godkendte kommunale plejefamilier, der henset til deres mere professionelle relation er omfattet af bestemmelserne om fysisk guidning og afværgehjælp på linje med opholdssteder og døgninstitutioner.

Adgang til at fastsætte og opretholde regler i eget hjem

45. Plejefamilier har den samme adgang til at fastsætte og opretholde regler i deres eget hjem over for anbragte børn og unge, i lighed med hvad der gælder i almindelige familier. Plejeforældrene kan fx stoppe og irrettesætte børn, der kaster med mad, løber rundt med mudrede sko osv.

De kan også opstille regler for brug af mobiltelefon, herunder at denne fx ikke må benyttes under måltider eller om natten.

Nødværge

46. Alle typer plejefamilier vil - i lighed med personale på de øvrige anbringelsessteder – i medfør af reglen om nødværge efter straffelovens § 13, under visse nærmere omstændigheder straffrit kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller i helt særlige tilfælde ejendom, når handlingen er nødvendig og forsvarlig. For en nærmere beskrivelse heraf henvises til kapitel 3, afsnit om lovgivningsmæssige snitflader til retssystemet, straffeloven.

Særligt i forhold til kommunale plejefamilier

47. Kommunale plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 2, er familier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer, er godkendt til at have børn og unge i pleje, som har behov for særlig støtte, der ikke vurderes at kunne varetages i almindelige plejefamilier, og som ellers burde anbringes på et opholdssted eller en døgninstitution.

For at sikre at de kommunale plejefamilier kan udøve den nødvendige omsorg over for anbragte børn og unge, er de omfattet af hjemlerne om fysisk guidning og afværgehjælp i §§ 6 og 8 i voksenansvarsloven. Kommunale plejefamilier vil bl.a. i kraft af deres uddannelse og erfaring indtræde i en mere professionel relation til barnet eller den unge, og jo mere professionel relationen er mellem en voksen og et barn eller en ung, jo større er behovet for, at der skal være en klar lovhjemmel, før indgreb kan foretages.

Adgangen til at anvende fysisk guidning og afværgehjælp vil således være den samme for kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede efter § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i serviceloven, som personale på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven. For en nærmere gennemgang af disse indgrebsmuligheder henvises til kapitel 9 og 11.

I det omfang der er behov for at anvende yderligere magt over for et anbragt barn eller en ung, end der er adgang til i kommunale plejefamilier, bør barnet eller den unge i stedet anbringes på et opholdssted eller en døgninstitution. I forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung, bør den ansvarlige handlekommune således overveje, hvilke former for hjælp og støtte vedkommende har, herunder om vedkommende er særligt udadreagerende.

Kapitel 7

Husorden

Generelt

48. For at sikre gode og stabile forhold på institutioner og opholdssteder kan det være hensigtsmæssigt at udforme en husorden med dertilhørende husregler, der udstikker retningslinjer for dagligdagen. Når flere skal bo og arbejde under samme tag, kan det være nødvendigt med nogle spilleregler for, hvad der er acceptabelt i fælles rum og på institutionen eller opholdsstedet som helhed for at sikre, at anbringelsesstederne kan varetage deres opgaver og funktioner bedst muligt i fællesskab med de anbragte børn og unge.

Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 4, stk. 1, angiver, at det er anbringelsesstedets leder, der har kompetence til at beslutte, om der skal fastsættes en husorden det pågældende sted. Bestemmelsen er en såkaldt kan-bestemmelse, og det er således op til det enkelte anbringelsessted at afgøre, om de vil benytte sig heraf. I en husorden kan fastsættes generelle ordens- og husregler, som er nødvendige for at få institutionen til at fungere i dagligdagen.

Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag, og som sætter ord på, hvad der er acceptabelt samt ikke-acceptabelt på fællesarealer samt på institutionen som helhed. En husorden kan endvidere være et redskab til at lære anbragte børn og unge at begå sig i fællesskabet med de andre og understøtte, at personalet kan varetage deres opgaver bedst muligt.

Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børn og unges opvækst, trivsel og udvikling samt medvirke til at forebygge konflikter og magtanvendelse.

Husordenen kan fx beskrive standarder for varetagelsen af hygiejnemæssige minimumskrav, rygeregler, regulering i forhold til mobiltelefon, hvornår børnene og de unge skal i seng, hvornår der skal være ro på værelserne, regler vedrørende måltider, fjernsynskiggeri, besøgstider, computeranvendelse, hvornår man kan have besøg såvel som retningslinjer for aktiviteter, som anbringelsesstedet har uden for matriklen.

Det kan fx af hensyn til fællesskabet være nødvendigt at fastsætte regler om, at samtale i mobiltelefon ikke skal foregå i fællesrum, men derimod kan ske på børnene og de unges værelser.

I forbindelse med besøg kan anbringelsesstedet fastsætte rammerne herfor, fx at børnene og de unge normalt ikke må have besøg i forbindelse med måltider og i skoletiden. Derudover kan anbringelsesstedet fastsætte regler for gæsternes ophold og færden på stedet. Anbringelsesstederne har imidlertid ikke kompetence til at afskære barnet eller den unge fra kontakt med netværket. Er der besøgende, der bryder stedets regler, skal anbringelsesstedet rette henvendelse til den anbringende kommune, der alene har kompetence til at træffe afgørelse om, hvem barnet eller den unge må have samvær med, jf. servicelovens § 71, stk. 2.

Ordensreglerne skal altid være båret af saglige hensyn. Reglerne må således ikke gå videre, end hvad hensynet til institutionens formål og virke tilsiger, og må heller ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børns og unges rettigheder. En husorden kan fx ikke fastsætte regler, der helt afskærer de anbragte børns og unges adgang til fx bevægelsesfrihed, samvær med eller besøg af andre eller til elektronisk kommunikation og medier.

Fastsatte husordner skal som udgangspunkt gælde for alle på institutionen, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. Fx kan sengetider afhænge af alder, og der kan tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser.

Reglerne skal endvidere altid tage højde for, at børn og unge med funktionsnedsættelser kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden. Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse skal det derfor sikres, at barnet eller den unge er blevet gjort bekendt med reglerne på en for den enkelte forståelig og tilgængelig måde.

En husorden kan med fordel udarbejdes under inddragelse af personalet og de anbragte børn og unge, der skal efterleve den, samt evt. deres forældre, da husordenen i så fald vil blive et fælles ansvar.

Bekendtgørelse af husorden

49. Det fremgår af voksenansvarslovens § 4, stk. 2, at børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, skal gøres bekendt med husordenen. Husordenen bør således være nedskrevet og skal være kendt af de personer, som forventes at overholde reglerne. Bekendtgørelsen af en husorden kan med fordel ske ved, at husorden udleveres til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne i forbindelse med selve anbringelsen. Hvis reglerne efterfølgende ændres, bør såvel de anbragte børn og unge som deres forældre orienteres herom.

Husordenen bør løbende tages op til revision på baggrund af erfaring ved brug i praksis, da forholdene på institutionen eller opholdsstedet kan ændre sig.

Håndhævelse

50. Der kan opstå situationer, hvor der er behov for at håndhæve reglerne i husordenen. Hvis barnet eller den unge ikke overholder reglerne i husordenen, skal personalet gå pædagogisk til værks og tale med barnet eller den unge om, hvorfor barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op. Husorden kan kun håndhæves ved brug af magt i det omfang de særskilte kriterier herfor er opfyldt, jf. lovens øvrige bestemmelser. Dette kan være tilfældet, hvis brud på reglerne i husordenen pludselig skaber en farlig situation.

Når der gribes ind over for børn og unge på anbringelsesstedet med henblik på håndhævelse af reglerne i en husorden, skal der ske en konkret og saglig vurdering af, om fx en hånd på skulderen og en pædagogisk indgriben, herunder dens intensitet, er nødvendig ud fra varetagelse af anbringelsesstedets formål.

Derudover gælder mindsteindgrebsprincippet. Dvs. at et indgreb – verbalt eller fysisk – kun må anvendes, hvis der ikke findes andre pædagogiske og mindre indgribende måder, der er lige så velegnede. Ryger en ung i et rum, hvor der ikke må ryges, må man således ikke midlertidigt inddrage den unges cigaretter, før man har forsøgt at motivere den unge til at standse rygningen eller til at forlade rummet samt klart verbalt har tilkendegivet, at man ønsker, den unge følger husreglerne. Når den unge har forladt rummet, skal vedkommende have udleveret sine cigaretter igen.

Hvis formålet med et indgreb er at håndhæve husregler, må det ikke have en sådan karakter, at der er tale om en egentlig fysisk magtanvendelse.

Institutionen eller opholdsstedets ledelse bør løbende tage husreglerne op til overvejelse i forhold til, hvorvidt de er nødvendige, eller om de evt. er mere vidtgående, end institutionens eller opholdsstedets formål tilsiger. I denne proces bør der være en dialog med medarbejderne og evt. børnene og de unge om

reglernes anvendelse og håndhævelse i praksis. Ligeledes forudsættes det i forbindelse med godkendelsen og tilsynet, at tilsynsmyndighederne er opmærksomme på institutionens eller opholdsstedets husregler, deres formål samt udøvelse og håndhævelse i praksis.

Der henvises til bilag 1, hvor der er givet et eksempel på, hvordan en husorden kan udformes.

Kapitel 8

Anvendelse af rusmiddeltest

De overordnede rammer

51. Anbragte børn og unge er i en yderst sårbar situation, når de bliver anbragt uden for hjemmet og påvirkes af de omgivelser, de færdes i. Flere af dem har måske stiftet bekendtskab med rusmidler på anbringelsestidspunktet, og enkelte har måske allerede et egentligt misbrug, når de bliver anbragt.

Anbringelsesstederne har pligt til at udvise omsorg og sikre tryghed for det anbragte barn eller den unge såvel som for andre personer på anbringelsesstedet. Dette medfører, at der kan være et behov for at kontrollere, om barnet eller den unge benytter sig af rusmidler, herunder fx hash. Først og fremmest af hensyn til den omsorgspligt personalet skal løfte i forhold til det konkrete barn eller den unge, samt hensynet til de øvrige børn og unge på anbringelsesstedet.

Det er vigtigt at sikre et godt og stabilt miljø på et anbringelsessted, hvor der ikke forekommer euforiserende stoffer m.v.

Forud for enhver test bør personalet på anbringelsesstedet dog gøre sig klart, hvordan man vil forholde sig til et evt. positivt resultat, herunder hvilke konsekvenser det evt. må få i forhold til den socialpædagogiske indsats over for barnet eller den unge.

Et samtykke til en rusmiddeltest kan omvendt også støtte barnet eller den unge i at holde sig fra rusmidler under henvisning til, at et evt. misbrug kan blive opdaget. Det er dog vigtigt, at barnet eller den unge ikke føler sig presset til at samtykke til aflæggelse af en rusmiddeltest, hvilket betyder, at der stilles særlige krav til samtykket for at beskytte barnet eller den unges personlige integritet, jf. nedenfor.

Anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan anvende rusmiddeltests i nærmere angivne situationer, hvis barnet eller den unge har meddelt et generelt samtykke hertil, jf. lov om voksenansvar § 5, stk. 1. Se nærmere herom under pkt. 52 nedenfor.

Ved nærmere situationer forstås, at personalet kan anvende en rusmiddeltest, når et barn eller en ung har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Det er således en betingelse for anvendelse af rusmiddeltest, at barnet eller den unge har et fastslået misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at et barn eller en ung har indtaget rusmidler.

Det kan fx være barnets eller den unges adfærd i den konkrete situation, der giver mistanke om rusmiddelpåvirkning. Det bør også give anledning til mistanke, hvis et barn eller en ung generelt begynder at udvise en ændret adfærd og fx begynder at omgås andre børn eller unge med et kendt misbrug, ofte

tager ind i nærheden af et sted som er kendt for, at man kan købe stoffer der, eller begynder at sælge ud af sine ejendele for at finansiere et potentielt misbrug. Endelig kan kendskab til barnets eller den unges baggrund og årsag til anbringelsen, herunder viden om eventuelt tidligere misbrug indgå i vurderingen.

Det er ikke muligt at anvende rusmiddeltests rutinemæssigt på anbringelsesstederne. Det må heller ikke få negative konsekvenser for barnet eller den unge, at vedkommende ikke ønsker at samtykke generelt til rusmiddeltest, eller at vedkommende nægter i en konkret situation, jf. nedenfor.

Anvendelse af rusmiddeltest kan kun ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelse heraf. Det skal således altid være muligt for barnet eller den unge ved sine ord eller handling at modsætte sig aflæggelsen af en konkret rusmiddeltest, uden at dette får negative konsekvenser for barnet eller den unge efterfølgende.

Endvidere vil det generelle samtykke efter stk. 1 altid kunne trækkes tilbage, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, stk. 3, jf. nedenfor.

Generelt samtykke

52. Barnet eller den unge skal forinden anvendelsen af rusmiddeltesten have afgivet et generelt samtykke til aflæggelse heraf, jf. lov om voksenansvar § 5, stk. 1, 2. pkt. Samtykket afgives for en ubegrænset tidsperiode, men vil altid kunne trækkes tilbage, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, stk. 3.

For børn under 12 år er det forældremyndighedsindehaveren, der skal afgive samtykke, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1, jf. nedenfor.

Samtykket skal være informeret, frivilligt og udtrykkeligt, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Ved informeret samtykke forstås, at barnet eller den unge skal informeres grundigt om reglerne for aflæggelse forud for afgivelse af et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest. Der skal således informeres om muligheden for at aflægge rusmiddeltest, reglerne for afgivelse af samtykke samt om de praktiske forhold vedrørende gennemførelsen af en sådan test.

Informationen skal være fyldestgørende, så barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren bliver bevidst om og på forhånd kan tage stilling til, hvad han eller hun giver samtykke til, hvis der senere opstår behov for aflæggelse af en rusmiddeltest i en konkret situation.

Ved frivilligt forstås, at barnet eller den unge ikke må tvinges direkte eller indirekte til at samtykke. I den forbindelse skal det nævnes, at det aldrig må få negative konsekvenser for barnet eller den unge, at vedkommende ikke vil samtykke. Hverken generelt eller konkret.

Personalet kan således fx ikke beslutte, at vedkommende ikke må mødes med venner efter skoletid eller lign., hvis vedkommende ikke afgiver samtykke.

Ved udtrykkeligt forstås, at der ikke må opstå tvivl om, hvorvidt der er givet et egentligt samtykke. Samtykket kan være mundtligt eller skriftligt. Dog er et skriftligt samtykke nemmere at bevise

efterfølgende, men det er op til det enkelte anbringelsessted at beslutte, hvordan man håndterer og sikrer samtykkeproceduren på stedet.

Information om de generelle regler for rusmiddeltest vil kunne indgå som led i den generelle information om relevante regler for anbringelsen, herunder fx anbringelsesstedets eventuelle husorden, som gives til barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med anbringelsen.

For børn under 12 år skal forældremyndighedsindehaveren have afgivet et generelt samtykke til, at barnet eller den unge kan aflægge en rusmiddeltest i en konkret situation, jf. voksenansvarslovens § 5, stk. 1.

Forældremyndighedsindehaverens samtykke kan med fordel indhentes i forbindelse med anbringelsen, men også undervejs i anbringelsesforløbet kan der indhentes samtykke, hvis dette ikke tidligere er afgivet, og det efterfølgende vurderes, at der kan opstå behov for at kunne anvende en rusmiddeltest.

Det generelle samtykke er kun gældende på det konkrete anbringelsessted. Hvis barnet eller den unge anbringes på et andet sted, skal der indhentes et nyt generelt samtykke.

Samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest i en konkret situation samt orientering af forældremyndighedsindehaveren

53. Når der opstår en konkret situation, hvor anbringelsesstedets personale vurderer, at betingelserne for at aflægge en rusmiddeltest er opfyldt, skal barnet eller den unge medvirke frivilligt til, at testen foretages.

Testen må ikke foretages ved tvang, hvis barnet eller den unge modsætter sig, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 7. Dette gælder uagtet, at der er afgivet et generelt samtykke. Hvis barnet eller den unge nægter og modsætter sig aflæggelse af en test, må personalet respektere dette. Dette gælder uanset om det sker ved ord eller handling,

Forældremyndighedsindehaveren til et barn eller en ung skal altid orienteres om, at der er anvendt en rusmiddeltest i en konkret situation, herunder om testens resultat, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, stk. 5.

Det samme skal barnet eller den unges handlekommune, jf. §§ 9 og 9 a, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Det er vigtigt, at handlekommunen løbende sikrer, at der er overensstemmelse mellem de faktiske forhold omkring barnet og den unge samt handleplanen efter servicelovens § 140.

Tilbagekaldelse af generelt samtykke

54. Et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest kan altid tilbagekaldes.

I situationer, hvor det generelle samtykke er trukket tilbage, vil betingelserne for at anvende rusmiddeltest ikke længere være opfyldt.

Tilbagekaldelsen skal ske udtrykkeligt over for anbringelsesstedets leder eller i dennes fravær det øvrige personale, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 4.

Der kan efter omstændighederne være tvivl om, hvorvidt barnet eller den unges adfærd m.v. skal forstås således, at barnet eller den unge har trukket sit generelle samtykke tilbage, eller om barnet eller den unge blot ønsker at modsætte sig en konkret rusmiddeltest. I sådanne situationer vil der ikke kunne gennemføres en rusmiddeltest, og der vil – når barnet eller den unge ikke længere vurderes at være påvirket af euforiserende stoffer – skulle gennemføres en samtale med barnet eller den unge om, hvorvidt barnet eller den unge ønsker at trække sit generelle samtykke tilbage.

Særlige krav til anvendelsen

55. Anvendelse af en rusmiddeltest skal altid ske efter sundhedsfaglige forskrifter, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, stk. 8.

Der er ikke krav om, at anbringelsesstederne skal anvende en bestemt type test, men det forudsættes, at der udelukkende må anvendes rusmiddeltests, der er godkendt til formålet. Anvendelsen af testen skal ligeledes ske under ordnede forhold, hvor barnet eller den unge ikke krænkes.

En række af de tests, der kan anvendes, er meget følsomme. Det betyder, at hvis der blot er den mindste smule af et stof, der ligner et rusmiddel, vil testen blive positiv. Der er stor forskel på, hvor længe forskellige stoffer kan spores i urinen.

Et falsk positivt testresultat er problematisk, når testen anvendes i et pædagogisk øjemed, for der er risiko for, at man mistror en ung, som reelt ikke har indtaget rusmidler for nyligt. Dette er således vigtigt at have for øje, når personalet anmoder barnet eller den unge om at aflægge en test i en konkret situation.

For nærmere information vedrørende misbrug mv. kan der henvises til stofinfo.sst.dk

Kapitel 9

Fysisk guidning

Generelt

56. Personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, kan fysisk guide et barn eller en ung, jf. voksenansvarslovens § 6.

Personalet, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven, er tillige omfattet af bestemmelsen om fysisk guidning.

Fysisk guidning er ikke magtanvendelse. Ved fysisk guidning forstås, at man ved fysisk kontakt med barnet eller den unge angiver, fx ved at lægge en hånd på skulderen, at barnet eller den unge fx skal følge med eller standse. Det kan især over for mindre børn under skolealderen eller over for børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt som led i det pædagogiske arbejde at anvende fysisk guidning i større udstrækning for at undgå, at barnets sundhed og udvikling lider skade.

I den fysiske guidning ligger også, at man kortvarigt kan fastholde barnet eller den unge. Begrebet kortvarigt retter sig mod varigheden af selve guidningen fra personalets eller de kommunale plejefamiliers side og ikke mod den situation, som barnet eller den unge fjernes fra. Det er ikke muligt at definere en øvre tidsgrænse for, hvad der anses som kortvarigt. Det vil bero på en individuel vurdering af de konkrete omstændigheder, herunder barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet, jf. voksenansvarslovens § 7. Det vil fx falde inden for bestemmelsens anvendelse kortvarigt at fastholde et mindre barn, den tid det tager at børste barnets tænder eller hjælpe barnet i tøjet.

I den fysiske guidning er det også muligt at bortvise barnet eller den unge fra fællesskabet. Ved bortvisning forstås, at barnet eller den unge vises bort fra en situation, før den eskalere yderligere. Det kan fx ske ved, at man kortvarigt lægger en arm om skulderen på barnet eller den unge og på den måde får barnet eller den unge til at følge med væk fra episoden. Barnet eller den unge kan dog ikke bortvises fra selve anbringelsesstedet, men man kan fx sende barnet ind på sit værelse og evt. følge vedkommende derind.

Brug af fysisk guidning som led i det pædagogiske arbejde kan bl.a. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ageren og ønsker og den kommunale plejefamilies eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende i en konkret situation. Det kan fx være tilfældet, hvis et barn eller en ung er ved at fremprovokere eller optrappe en konflikt med andre anbragte børn og unge, den kommunale plejefamilie eller personalet på anbringelsesstedet, og den kommunale plejefamilie eller personalet vurderer, at barnet eller den unge har brug for komme væk fra situationen og falde lidt til ro. I et sådan tilfælde vil den kommunale plejefamilie eller personalet kunne vise barnet eller den unge, der provokerer, bort fra situationen af hensyn til den pågældende selv og de andre børn og unge for at undgå, at konflikten eskalere.

Betingelser for at anvende fysisk guidning

57. Anvendelse af fysisk guidning efter voksenansvarslovens § 6 kan ske, når det vurderes at være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg efter voksenansvarslovens § 3, eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet, den kommunale plejefamilie eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Ved betingelsen om, at anvendelse af fysisk guidning skal være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg, forstås, at kommunale plejefamilier eller personale kan gribe ind over for barnet eller den unge som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for det enkelte barn eller en ung, jf. voksenansvarslovens § 3.

Det vil fx falde inden for bestemmelsens anvendelse kortvarigt at fastholde et mindre barn for at få iklædt barnet en flyverdragt, inden det skal ud i vintervejret. Det vil imidlertid ikke være tilladt at udføre den samme handling over for en normaludviklet 17-årig, da der er tale om et næsten voksent individ, der selv vil kunne forstå konsekvenserne af at gå udenfor i for lidt tøj.

Beskyttelseshensynet og adgangen til at gribe ind for at varetage den daglige omsorg vil således typisk være større, jo yngre et barn der er tale om.

Ved betingelsen om, at anvendelse af fysisk guidning skal være nødvendigt af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet, forstås, at personale og kommunale plejefamilier kan gribe ind i tilfælde, hvor et barn eller en ung generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller den kommunale plejefamilie.

Det kan således være nødvendigt at gribe ind og foretage mindre begrænsninger over for et enkelt barn eller en ung af hensyn til de øvrige børn og unge, som er en del af fællesskabet på anbringelsesstedet, og hvis rettigheder og grænser også skal respekteres.

Der kan fx være tale om tilfælde, hvor et barn eller en ung under et måltid opfører sig provokerende over for de andre børn og unge, personalet eller den kommunale plejefamilie verbalt eller ved at kaste med maden eller sætte benene op på bordet. Her vil barnet eller den unge kunne blive bedt om at forlade spisesituationen og eventuelt med en hjælpende hånd på skulderen følges væk derfra, indtil den pågældende er faldet til ro og kan vende tilbage til fællesskabet.

Tilsvarende situationer vil kunne opstå i forbindelse med bl.a. sports- eller andre fællesaktiviteter. Hvis et anbragt barn eller en ung fx bliver ved med at være for voldsom og tackle de andre, vil vedkommende kunne blive bedt om at tage en time-out på 5 minutter på bænken og eventuelt fysisk følges derhen.

Anvendelse af fysisk guidning skal ikke registreres og indberettes. Det vil imidlertid være naturligt, at personalet eller den kommunale plejefamilie løbende reflekterer over tilbuddets pædagogiske praksis og anvendelsen af magt og fysisk guidning. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, fører som led heri tilsyn med bl.a. brugen af fysisk guidning. Se nærmere herom under pkt. 59.

Grænsefladen mellem fysisk guidning og magtanvendelse

58. Der er kun tale om fysisk guidning, så længe barnet eller den unge ikke gør fysisk modstand mod fx at blive ført et andet sted hen, dvs. at barnet eller den unge følger med uden at gøre modstand. Gør barnet eller den unge fysisk modstand mod den fysiske kontakt og/eller det, den voksne ønsker, at barnet eller den unge skal gøre, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre, medmindre situationens karakter ændrer sig, så der opstår fare for barnet eller den unge selv, andre børn og unge eller personalet. I sådanne tilfælde vil der kunne anvendes fysisk magt efter voksenansvarslovens § 9, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Det kan fx være tilfældet, hvis barnet eller den unge pludselig bliver meget vred og reagerer med vold eller fysiske trusler mod personalet eller andre børn og unge, når personalet forsøger at få vedkommende væk fra en konfliktfyldt situation. Det kan også være tilfældet, hvis et barn eller en ung chikanerer et andet barn eller ung og i en sådan grad, at vedkommende fremprovokerer en konflikt, hvor de to kommer op og toppes, og der er optakt til et regulært slagsmål. I så fald vil det være nødvendigt, at personalet anvender fysisk magt for at få parterne skilt ad. Se nærmere om fysisk magtanvendelse under kapitel 12.

Tilsvarende kan der være situationer, hvor en konflikt udvikler sig, så det bliver nødvendigt at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger ting i et ikke uvæsentligt omfang. Det kan fx være, hvis et barn eller en ung bliver bedt om gå ind på sit værelse og falde til ro, fordi vedkommende generer de andre børn under aftensmaden, og barnet så i et pludseligt raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. I et sådan tilfælde kan det efter omstændighederne være nødvendigt, at personalet fører barnet eller den unge væk fra situationen, jf. voksenansvarslovens § 8 om afværgehjælp. Se nærmere om afværgehjælp under kapitel 11.

Hvis anvendelse af fysisk guidning i en konkret situation udvikler sig til en situation, hvor det er nødvendigt at anvende afværgehjælp eller fysisk magt efter lovens §§ 8 og 9, skal episoden registreres og indberettes efter bestemmelserne i voksenansvarslovens § 21.

Særligt omkring tilsyn

59. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i denne lov, herunder brugen af fysisk guidning.

Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder ved at aflægge mindst ét årligt tilsynsbesøg på anbringelsesstedet og inddrage oplysninger fra personalet og anbragte børn og unge på anbringelsesstedet.

Tilsynet skal i den forbindelse spørge ind til omfanget af anvendelsen af fysisk guidning med henblik på at sikre, at anbringelsesstedet anvender faglige tilgange og metoder, der er relevante i forhold til den anbragte målgruppe. Dette skal endvidere ses i sammenhæng med, at fysisk guidning ikke skal registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21.

Kapitel 10

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

60. Reglerne om magtanvendelse bygger på en række generelle principper, som fremgår af voksenansvarslovens § 7.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må kun anvendes undtagelsesvist og må aldrig erstatte omsorg og en socialpædagogisk indsats.

Børn og unge under 18 år har ret til medinddragelse, medbestemmelse og selvbestemmelse. Det er derfor helt centralt, at barnets eller den unges synspunkter altid inddrages i tilrettelæggelsen af den nødvendige indsats i overensstemmelse med barnets eller den unges alder, funktionsniveau og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæggelse som gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge.

I den daglige omsorg for barnet eller den unge, kan der dog opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ønsker og plejefamiliens eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. I sådanne situationer skal der altid ske en afvejning af barnet og den unges ret til med- og selvbestemmelse over for barnets eller den unges ret til omsorg og det voksenansvar, som personalet eller plejefamilien skal udøve.

Udgangspunktet er som hovedregel, at der ikke skal anvendes magt over for anbragte børn og unge. Anvendelse af magt kan dog være påkrævet for at sikre anbragte børn og unges ret til omsorg, hensynet til personalet, andre anbragte børn og unge eller ting.

Indgrebsmulighederne i loven beskriver således, i hvilke situationer der undtagelsesvist må anvendes magt og foretages indgreb i selvbestemmelsesretten i form af udøvelse af voksenansvaret for barnet eller den unge.

Magt må ikke anvendes forebyggende eller rutinemæssigt, fx i tilfælde hvor et barn eller en ung tidligere har udvist en adfærd, hvor det var nødvendigt at foretage et indgreb. Det bør i stedet tilstræbes at afdække årsagerne til barnet eller den unges adfærdsmønstre, der ledte op til magtanvendelsen og søge at undgå situationer, hvor behovet for magtanvendelse kan opstå, fx ved at ændre på rutiner og tilgange til barnet eller den unge.

Optræk til konflikter skal altid forsøges afværget ved brug af socialpædagogiske metoder. Magt kan således kun anvendes som en sidste udvej i forsøget på at hjælpe et barn eller en ung, efter alle øvrige pædagogiske muligheder er udtømt.

Anbringelsesstederne skal i den forbindelse altid søge at arbejde ud fra en pædagogisk tilgang, der forebygger magtanvendelser, så de så vidt mulig undgås, samt følge op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

Det fremgår af voksenansvarslovens § 7, stk. 2, at personalet eller plejefamilien forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret skal afsøge alle muligheder for at opnå barnet eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning. Anbringelsesstedet skal således altid først forsøge gennem dialog og pædagogiske virkemidler at få barnet eller den unge til frivilligt at samarbejde om en påkrævet indsats. Det kan fx ske ved, at man forsøger at forklare vedkommende, hvorfor der er behov for at iværksætte den aktuelle indsats, og hvad den nærmere indebærer, herunder hvorfor det er nødvendigt med den pågældendes medvirken. Der skal i den forbindelse altid tages hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

I henhold til voksenansvarslovens § 7, stk. 3, skal magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten endvidere altid stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Herved forstås, at hvis mindre foranstaltninger er tilstrækkelige, skal disse anvendes. Bestemmelsen er et udtryk for, at enhver magtanvendelse skal ske under iagttagelse af det såkaldte proportionalitetsprincip.

Ved anvendelse af enhver form for magt og indgreb skal der tages højde for de konkrete omstændigheder, og der skal foretages en konkret afvejning og vægtning af hensynet til det omhandlede barns eller den unges rettigheder, der gøres indgreb i, og nødvendigheden og forholdsmæssigheden af de hensyn, der begrundet indgrebet.

Den anvendte magt skal stå mål med det formål, der ligger bag indgrebet i barnet eller den unges rettigheder. Der skal løbende foretages en vurdering af, om betingelserne for et iværksat indgreb fortsat er til stede. Når det ikke længere er tilfældet, skal indgrebet straks bringes til ophør.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnet eller den unges personlige integritet.

Personalet eller den kommunale plejefamilie skal også tage hensyn til andre tilstedeværende på anbringelsesstedet, så der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulempe for andre, jf. voksenansvarslovens § 7, stk. 4. Dette kan være særligt vigtigt, hvis der på anbringelsesstedet er børn og unge, der er særligt sensitive og følsomme over for konfliktfyldte situationer.

Forbud mod nedværdigende og hånende behandling mv.

61. Fiksering og ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme eller livsstykke samt anden form for mekanisk fastspænding.

Brug af magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten er ikke tilladt i straffe- eller behandlingsøjemed. Det betyder, at man ikke må anvende magt med det formål at straffe et barn eller en ung. Det betyder også, at man ikke med magt kan tvinge et barn eller en ung til at deltage i pædagogiske eller andre behandlingsmæssige tiltag. Magt kan således kun anvendes, når de særskilte kriterier i medfør af bestemmelser i loven er til stede.

Ved personlig integritet forstås, at børn og unge skal beskyttes mod indgreb i den fysiske integritet i form af fx udnyttelse, ydmygelse og krænkelser. Børn og unge skal endvidere behandles med respekt for deres person, herunder beskyttes mod følelsesmæssige overgreb og offentlig udlevering.

Der skal tages højde for evt. andre tilstedeværendes overværelse af episoden. Dette skyldes hensynet til det omhandlede barn eller unge, så magtanvendelsen ikke krænker den pågældende unødigt og får karakter af ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling. Ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling er karakteriseret ved, at nogen tilsigtet eller utilsigtet nedgør et barn eller en ung i vedkommendes egne og eventuelt også andres øjne. Ydmygelsen forøges endvidere, hvis den finder sted i offentligheden og dermed potentielt overværes af andre.

Som eksempler på ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling kan nævnes at omtale barnet eller den unge eller deres forældre i negative vendinger i barnet eller den unges samt eventuel andres påhør, at gøre grin med et barn eller en ung over for andre, at undlade at gribe ind og påtale, at andre gør grin med barnet eller den unge, at vedvarende kommentere og korrigere eller konsekvent behandle eller omgås et barn eller en ung negativt. Opførelsen er ikke udtømmende, men blot eksempler herpå.

Der eksisterer ligeledes et hensyn til de andre anbragte børn og unge på anbringelsesstedet, for hvem overværelsen af magtanvendelse kan være en voldsom oplevelse. Det kan fx være, at der blandt de øvrige anbragte kan være børn og unge, der er anbragt pga. omsorgsvigt i form af vold i hjemmet. I så fald skal

personalet eller den kommunale plejefamilie være opmærksomme på, hvorledes en given situation påvirker andre, herunder børn og unge der er særligt sårbare.

Kapitel 11

Afværgehjælp

Voksenansvarslovens § 8 indsættes:

Generelt

62. Det hænder, at der på et anbringelsessted opstår situationer, hvor et anbragt barn eller ung i fx et anfald af raseri ødelægger egne eller andres ting. I langt de fleste tilfælde vil barnet eller den unge kunne tales fra den pågældende handling og på denne måde forhindres den forestående tingsskade. Men der kan opstå situationer, hvor barnet eller den unge i den konkrete situation ikke kan nås med dialog og pædagogiske tiltag.

Personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, efter servicelovens § 66, stk. 1 nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, kan kortvarigt fastholde eller føre et barn eller en ung væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger egne eller andres genstande i et ikke ubetydeligt omfang, jf. voksenansvarslovens § 8.

Bestemmelsen omfatter også personale på evt. interne skoler på anbringelsesstederne, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 4.

Formålet med bestemmelsen er først og fremmest at sikre, at barnet eller den unge ikke pådrager sig et stort erstatningskrav eller får forårsaget skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre. Begrebet afværgehjælp dækker således over adgangen til at afværge materielle skader i et ikke ubetydeligt omfang.

Afværgehjælp kan være relevant i en situation, hvor et barn i et anfald af raseri fx er ved at ødelægge fjernsynet i opholdsstuen på anbringelsesstedet, men kan også være relevant i en situation, hvor barnet eller den unge i et raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. Gentagen ødelæggelse af ting af mindre værdi, fx billige drikkeglas, er også omfattet af bestemmelsen.

Afværgehjælp vil desuden kunne anvendes for at afværge tingskade, allerede før en ting ødelægges. Det afgørende er, at der foreligger en reel fare og risiko for, at barnet eller den unge vil foretage gentagen ødelæggelse eller beskadigelse af en eller flere ting af en ikke ubetydelig materiel eller affektionsmæssig værdi.

Årsager der kan begrunde afværgehjælp

63. Det er en betingelse for at kunne anvende afværgehjælp efter voksenansvarslovens § 8, at det er nødvendigt for at afværge en skade på en genstand. Der skal således foretages en konkret vurdering af, om der foreligger en reel fare for, at barnet eller den unge vil ødelægge eller beskadige den pågældende genstand. Det er herudover en betingelse for anvendelse af afværgehjælp, at barnet eller den unge vil påføre en skade på en materiel genstand i et ikke ubetydeligt omfang. Ikke ubetydeligt omfang dækker både over genstande af høj økonomisk værdi, af affektionsmæssig værdi samt over gentagen ødelæggelse af genstande, der ikke nødvendigvis er af hverken høj økonomisk eller affektionsmæssig værdi.

Kortvarig fastholdelse og føren

64. Ved kortvarig fastholdelse og føren af et barn eller en ung forstås, at barnet eller den unge fysisk kan fastholdes kortvarigt eller føres væk fra situationen, når de ovenstående betingelser er opfyldt. Der henvises i den forbindelse til forslaget § 9 om fysisk magtanvendelse for yderligere beskrivelse af mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren. Det skal i den forbindelse dog bemærkes, at den fysiske fastholdelse, der kan foretages i forbindelse med afværgehjælp, kun kan være af kortvarig karakter, idet der alene er tale om ødelæggelse af materielle genstande i modsætning til fysisk magtanvendelse efter § 9, hvor der er tale om, at barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Ved kortvarig fastholdelse forstås således, at man kortvarigt tager fat i eller holder fast om barnet eller den unge for at markere, at den uønskede adfærd skal bringes til ophør.

Begrebet kortvarigt retter sig derfor mod varigheden af selve indgrebet fra personalets eller de kommunale plejefamiliers side og ikke mod den situation, som barnet eller den unge fjernes fra. Det er ikke muligt at definere en øvre tidsgrænse for, hvad der anses som kortvarigt. Det vil bero på en individuel vurdering af de konkrete omstændigheder, herunder til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet.

Hvis barnet eller den unge undervejs i en kortvarig fastholdelse begynder at gøre markant fysisk modstand, vil barnet eller den unge kun kunne fastholdes og føres til et andet opholdsrum, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse i øvrigt er opfyldt, jf. voksenansvarslovens § 9. Ved markant forstås, at indgrebet kan udvikle sig til en situation, hvor der kan opstå et egentligt håndgemæng mellem personale og barnet eller den unge.

Ved føren væk fra en situation forstås, at barnet eller den unge fjernes fra den konkrete situation, så den igangværende handling øjeblikkeligt afbrydes. Det vil afhænge af en konkret vurdering, hvor barnet eller den unge skal føres hen for at afbryde den igangværende handling, men typisk kan vedkommende føres ind på sit værelse eller til et andet opholdsrum.

Afværgehjælpen skal foretage så skånsomt som muligt og under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i voksenansvarslovens § 7. Indgrebet må ikke

være mere indgribende end nødvendigt. Hvis det er muligt at hindre skaden på en mindre indgribende måde, fx ved at tale barnet eller den unge fra det, er der således ikke adgang til at anvende afværgehjælp.

I de tilfælde, hvor de kommunale plejefamilier eller personalet på anbringelsesstedet anvender afværgehjælp, skal der ske registrering og indberetning af episoden til barnets eller den unges handlekommune samt til socialtilsynet efter bestemmelserne i voksenansvarslovens § 21.

Kapitel 12

Fysisk magtanvendelse

Voksenansvarslovens § 9 indsættes.....

De overordnede rammer

65. Personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan beslutte at fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, jf. voksenansvarslovens § 9.

Bestemmelsen giver personalet på anbringelsessteder adgang til at anvende fysisk magt i form af fastholdelse eller føren til et andet opholdsrum, når personalet vurderer, at betingelserne herfor er opfyldt. Der skal således ikke gives forudgående tilladelse fra anbringelsesstedets leder, dennes stedfortræder eller kommunen, for at indgrebet kan foretages.

Bestemmelsen omfatter også personale på interne skoler på anbringelsesstedet, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 4.

Ved fastholdelse forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk fx ved at holde fast om barnet eller den unge i form af, at man lægger armene omkring det, mens man står stille.

Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark. Personalet må heller ikke lægge sig på oven på barnet eller den unge og fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Ved føren til et andet opholdsrum forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, fx vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum. Når det drejer sig om større børn eller unge vil fastholdelse og føren fx kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til det andet opholdsrum. Man kan også føre barnet eller den unge, mens man har armene rundt om barnet. Afgørende er at barnet eller den unge ikke lider nogen overlast.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde.

Betingelser for at anvende fysisk magt

66. Fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et barn eller en ung til et andet opholdsrum kan anvendes, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og formålet med indgrebet er, at barnet eller den unge dermed forhindres i at skade sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for, eller er i gang med at skade sig selv. Det kan fx være selvskadende adfærd som at snitte eller skære i sig selv. Det er således ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal således direkte forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for øvrige anbragte børn, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge truer med eller udøver vold over for den ovenfor nævnte gruppe. Der skal i den enkelte situation være tale om en reel og begrundet risiko for, at det omhandlede barn eller den unge vil foretage handlinger, der er til skade for de andre børn og unge eller personalet. Verbale trusler, chikanerende eller provokerende opførsel er ikke i sig selv nok til at udgøre en risiko.

Som eksempel kan nævnes situationer, hvor to anbragte børn eller unge er kommet op at toppes, og at der er risiko for, at det udvikler sig til et regulært slagsmål. Indgriben fra personalets side har således til formål at forhindre, at barnet eller den unge skader de andre børn og unge eller personalet.

For begge kriterier i voksenansvarslovens § 9 gælder, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform og adfærd og ikke vise tegn på at ville ændre adfærd.

Hvis barnet eller den unge opholder sig uden for anbringelsesstedet, fx i et sommerhus, kan barnet eller den unge føres til et andet værelse i sommerhuset. Hvis barnet eller den unge fx er på tur med andre børn og unge fra anbringelsesstedet og udviser en adfærd omfattet af voksenansvarslovens § 9, kan barnet eller den unge føres bort fra de andre børn og unge af personalet, indtil vedkommende er faldet til ro.

Den fysiske magtanvendelse skal altid afpasses forholdene i den konkrete situation og det enkelte barn eller den unge. Som al anden magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal anvendelse af fysisk magt ske under iagttagelse af de generelle principper, der fremgår af voksenansvarslovens § 7. Magtanvendelse skal ligeledes altid kombineres med tryghedsskabende foranstaltninger, herunder en hurtig forebyggende indsats med beroligende tiltag. Generelt gælder, at afledning ofte vil kunne forhindre tilspidsede situationer.

Anvendelse af fysisk magt skal registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21.

Kapitel 13

Tilbageførelse ved rømning

Generelt

§ 10. i voksenansvarsloven indsættes.....

67. Tilbageførelse af et barn eller en ung er et indgreb i barnet eller den unges grundlæggende ret til bevægelsesfrihed, som beskrevet i kapitel 4. Tilbageførelse af anbragte børn og unge må derfor kun ske, når betingelserne herfor i voksenansvarslovens § 10 er opfyldt, jf. nærmere nedenfor.

En tilbageførelse skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som fastsat i § 7 i voksenansvarsloven og som beskrevet i kapitel 10.

Efter § 10 i voksenansvarsloven kan personale på opholdssteder og døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, som led i omsorgspligten, tilbageføre et anbragt barn eller en ung, der rømmer, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.

Det er en betingelse for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre et barn eller en ung, at barnet eller den unge er rømmet fra institutionen og ikke har til hensigt at vende tilbage. Det er således ikke tilstrækkeligt, at barnet eller den unge har forladt anbringelsesstedet eller ikke er vendt tilbage hertil institutionen som aftalt. Der kan være mange årsager til, at barnet eller den unge ikke er vendt tilbage, herunder at barnet eller den unge er blevet forsinket, har glemt tiden, har valgt at være ude længere end aftalt eller lignende.

I de situationer, hvor barnet eller den unge har forladt anbringelsesstedet eller ikke er kommet tilbage som aftalt, er det således vigtigt, at personalet snarest prøver at finde årsagen til fraværet.

Ofte vil personalet på institutionen kunne få kontakt til barnet eller den unge og af denne vej forsikre sig om, at barnet eller den unge har det godt og vil returnere til institutionen senere. I andre tilfælde har barnet eller den unge ikke intentioner om at vende tilbage til institutionen, men her må personalet ved en socialpædagogisk indsats og dialog med barnet eller den unge overbevise den pågældende om at returnere til det pågældende anbringelsessted.

Det er en betingelse for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre barnet eller den unge, at barnet eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre. Hvorvidt barnets eller den unges adfærd udgør en sådan risiko afhænger af en konkret vurdering, hvor barnet eller den unges alder, udvikling og modenhed vil skulle tages i betragtning.

Tilbageførelse vil således fx være relevant i en situation, hvor en 8-årig stikker af fra anbringelsesstedet midt om natten, eller en 13-årig stikker af for at drikke øl med nogle venner. I begge situationer er beskyttelsesbehovet stort, idet børnene har en alder, hvor de ikke kan forventes at forstå konsekvenserne af deres handlinger. Situation ville være anderledes, hvis der var tale om en normaludviklet 17-årig, som må forventes at kunne forstå konsekvenserne af sine egne handlinger.

I de få tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke kan overbevises om at vende tilbage til institutionen, og personalet vurderer, at barnet eller den unges adfærd kan medføre skade på barnet eller den unge selv

eller andre, kan der være brug for, at en eller flere medarbejdere på institutionen som led i omsorgspligten opsøger barnet eller den unge for at bringe vedkommende tilbage.

Anbringelsesstedet bør i disse tilfælde orientere den anbringende kommune og barnet eller den unges forældremyndighedsindehavere og, hvis det skønnes nødvendigt, varsle politiet, jf. § 2 i lovbekendtgørelse nr. 956 af 20. august 2015 af lov om politiets virksomhed, med senere ændringer (herefter politiloven).

Personalet skal så vidt muligt forsøge at bringe barnet eller den unge frivilligt med tilbage. Følger barnet eller den unge ikke frivilligt med, er der adgang til at tilbageføre barnet eller den unge mod dennes vilje ved at føre eller fastholde barnet eller den unge.

I situationer hvor et barn eller en ung endnu ikke er rømmet institutionen, men hvor det er klart for personalet, at barnet eller den unge har til hensigt at rømme, og at barnet eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre, er betingelserne for tilbageførsel ikke til stede, da barnet eller den unge endnu ikke har forladt anbringelsesstedet.

Personalet vil i så fald i stedet kunne anvende bestemmelsen om fysisk magt ved at fastholde eller føre barnet eller den unge til et andet opholdsrum efter voksenansvarslovens § 9, hvis barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for, eller er i gang med at skade sig selv.

Det er således ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal således direkte forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre, jf. ovenfor under punkt 66.

Definition af tilbageførsel

68. Ved tilbageførsel forstås, at personalet kan fastholde og føre et barn eller en ung tilbage til anbringelsesstedet. Mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren svarer til indgrebsmulighederne i forbindelse med fysisk magtanvendelse efter voksenansvarslovens § 9, jf. kapitel 12 for en uddybende beskrivelse heraf.

En tilbageførsel skal ske så skånsomt som muligt og på en måde, som varetager hensynet til barnet eller den unges integritet. Det konkrete indgreb skal således ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet og skal være afpasset forholdene i den konkrete situation og begrænses til det strengt nødvendige, jf. voksenansvarslovens § 7.

I situationer, hvor et barn eller en ung er rømmet langt væk fra anbringelsesstedet, vil barnet eller den unge således kun kunne fastholdes og føres til et transportmiddel, men ikke fastholdes hele vejen tilbage til anbringelsesstedet. Således vil en ung, der er stukket af fra en institution i Jylland og opholder sig i København kunne blive tilbageført i form af fastholdelse og føren – i det omfang vedkommende ikke kan overtales til frivilligt at vende hjem eller følge med i bilen.

Politiets bistand

69. Det er væsentligt, at personalet på anbringelsesstederne er opmærksomme på ikke at anvende adgangen til tilbageførelse, hvis det medfører, at personalet vil blive bragt i situationer, der potentielt kan optrappe den konkrete konflikt eller bringe personalet i fare.

I de tilfælde, hvor personalet vurderer, at tilbageførelse er nødvendig, men hvor de ikke finder det forsvarligt selv at gennemføre den, kan de anmode politiet om at bistå med tilbageførelsen.

Efter politilovens § 2 har politiet bl.a. til opgave at yde andre myndigheder bistand efter gældende ret og udføre opgaver, der følger af gældende ret eller i øvrigt har en naturlig tilknytning til politiets virksomhed. På anmodning fra personalet på institutionerne vil politiet således kunne deltage i en tilbageførelse, med henblik på at beskytte personalet.

Politiets bistand vil ikke rette sig mod barnet, medmindre der foreligger en konkret faresituation for barnet. Politiets rolle er således subsidiær og består i ved foreløbige foranstaltninger at bistå personalet, som har det primære ansvar over for barnet eller den unge i den konkrete situation.

I situationer, hvor et barn eller en ung stikker af fra institutionen for at foretage handlinger, der falder ind under politiets ansvarsområde, herunder fx for at begå kriminalitet, er personalet på institutionen ikke forpligtet til at stoppe barnet eller den unge men kan i stedet kontakte politiet.

Gentagne rømninger

70. Hvis et barn eller en ung gentagne gange rømmer fra et anbringelsessted, og det vurderes at være nødvendigt at sørge for, at barnet eller den unge forbliver i et socialpædagogisk behandlingsforløb, må den anbringende kommune overveje, om der, som opfølgning på tilbageførelserne, er behov for en anden pædagogisk tilgang over for barnet eller den unge, om det vil være relevant at søge børn og unge-udvalgets tilladelse til tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11, eller om barnet eller den unge skal anbringes på et andet anbringelsessted.

Det kan fx være på et anbringelsessted, der anvender nogle andre pædagogiske metoder, eller på en delvis lukket afdeling eller institution eller en sikret døgninstitution, hvor der er en udvidet adgang til tilbageholdelse af barnet eller den unge, bl.a. i form af mulighed for at aflåse yderdøre og vinduer, jf. servicelovens §§ 63 a og b.

Anvendelse af tilbageførelse skal registreres og indberettes til den anbringende kommune og socialtilsynet efter reglerne i voksenansvarslovens § 21, jf. kapitel 21.

Kapitel 14

Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse

Tilbageholdelse i forbindelse med en anbringelse

71. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der er anbragt på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan tilbageholdes i op til 14 dage i forbindelse med anbringelse på det pågældende opholdssted eller den pågældende døgninstitution, jf. voksenansvarslovens § 11.

Afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1, i de første 14 dage af anbringelsen kan træffes igen, hvis et sammenbrud i anbringelsen betyder, at den unge flyttes til et nyt anbringelsessted.

Afgørelsen om tilbageholdelse kan træffes i forbindelse med en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet på en døgninstitution eller et opholdssted. Det gælder, uanset om der er givet samtykke til anbringelsen eller ej, jf. § 58, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, i lov om social service.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om tilbageholdelse forudsætter, at den børnefaglige undersøgelse efter § 50 i lov om social service og handleplanen efter servicelovens § 140 viser, at en tilbageholdelse på op til 14 dage har afgørende betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte samt afgørende betydning for den socialpædagogiske indsats, der skal iværksættes. Dette indebærer bl.a., at indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det, der opnås med indgrebet. Indgrebet skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

Tilbageholdelsen af barnet eller den unge kan ske ved, at personalet fysisk fastholder barnet eller den unge, i lighed med, hvad personalet kan efter voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse, for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen for, at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende.

Tilbageholdelsen skal afpasses forholdene i den konkrete situation, og indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, samt kræves forelagt for retten, jf. lovens § 24.

Hvis der er behov for at tilbageholde et barn eller en ung ud over det, der er tilladt efter voksenansvarslovens § 11, må den anbringende kommune overveje, om det er relevant at anbringe vedkommende et andet sted. Det kan fx være på et anbringelsessted, der anvender andre pædagogiske metoder eller på en delvis lukket døgninstitution, hvor man i perioder kan aflåse yderdøre og vinduer.

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvor mange dage inden for den maksimale periode på 14 dage, der kan ske tilbageholdelse, når der er truffet afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 2. Omfanget af tilbageholdelsen afhænger således af den konkrete situation.

Efter kommunalbestyrelsen har taget stilling til det samlede antal dage, kan personalet på anbringelsesstedet foretage en konkret tilbageholdelse, såfremt der opstår et behov herfor, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 3. Såfremt der sker tilbageholdelse af barnet eller den unge, skal

dette registreres og indberettes i henhold til voksenansvarslovens § 21, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 22.

Tilbageholdelse under en anbringelse

72. Børn og unge-udvalget kan endvidere træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der er anbragt på et opholdssted eller døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan tilbageholdes i op til 14 dage under anbringelsen, jf. lovens § 11, stk. 2. Det kan fx være relevant i situationer, hvor en pludselig opstået begivenhed i barnet eller den unges liv, gør det nødvendigt at kunne tilbageholde barnet eller den unge for at beskytte vedkommende mod at foretage handlinger, der kan medføre risiko for vedkommendes sundhed eller udvikling, fx kriminalitet, stofmisbrug m.v.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage under anbringelsen, kan træffes igen, hvis et sammenbrud i anbringelsen betyder, at barnet eller den unge flyttes til en ny institution.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen forudsætter, at der er overensstemmelse mellem den trufne afgørelse om tilbageholdelse og den børnefaglige undersøgelse efter § 50 i lov om social service samt handleplanen efter § 140 i lov om social service. I disse er der bl.a. krav om, at indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed, herunder imødekomme barnets eller den unges særlige behov for hjælp og støtte, der er af afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Tilbageholdelsen af barnet eller den unge under anbringelsen kan ske ved anvendelse af fysisk magt efter lovens § 9 i form af at fastholde barnet eller den unge for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen for at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende. Tilbageholdelsen skal afpasses forholdene i den enkelte situation. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage under anbringelsen kan ligeledes påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, samt kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Årsager der kan begrunde tilbageholdelse

73. Tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og stk. 2, kan ske, når det må anses for at være af afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Fx kan der i starten af en anbringelse være behov for at skabe ro omkring barnet eller den unge med henblik på at få mulighed for at etablere relationer mellem barnet eller den unge og de voksne på institutionen eller for at skabe ro til at motivere barnet eller den unge til at indgå i socialpædagogisk behandling på anbringelsesstedet.

Foreløbige afgørelser

74. Afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, kan træffes foreløbig af formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og ungeudvalget efter reglerne i § 75 i serviceloven, når hensynet til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Opretholdelse af tilbageholdelse i op til yderligere 14 dage

75. Kommunalbestyrelsen kan efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5, træffe afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelse efter § 11, stk. 2, i op til 14 dage yderligere, når særlige forhold gør sig gældende i forhold til barnet eller den unge. Yderligere tilbageholdelse kan fx være relevant i en situation, hvor et barn eller en ung har været anbragt i længere tid på en institution og pludselig begynder at udvise en adfærd, der kan medføre risiko for barnets eller den unges sundhed eller udvikling, fx kriminalitet, stofmisbrug m.v. I en sådan situation kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 2, om tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen.

Hvis det viser sig, at den konkrete tilbageholdelse har haft en positiv indvirkning på barnet eller den unges adfærd, men at der er behov for at kunne tilbageholde barnet eller den unge i en yderligere periode, vil det af hensyn til kontinuiteten i anbringelsen være muligt for kommunalbestyrelsen at træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i yderligere 14 dage efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5.

Ligesom med en afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, forudsætter en afgørelse efter stk. 5, at der er overensstemmelse mellem den trufne afgørelse efter § 11, stk. 5, og den børnefaglige undersøgelse efter § 50 samt handleplanen efter § 140 i lov om social service. Det er endvidere et krav, at tilbageholdelsen har afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, og at indgrebet står i rimeligt forhold til det, der ønskes opnået med indgrebet.

En afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5, om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 yderligere dage kan lige som afgørelserne i voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, samt kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Kapitel 15

Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

Afgørelse om anbringelse

Serviceovens § 63 a indsættes

Bekendtgørelsens § 4 indsættes

76. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution eller en delvis lukkede døgninstitution, når anbringelsen sker af sociale årsager, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1 og § 58, jf. § 63 a, stk. 1.

For nærmere definition af de to institutionsformer henvises der til punkt 18 ovenfor.

Børn og unge-udvalgets stillingtagen til spørgsmålet om anbringelse sker på baggrund af en indstilling fra kommunalbestyrelsen.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om anbringelse på en delvis lukket afdeling eller institution kan træffes på samme møde, som børn og unge-udvalget træffer afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke. Afgørelse om anbringelse uden for hjemmet skal dog træffes først og efter en selvstændigindstilling fra kommunen efter reglerne i servicelovens §§ 58 og 59.

Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet med samtykke, skal børn og unge-udvalget tage stilling til, om betingelserne for anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling er opfyldt, jf. voksenansvarslovens § 63 a, stk. 2, mens kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om selve anbringelsen med samtykke, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7.

Målgruppe

77. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, kan anvendes for børn og unge mellem 12 og 17 år, jf. servicelovens § 63 a, stk. 2. Institutionstypen må alene anvendes, når der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminell adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer.

Det skal endvidere være afgørende for den socialpædagogiske behandling, at yderdøre og vinduer kan aflåses i perioder, eller at der er mulighed for at fastholde barnet eller den unge fysisk.

Institutionstypen kan således kun anvendes for børn og unge fra 12 år og til og med 17 år og er målrettet børn og unge med negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminell adfærd med behov for et længerevarende behandlingsforløb.

Kriterierne for anvendelse af delvis lukkede døgninstitutioner eller afdelinger er således knyttet til barnet eller den unge selv og ikke til forhold i hjemmet eller hos forældrene.

Formålet med denne type af institution er at standse udviklingen af et uheldigt adfærdsmønster hos et barn eller en ung ved at få barnet eller den unge gennem et længerevarende behandlingsforløb, hvor der er fokus på en socialpædagogisk indsats.

Det skal vurderes påkrævet, at barnet eller den unge kan tilbageholdes eller fastholdes fysisk i de perioder, hvor der er behov for det. Det kan fx være, hvis barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra institutionen, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for fastholdelse eller tilbageholdelse, og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende.

Det er ikke en forudsætning for en afgørelse om anbringelse på institutionstypen, at den anbringende kommune tidligere har forsøgt anbringelse af barnet eller den unge på en åben døgninstitution eller et opholdssted, eller at barnet eller den unge tidligere er rømmet eller har begået kriminalitet.

Fordelene ved anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling er, i modsætning til anbringelse på en sikret døgninstitution, at tilbageholdelsen kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en intensiv indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling, og at der kan ske fastholdelse i andre situationer end dem, der følger af voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse.

Tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling

78. Anbragte børn og unge på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger kan tilbageholdes ved, at yderdøre og vinduer aflåses i perioder, jf. voksenansvarslovens § 12, stk. 1.

I praksis vil muligheden for at kunne tilbageholde det enkelte barn eller den unge ske ved, at der på institutionen er en afdeling, hvor det er muligt i at aflåse yderdøre og vinduer. Flexibiliteten sikrer derved, at barnet eller den unge kan forblive på samme institution, uanset at der i perioder er behov for at tilbageholde barnet eller den unge, og at andre af de anbragte børn og unge på institutionen frit skal kunne komme og gå.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at tilbageholde barnet eller den unge efter voksenansvarslovens § 12, stk. 2, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning. Det kan fx være i situationer, hvor barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra institutionen, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for tilbageholdelse (og evt. fastholdelse), og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende.

Ved tilbageholdelse forstås, at barnet eller den unge anbringes på en afdeling, hvor døre og vinduer kan aflåses. Personalet tager således ikke fysisk fat i barnet eller den unge ved en tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling. Det modsatte er tilfældet i voksenansvarslovens § 11, hvor tilbageholdelsen sker ved brug af egentlig fysisk magt.

Det er kommunalbestyrelsen, der fastsætter de nærmere rammer og vilkår for afgørelsen om tilbageholdelse i forbindelse med, at der er truffet en afgørelse om tilbageholdelse efter § 12, stk. 2, jf. § 12, stk. 3.

Tilbageholdelsen kan højst udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på et år. Ved en afgørelse om tilbageholdelse i flere perioder af højst 5 sammenhængende dage ad gangen, må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden. Det er således ikke muligt at tilbageholde et barn eller en ung i fx 10 sammenhængende dage ad gangen.

Når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om tilbageholdelse i et nærmere bestemt antal dage, kan lederen af institutionen eller dennes stedfortræder, inden for de rammer om tilbageholdelse som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. § 12, stk. 3, tilbageholde barnet eller den unge, når betingelserne i § 12, stk. 2 er opfyldt. Det vil i praksis være gældende, når der er en begrundet formodning om, at barnet eller den unge vil rømme, og det i den konkrete situation er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge tilbageholdes, samt at der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed og udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Alle de tre nævnte betingelser skal være opfyldt, for at tilbageholdelsen kan gennemføres. Det er således op til lederen eller dennes stedfortræder at vurdere, hvornår der er behov for at tilbageholde den enkelte unge, herunder om betingelserne for tilbageholdelse er opfyldt.

Som eksempel på en adfærd, der kan begrunde en tilbageholdelse kan nævnes, et barn eller en ung, der er kommet i et dårligt selskab af andre unge mennesker, og hvor kriminalitet og stoffer er almindeligt. I så fald vil barnet eller den unge kunne tilbageholdes i konkrete situationer, hvor personalet på institutionen formoder, at vedkommende vil opsøge dette dårlige selskab, så det undgås, at barnet eller den unge fx tager stoffer eller begår indbrud den pågældende dag.

Lederen eller dennes stedfortræder kan endvidere beslutte, at tilbageholdelsen skal begrænses til bestemte tidspunkter i døgnet. Det vil således være muligt for barnet eller den unge fortsat at deltage i fællesaktiviteter med øvrige unge anbragt på institutionen, herunder fællesspisning og undervisning.

Det vil i nogle tilfælde også være muligt for barnet eller den unge evt. at deltage i aktiviteter uden for institutionen, hvis det vurderes, at barnet eller den unge kan overholde indgåede aftaler og dermed kun være tilbageholdt i dele af døgnet.

I forbindelse med sådanne beslutninger bør barnet eller den unge altid inddrages eller høres.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om tilbageholdelse og evt. fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13, er en samlet afgørelse, der træffes for et år ad gangen.

Det medfører, at der skal træffes én samlet afgørelse, der både tager stilling til tilbageholdelse og til fastholdelse af barnet eller den unge samt de øvrige vilkår og rammer, jf. § 12, stk. 5, i voksenansvarsloven.

Fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling

79. Med fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13 menes, at institutionens leder eller dennes stedfortræder i akut opståede situationer kan anvende fysisk magt i form af fastholdelse i situationer, der ligger ud over de kriterier, der fremgår af voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse.

På en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling kan personalet anvende fysisk fastholdelse for at forhindre, at et barn eller en ung forlader institutionen, hvor barnet eller den unge fx handler i affekt eller vrede og vil stikke af fra institutionen.

Med anvendelse af fysisk magt menes, at der fysisk tages fat i barnet eller den unge i en kortere periode til vedkommende er faldet til ro, eller at barnet eller den unge kan mandsopdækkes - fx ved at personalet stiller sig i døren, så barnet eller den unge ikke kan komme ud.

Det er ikke tilladt at slå, sparke eller tage hårdt fat i barnet eller den unge. Personalet må heller ikke lægge sig oven på barnet eller den unge eller fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Fastholdelsen skal endvidere altid afpasses forholdene i den enkelte situation, den må ikke gå ud over det strengt nødvendige, og den skal stå i et rimeligt forhold til det, der ønskes opnået med fastholdelsen.

Det er kommunalbestyrelsen, der kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan fastholdes efter § 13, stk. 1, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge fastholdes, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade og hvis:

- 1) barnet eller den unge tidligere har rømmet fra åbne anbringelsessteder, og det må formodes, at den pågældende igen vil rømme fra anbringelsesstedet,
- 2) barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet, og det må formodes, at den pågældende vil begå ny kriminalitet,
- 3) barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer, og det formodes, at den pågældende vil indtage euforiserende stoffer, eller
- 4) barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv, og det formodes, at den pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Kommunalbestyrelsen skal således tage stilling, i hvilke konkrete situationer barnet eller den unge kan fastholdes. I den forbindelse må kommunalbestyrelsen overveje, om en ung, der tidligere har rømmet under en eller flere anbringelser, og hvor det formodes, at vedkommende vil rømme igen, må fastholdes, hvis den unge er på vej til at rømme.

Det er ikke afgørende for anvendelsen, at den unge tidligere er rømmet, hvis det formodes, at vedkommende kunne finde på at gøre det fremover.

En afgørelse om fastholdelse medfører, at lederen eller dennes stedfortræder, inden for de rammer om fastholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. § 13, stk. 2, i en konkret situation kan fastholde barnet eller den unge.

Afgørelsen om tilbageholdelse efter § 12, stk. 2, og fastholdelse efter den foreslåede § 13, stk. 2, er en samlet afgørelse, der træffes for et år ad gangen, jf. voksenansvarslovens § 13, stk. 4. Der skal således træffes én afgørelse, der både tager stilling til tilbageholdelse og til fastholdelse af barnet eller den unge samt andre øvrige vilkår og rammer.

Kapitel 16

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner

80. Anbringelse af et barn eller en ung på en sikret døgninstitution er et indgreb i det omhandlende barn eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i kapitel 4. Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor. En anbringelse på sikret døgninstitution skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10.

ServiceLOVEN

§ 63 b. ....

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 6. ....

Anbringelse på en sikret døgninstitution af socialretlige årsager

81. Efter servicelovens § 63 b, stk. 1, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at anbringe børn og unge mellem 12 og 17 år på en sikret døgninstitution, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, når der er truffet afgørelse om anbringelse med samtykke efter servicelovens § 52, stk. 1, eller uden samtykke efter servicelovens § 58, når en af betingelserne i § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, er opfyldt.

Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner af sociale årsager kan ske på baggrund af en af følgende tre betingelser:

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og faren ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre lempeligere forholdsregler (farlighedskriteriet), eller
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling (observation), eller
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, er slået fast, at det er absolut påkrævet, at iværksætte et længerevarende behandlingsforløb på en sikret døgninstitution (længerevarende pædagogisk behandling).

Betingelsen om, at børn og unge kan anbringes på sikrede døgninstitutioner af sociale årsager, når det er absolut påkrævet, indebærer, at andre lempeligere foranstaltninger ikke nødvendigvis skal have været prøvet, hvis de på forhånd vurderes at være utilstrækkelige. Anvendelse af en sikret døgninstitution kan således eksempelvis være relevant i forbindelse med meget udadreagerende børn og unge, som kan være vanskelige at rumme på åbne anbringelsessteder.

Børn og unge-udvalgets afgørelser om anbringelse på sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b, kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 168. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens § 67, stk. 1. Barnet eller den unge over 12 år samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under såvel udvalgs- som klagebehandlingen, jf. servicelovens § 72.

Nærmere om rammer og vilkår for anbringelse på sikrede døgninstitutioner

82. Efter servicelovens § 63 b, stk. 4, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelse på sikret døgninstitution skal finde sted, jf. § 6, stk. 3, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. § 6. stk. 8 i voksenansvars-bekendtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1, i overensstemmelse med handleplanen efter servicelovens § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang.

Dispensation fra aldersgrænsen

83. Børn og unge-udvalget kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra aldersgrænsen for de 12-17 årige, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 6, stk. 2, så børn under 12 år helt ekstraordinært kan anbringes på en sikret døgninstitution. Det kan fx være i helt særlige tilfælde, hvor et barn på 11 år, gentagne gange har rømmet fra anbringelsessteder og gang på gang har udsat andre for fare. I sådanne særlige tilfælde, vil der kunne være behov for at fastholde barnet, for at kunne udarbejde en socialpædagogisk observation efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 2, med henblik på at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling.

Anbringelse af strafferetlige årsager

84. Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner kan efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 4-6, ske i stedet for:

- varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765,
- som led i afsoning, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, når betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1, 2 eller 3, samtidig er opfyldt, eller
- når opholdet er et led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a.

For børn og unge, hvor der ikke i forvejen er udarbejdet en børnefaglig undersøgelse og en handleplan, jf. § 50 og § 140 i lov om social service, skal der udarbejdes en børnefaglig undersøgelse og en handleplan i forbindelse med anbringelse på en sikret.

Anbringelse på sikret afdeling i varetægtssurrogat

85. Efter serviceloven § 63 b, stk. 2, nr. 4, kan børn og unge anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765.

Retsplejeloven § 765

Er betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling til stede, men kan varetægtsfængslingens øjemed opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, træffer retten, hvis sigtede

samtykker heri, i stedet for varetægtsfængsling bestemmelse derom.

Stk. 2. Retten kan således bestemme, at sigtede skal

- 1) undergive sig et af retten fastsat tilsyn,
- 2) overholde særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, anvendelse af fritid og samkvem med bestemte personer,
- 3) tage ophold i egnet hjem eller institution,
- 4) undergive sig psykiatrisk behandling eller afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende, om fornødent på hospital eller særlig institution,
- 5) give møde hos politiet på nærmere angivne tidspunkter,
- 6) deponere pas eller andre legitimationspapirer hos politiet,
- 7) stille en af retten fastsat økonomisk sikkerhed for sin tilstedeværelse ved retsmøde og ved fuldbyrdelsen af en eventuel dom.

Stk. 3 ...

Dommeren afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret afdeling i varetægtssurrogat, er omfattet af reglerne i voksenansvarsloven. Se nærmere under punkt. 85.

Varetægtssurrogat kan kun anvendes med samtykke fra sigtede. Selv om sigtede er under 18 år, må samtykke fra pågældende unge anses for tilstrækkeligt, jf. retsplejelovens § 765. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver er således ikke nødvendigt.

Når dommeren har truffet afgørelse om, at den unge skal varetægtsfængsles i surrogat, er det kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune, der træffer afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution anbringelse skal finde sted, jf. § 6, stk. 4, i voksenansvarsbekendtgørelsen i henhold til retsplejelovens § 765.

I praksis foregår det ved, at politiet inden grundlovsforhøret vurderer, om et barn eller en ung skal anbringes på en sikret institution i varetægtssurrogat. I nogle tilfælde vil politiet rette henvendelse til kommunen, som derpå tager kontakt til den sikrede institution, hvor den unge ønskes placeret, mens politiet i andre tilfælde vil tage kontakt direkte til den sikrede institution. Er der ikke plads på denne institution, overtager den pågældende institution opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering, jf. skrivelse nr. 11727 af 19. december 2000 om orientering om varetægtssurrogat i sikrede pladser til børn og unge.

Hvis retten beslutter, at den unge skal anbringes i varetægtssurrogat, anbringes den unge i varetægt i arresthus, indtil placering i sikret døgninstitution kan finde sted. Retten har tillige mulighed for at beslutte, at den unge skal varetægtsfængsles i en af Kriminalforsorgens institutioner. Politiet sørger for, at den unge bliver transporteret til den sikrede institution.

Hvis den unge under opholdet på den sikrede institution skal afhøres, henter og bringer politiet den unge. Ligeledes er det politiet, der ledsager den unge i forbindelse med nødvendig udgang, fx i forbindelse med mentalundersøgelse, lægebesøg og lign.

Selv om sigtede er under 18 år, må samtykke fra pågældende barn/unge anses for tilstrækkeligt, jf. retsplejelovens § 765. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver er således ikke nødvendigt.

Efter servicelovens § 63 b, stk. 4, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold, der træder i stedet for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 765 træffe afgørelse om, at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution, hvor opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, herunder om på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 6, stk. 4.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. § 6, stk. 8, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Er der ikke plads på denne døgninstitution, overtager den pågældende døgninstitution opgaven i praksis med at finde den bedst egnede alternative placering.

Hvis retten beslutter, at barnet eller den unge skal anbringes i varetægtssurrogat, anbringes barnet eller den unge i varetægt i arresthus, indtil placering i sikret døgninstitution kan finde sted. Retten har tillige mulighed for at beslutte, at den unge skal varetægtsfængsles i en af Kriminalforsorgens institutioner.

Politiet sørger for, at barnet eller den unge bliver transporteret til den sikrede døgninstitution.

Hvis barnet eller den unge under opholdet på den sikrede døgninstitution skal afhøres, henter og bringer politiet barnet eller den unge. Ligeledes er det politiet, der ledsager barnet/den unge i forbindelse med nødvendig udgang, fx i forbindelse med mentalundersøgelse, lægebesøg og lignende.

Varetægtsfængslede unge skal så vidt muligt overføres til varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution.

Anbringelse på sikret døgninstitution som led i afsoning af straf

86. Efter serviceloven § 63 b, stk. 2, nr. 5, kan børn og unge anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet er led i afsoning af straf efter straffuldbyrdslove

ns § 78, stk. 2, og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt.

Straffuldbyrdelsesloven § 78

Justitsministeren eller den, der bemyndiges dertil, kan bestemme, at den dømte midlertidigt eller for hele eller resten af straffetiden anbringes på hospital, i familiepleje, i egnet hjem eller institution, når

- 1) den dømte har behov for særlig behandling eller pleje, som i væsentlig grad kan tilgodeses i den pågældende institution m.v.,
- 2) der på grund af den dømtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder er særlige grunde til ikke at anbringe eller beholde den dømte i fængsel eller arresthus og
- 3) afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

Stk. 2. Dømte, der er under 18 år, anbringes i institution m.v. som omhandlet i stk. 1, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

En ung under 18 år, der skal afsone en ubetinget frihedsstraf, kan udstå straffen på en sikret døgninstitution.

Det er en forudsætning for anbringelse efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, at Kriminalforsorgen meddeler tilladelse, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78.

Efter servicelovens § 63 b, stk. 4, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i afsoning efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution, herunder om på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 6, stk. 5.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse på en sikret døgninstitution skal tiltrædes af Kriminalforsorgen, jf. § 6, stk. 5, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. § 6, stk. 8, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i en ungdomssanktion

Straffeloven § 74 a

Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2....

87. Efter serviceloven § 63 b, stk. 2, nr. 6, kan børn og unge anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet er led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a.

Ophold på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, skal som udgangspunkt være påbegyndt før det fyldte 18. år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 1, stk. 1. Ophold på et opholdssted eller en døgninstitution, herunder en sikret døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan dog i medfør af straffelovens § 74 a påbegyndes efter det fyldte 18. år, hvis kriminaliteten er begået inden det fyldte 18. år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 1, stk. 2.

Voksenansvarslovens § 4, § 5, § 7-9, §§ 12-14, 16 og §§ 19-24 finder anvendelse over for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 3.

Bestemmelsen sikrer, at de relevante indgrebsmuligheder også finder anvendelse over for unge over 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager. Det vil være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en institution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje, hvis opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning efter straffeloven, jf. § 78, stk. 2 i straffuldbyrdelsesloven, eller hvis opholdet er led i en idømt foranstaltning efter § 74 a i straffeloven.

Når et barn eller en ung er blevet idømt en ungdomssanktion, jf. § 74 a i straffeloven, er det de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelsen af dommen. De sociale myndigheder skal i den forbindelse påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, samt at tidsgrænserne for den idømte ungdomssanktion overholdes.

Efter servicelovens § 63 b, stk. 4, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold i henhold til en dom til ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a træffe afgørelse om, på hvilken institution eller afdeling anbringelsen skal finde sted, når det følger af dommen, at barnet eller den unge skal anbringes på en sikret døgninstitution, jf. § 6, stk. 6, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. § 6, stk. 8, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

En ungdomssanktion består typisk af 3 faser.

Formålet med fase 1 er at tilvejebringe grundlaget for det videre anbringelsesforløb. Har barnet eller den unge under sagens behandling været anbragt i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, og er der gennemført en pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret døgninstitution i 1. fase af ungdomssanktionen, er der ikke noget til hinder for, at det indstilles til retten, at barnet eller den unge anbringes direkte i fase 2 på et åbent opholdssted eller døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i en idømt sanktion efter straffelovens § 74 a i henhold til dommen træffe afgørelse om, at barnet eller den unge skal forblive i, overføres til eller tilbageføres til en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 6 i serviceloven, jf. § 6, stk. 7, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Er der behov for, at barnet eller den unge overflyttes til en anden institution end den, hvor barnet eller den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 6, stk. 7.

Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt, at barnet eller den unge kommer tættere på sin hjemegn. En anden årsag til overflytning kan være konflikter mellem barnet eller den unge og personalet eller mellem barnet eller den unge og de øvrige børn og unge på institutionen.

Kommunalbestyrelsen kan tillige beslutte, at barnet eller den unge skal forblive på en sikret døgninstitution. I dommen kan barnet eller den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret døgninstitution ud over, hvad der umiddelbart er fastsat i dommen. Dog skal anbringelsen stemme overens med de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2.

Endelig kan kommunen beslutte at tilbageføre et barn eller en ung:

- fra et åbent opholdssted eller døgninstitution i fase 2 til en sikret døgninstitution,
- fra den ambulante fase 3 til et åbent opholdssted eller døgninstitution i fase 2 eller
- fra fase 3 til en sikret døgninstitution.

Tilbageførsel til en sikret døgninstitution kan ske, hvis det viser sig, at den pågældende (endnu) ikke kan håndtere de friheder, der er forbundet med ophold i en almindelig (ikke sikret) døgninstitution.

Tilbageførsel til sikret døgninstitution kan således ikke alene ske af pædagogiske grunde.

Forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret døgninstitution kan fx ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, fx i forbindelse med voldelig optræden.

Tilsvarende kan barnet eller den unge tilbageføres til et opholdssted eller en døgninstitution efter at være overgået til den ambulante fase, hvis det viser sig nødvendigt for at gennemføre den socialpædagogiske behandling.

Kommunen har pligt til at oplyse barnet eller den unge om, at barnet eller den unge kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret døgninstitution og afgørelser om overførsel fra ambulat behandling til anbringelse på et godkendt opholdssted eller døgninstitution indbragt for retten til prøvelse.

For yderligere information om ungdomssanktionen henvises til Håndbog om ungdomssanktionen, Socialstyrelsen, (2008), som findes på www.socialstyrelsen.dk samt til vejledning 3 om særlig støtte til børn og unge.

Ophold på sikrede døgninstitutioner for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark

Udlændingeloven § 36

Såfremt de i § 34 nævnte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at sikre muligheden for afvisning, for udvisning efter § 25, nr. 2, §§ 25 a, 25 b og 25 c, for overførsel eller tilbageførsel eller for udsendelse af en udlænding, der efter reglerne i kapitlerne 1 og 3-5 a i øvrigt ikke har ret til at opholde sig her i landet, kan politiet bestemme, at den pågældende skal frihedsberøves. Politiet kan bestemme, at en udlænding skal frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, nr. 1. Har udlændingen fast bopæl her i landet, kan den pågældende alene frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25. En udlænding, hvis ansøgning om opholdstilladelse efter § 7 forventes eller er udtaget til behandling efter den i § 53 b, stk. 1, nævnte procedure, kan efter en konkret, individuel vurdering frihedsberøves, såfremt det er påkrævet for at fastholde udlændingens tilstedeværelse under asylsagsbehandlingen, medmindre de i § 34 nævnte foranstaltninger er tilstrækkelige.

Stk. 2....

Indsæt § 37

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 14. ....

88. Efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 7, kan udlændinge uden lovligt ophold i Danmark anbringes i sikrede døgninstitutioner på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 1.

Politiet skal give det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede døgninstitution, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, meddelelse om afgørelsen.

Aftalen medfører, at Region Hovedstaden og Sølager er forpligtede til at finde en plads så hurtigt som muligt, når behovet opstår. Hvis der ikke kan findes en plads på Sølager, skal regionen finde plads på en anden sikret døgninstitution, så vidt muligt i nærheden af København. Der kan dog være forhold, som gør, at der ikke altid kan findes en plads her og nu.

Ophold på den sikrede døgninstitution skal være så kortvarigt som muligt. Opholdet må som udgangspunkt højst vare 3 døgn efter frihedsberøvelsens oprindelige iværksættelse. Hvis en udlænding, der er frihedsberøvet efter udlændingelovens § 36, har været fremstillet for retten efter udlændingelovens § 37, vil rettens bestemmelse om opholdets varighed dog være gældende. Det samlede ophold på en sikret døgninstitution må dog højst vare 2 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 14, stk. 2.

Bestemmelserne i voksenansvarslovens §§ 4-9, §§ 14, 16 og §§ 19-24, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, gælder tillige for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 3, og udlændingelovens § 37.

Midlertidig overførsel fra åben til sikret døgninstitution

Lov om voksenansvar § 63, b, stk. 3.... (indsættes)

89. Af servicelovens § 63 b, stk. 3, følger, at lederen af en åben døgninstitution, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, eller dennes stedfortræder, hvis betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, er opfyldt for et barn eller en ung, der er fyldt 12 år, og som er anbragt på den åbne døgninstitution, kan træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede døgninstitution. Dette gælder uanset hvilket anbringelsesgrundlag, der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet.

For børn og unge idømt en ungdomssanktion kan kommunalbestyrelsen efter bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at barnet eller den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret døgninstitution, også selv om dette indebærer, at barnet eller den unge kommer til at tilbringe mere tid i den sikrede døgninstitution end oprindeligt forudsat i dommen. Børn og unge i ungdomssanktionen må dog maksimalt som led i sanktionen være anbragt på døgninstitution, herunder opholdssted eller sikret døgninstitution i 18 måneder, heraf højst 12 måneder i sikret regi, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 4, og nærmere nedenfor under varighed af ophold af strafferetlige årsager på sikrede døgninstitutioner.

Overførslen kan iværksættes uden ugrundet ophold.

Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 7.

Overføres et barn eller en ung fra en åben døgninstitution, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution, til den sikrede døgninstitution, sker der en ændring af barnet eller den unges anbringelsessted i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, og barnet eller den unge skal derfor i henhold til

samme lovs § 46, stk. 3, så vidt muligt høres og have mulighed for at udtale sig i overensstemmelse med barnet eller den unges alder og modenhed, inden der træffes afgørelse, jf. tillige servicelovens § 69, stk. 3, kan ændring af anbringelsessted kun finde sted med samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 12 år. Kan der ikke opnås samtykke, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter § 58, hvis betingelserne herfor er til stede.

Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen.

Anbringelse på særligt sikrede afdelinger

90. Anbringelse af et barn eller en ung på en særligt sikret afdeling er et indgreb i det omhandlende barns eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i kapitel 4. Anbringelse af børn og unge på særligt sikrede afdelinger må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor.

En anbringelse på en særligt sikret afdeling skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10.

ServiceLOVEN

Anbringelse på særligt sikrede afdelinger

§ 63 c....

Voksenansvarsbekendtgørelsen

Særligt sikrede afdelinger

§ 7...

91. Efter serviceloven § 63 c, stk. 1, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at anbringe børn og unge, der er fyldt 15 år, på særligt sikrede afdelinger, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1 og § 58. Der kan ikke dispenseres fra aldersgrænsen.

Af servicelovens § 63 c, stk. 2, følger, at en særlig sikret afdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, alene kan anvendes:

- når der foreligger et grundlag for anbringelse på en sikret døgninstitution efter serviceloven § 63 b, stk. 2,
- når anbringelse i en sikret døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, på grund af forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd, som har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret døgninstitution uforsvarligt, og
- der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

En særligt sikret afdeling adskiller sig fra almindelige sikrede døgninstitutioner ved, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har et mere vidtgående behov for hjælp og støtte, end de børn og unge, der

placeres på almindelige sikrede døgninstitutioner. Der kan fx være tale om børn og unge, der har en psykisk afvigende adfærd, eller som er særligt voldelige. Se nærmere under pkt. 21.

Børn og unge, som anbringes på en særligt sikret afdeling som følge af deres psykiske lidelser, skal forud for anbringelsen både have psykiske lidelser, hvor der foreligger en skriftlig lægelig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose og ved særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd have gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret døgninstitution uforsvarligt.

Børn og unge-udvalgets afgørelser om anbringelse på særligt sikret afdeling kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 168. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens § 67, stk. 1. Barnet eller den unge over 12 år samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under såvel udvalgs- som klagebehandlingen, jf. servicelovens § 72.

Efter servicelovens § 63 c, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en særligt sikret afdeling. Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet og afgørelse om anvendelse af en særlig institutionstype, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om valg af det konkrete anbringelsessted på baggrund af barnets eller den unges handleplan efter reglerne i servicelovens § 68 b. Kommunalbestyrelsen skal således træffe afgørelse om, på hvilken særlig sikret afdeling anbringelse skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 3.

Kommunalbestyrelsens afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23.

Midlertidig overførsel fra sikret døgninstitution til særligt sikret afdeling

92. Af servicelovens § 63 c, stk. 3, følger, at lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder, kan træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægge børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 7. Det er ikke afgørende for muligheden for at træffe afgørelse om midlertidig overførsel, hvorvidt der på den konkrete sikrede døgninstitution er en særlig sikret afdeling.

Overføres et barn eller en ung fra en sikret døgninstitution til en anden sikret døgninstitution i forbindelse med, at barnet eller den unge anbringes på en særligt sikret afdeling, sker der en ændring af barnet eller den unges anbringelsessted i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, og barnet eller den unge skal derfor i henhold til samme lovs § 46, stk. 3, så vidt muligt høres og have mulighed for at udtale sig i overensstemmelse med barnet eller den unges alder og modenhed, inden der træffes afgørelse, jf. tillige servicelovens § 69, stk. 3, om, at ændring af anbringelsessted kun kan finde sted med samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 12 år.

Kan der ikke opnås samtykke, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter servicelovens § 58 om anbringelse uden samtykke, hvis betingelserne herfor er til stede. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om ændring af anbringelsessted, jf. servicelovens § 69, stk. 1, kan indbringes af forældremyndighedsindehaveren og af børn og unge, der er fyldt 12 år. Klagen har opsættende virkning, indtil Ankestyrelsen har truffet en afgørelse.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 3.

Screening af børn og unge på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 13...

93. Alle børn og unge på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, der ikke allerede har fået foretaget en psykiatrisk udredning, skal tilbydes screening med henblik på at få afdækket et eventuelt behov for psykiatrisk udredning, jf. servicelovens § 57 d, stk. 2, og voksenansvarsbekendtgørelsen § 13, stk. 1.

Screeningen skal foretages af en psykolog, en sygeplejerske med kendskab til psykiatri eller en person med lignende baggrund eller efteruddannelse. Screeningen skal have et omfang og en kvalitet, der kan angive, om der er behov for en psykiatrisk udredning.

Screeningen forudsætter samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge, der er fyldt 15 år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 13, stk. 2.

I forbindelse med anbringelsen fremsender kommunen til den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling sagsakter, der har relevans for screeningen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 13, stk. 3.

Screeningen skal være påbegyndt senest 1 måned efter anbringelsen på den sikrede døgninstitution eller den særligt sikrede afdeling, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 13, stk. 4.

Screeningen skal foretages af en psykolog, en sygeplejerske med kendskab til psykiatri eller en person med lignende baggrund eller efteruddannelse. Screeningen skal have et omfang og en kvalitet, der kan angive, om der er behov for en psykiatrisk udredning, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 13, stk. 5.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge under 15 år

Voksenansvarsbekendtgørelsen

Varighed af ophold af socialretlige årsager på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

§ 8. ....

94. Som udgangspunkt må ophold på en sikret døgninstitution for børn og unge under 15 år, når anbringelsen sker efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, på baggrund af farlighedskriteriet, observation eller længerevarende behandling, højst vare 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2.

For børn og unge under 12 år gælder samme regler for varighed af opholdet som for 12-14-årige, hvis børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om at fravige aldersgrænsen i § 63 b, stk. 1, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen på 3 måneder og forlænge opholdet for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2.

For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, og er anbragt på en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder efter samme anbringelseskriterium, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2.

Efter forlængelse, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2, må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, for børn og unge under 15 år, ikke overstige 9 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 4.

Den samlede varighed på 9 måneder kan nås, hvis et barn eller en ung har været anbragt efter forskellige kriterier. Hvis barnet eller den unge fx har opholdt sig på en sikret døgninstitution i 6 måneder efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1 (farlighedskriteriet) eller nr. 2 (observation), fordi der er givet dispensation en gang, kan opholdet forlænges med yderligere 3 måneder efter nr. 3 (behandling), da der er tale om et nyt anbringelseskriterium, jf. nedenstående eksempler:

Eksempler på anbringelse i 9 måneder for unge under 15 år

Eksempel 1

En ung under 15 år er anbragt efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1 (farlighedskriteriet) i 3 måneder. Det viser sig, at det er absolut påkrævet, at den unge observeres efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 2, i 3 måneder, hvorfor kommunalbestyrelsen dispenserer fra varighedsbegrænsningen på 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1. Observationen fører frem til, at det er absolut påkrævet, at den unge skal i et længerevarende behandlingsforløb. Kommunalbestyrelsen træffer herefter afgørelse om fortsat ophold på en sikret

døgninstitution efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 4.

Eksempel 2

En ung under 15 år anbringes efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 2, til pædagogisk observation i 3 måneder. Den pædagogiske observation fører frem til, at det er absolut påkrævet, at den unge skal i et længerevarende behandlingsforløb efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3, i 3 måneder. Der søges om dispensation til dette. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om at forlænge opholdet efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3. Efter de 3 måneder i et behandlingsforløb viser det sig, at det er absolut påkrævet at forlænge behandlingsforløbet, og der søges om dispensation for yderligere 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 4.

I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution, medregnes ikke den tid, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 8, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barns eller en ungs anbringelse på sikret døgninstitution, når afgørelsen er truffet efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 5.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge over 15 år

95. Som udgangspunkt må ophold på en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling for børn og unge, der er fyldt 15 år, når anbringelsen sker efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-2 (på baggrund af farlighedskriteriet eller observation), eller § 63 c, stk. 2, nr. 1-3, højst vare 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen på 3 måneder og forlænge opholdet for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1. Dispensationsmulighederne er ikke begrænset til én ny periode, dvs. at der kan dispenseres for flere nye perioder på 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1.

For børn og unge, der er fyldt 15 år og anbragt på en sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3, (på baggrund af længerevarende behandlingsforløb), må opholdet som udgangspunkt højst vare 6 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere herfra, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet. For børn og unge, der er fyldt 15 år, kan der dispenseres fra 6 måneders grænsen for én ny periode på højst 6 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Efter forlængelse, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2, må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, og § 63 c, stk. 2, nr. 1-3, for børn og unge, der er fyldt 15 år, ikke overstige 12 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 4.

I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling, medregnes ikke den tid, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 8, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barn eller en ungs anbringelse på sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling, når afgørelsen er truffet efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, eller § 63 c, stk. 2, nr. 1-3, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 5.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner som led i varetægtssurrogat

96. Dommeren afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret afdeling i varetægtssurrogat, er omfattet af reglerne i voksenansvarsloven. Se nærmere under punkt. 85.

Varigheden af opholdet afgøres af dommeren. Der er ikke fastsat en længstetid på varigheden af opholdet voksenansvarsbekendtgørelsen, når det sker som led i varetægtssurrogat, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 4.

Varighed af ophold ved afsoning af dom på en sikret døgninstitution

97. En ung under 18 år, der skal afsone en ubetinget frihedsstraf, kan udstå straffen på en sikret døgninstitution. Det er en forudsætning, at reglerne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, er opfyldt. Derudover er det en forudsætning, at Kriminalforsorgen meddeler tilladelse, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78.

Når Kriminalforsorgen har tiltrådt kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret døgninstitution, skal kommunalbestyrelsens afgørelse meddeles det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

For unge, der afsoner en dom, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, gælder de samme regler om tidsgrænser som for unge over 15 år, jf. bekendtgørelsens § 9, stk. 1. Dvs. at den samlede varighed ikke må overstige 12 måneder.

Varighed af ophold for børn og unge idømt en ungdomssanktion

98. Når en ung er blevet idømt en ungdomssanktion, jf. § 74 a i straffeloven, er det de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelsen af dommen. De sociale myndigheder skal i den forbindelse påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, samt at tidsgrænserne for den idømte ungdomssanktion overholdes.

Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal, hvis dommen indebærer et ophold i sikret afdeling efter § 74 a i straffeloven, træffe afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution anbringelsen i 1. fase skal finde sted, jf. loven § 63 b, stk. 2, nr. 6.

En ungdomssanktion består typisk af 3 faser.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution ungdomssanktionen skal ske, skal meddeles det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Formålet med fase 1 er at tilvejebringe grundlaget for det videre anbringelsesforløb. Har den unge under sagens behandling været anbragt i varetægtsurrogat på sikret afdeling, og er der gennemført pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling i 1. fase af ungdomssanktionen, er der ikke noget til hinder for, at det indstilles til retten, den unge anbringes direkte i fase 2 i et åbent anbringelsessted.

Er der behov for, at den unge overflyttes til en anden afdeling end den, hvor den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom, jf. § X i bekendtgørelsen. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge kommer tættere på sin hjemegn. En anden årsag til overflytning kan være konflikter mellem den unge og personalet eller mellem den unge og de øvrige børn og unge på institutionen.

Kommunalbestyrelsen kan tillige beslutte, at den unge skal forblive i en sikret afdeling. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret afdeling ud over, hvad der umiddelbart er fastsat i dommen. Dog skal anbringelsen stemme overens med de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Endelig kan kommunen beslutte at tilbageføre en ung:

– fra et åbent anbringelsessted i fase 2 til en sikret afdeling,

– fra den ambulante fase 3 til et åbent anbringelsessted i fase 2 eller

– fra fase 3 til en sikret afdeling.

Tilbageførsel til sikret døgninstitution kan ske, hvis det viser sig, at den pågældende (endnu) ikke kan håndtere de friheder, der er forbundet med ophold i en almindelig (ikke sikret) døgninstitution. Tilbageførsel til sikret afdeling kan således ikke alene ske af pædagogiske grunde.

Forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret afdeling kan fx ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, fx i forbindelse med voldelig optræden.

Tilsvarende kan den unge tilbageføres til et anbringelsessted efter at være overgået til den ambulante fase, hvis det viser sig nødvendigt for at gennemføre den socialpædagogiske behandling.

Afgørelsen om overflytning, forbliven i eller tilbageførelse skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med den pågældende sikrede døgninstitution.

Kommunen har pligt til at oplyse den unge om, at den unge kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulante behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse.

For yderligere information om ungdomssanktionen henvises til Håndbog om ungdomssanktionen, Socialstyrelsen, (2008), som findes på www.socialstyrelsen.dk.

Ophold uden for sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt adgang til frisk luft

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 12. ....

99. Under ophold på en sikret døgninstitution eller i en særligt sikret afdeling kan institutionens leder tillade, at barnet eller den unge beskæftiges uden for institutionen ved fx arbejde eller skole, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 1.

Børn og unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling ud over 24 timer, skal have adgang til at opholde sig i frisk luft mindst 1 time dagligt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 2.

Placering for en kortere periode uden for døgninstitutionen eller afdelingen kan forekomme under forudsætning af tæt voksenkontakt.

Kommunalbestyrelsen i barnet eller den unges opholdskommune kan efter indstilling fra døgninstitutionen/afdelingens leder træffe afgørelse om, at barnet eller den unge under sit ophold på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, og 5 eller 63 c, i lov om social service, for en kortere periode kan tage ophold uden for døgninstitutionen eller afdelingen, hvis opholdet sker under er sikret via en tæt voksenkontakt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 3.

Afgørelse herom kan for børn og unge, der er anbragt som led i afsoning efter § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf mv., jf. § 63 b, stk. 2, nr. 5, i lov om social service, kun iværksættes med samtykke fra Kriminalforsorgen.

Der er ikke sat en fast grænse for, hvornår der er tale om en kortere periode. Døgninstitutionen/afdelingens leder eller dennes stedfortræder skal foretage en afvejning af den konkrete situation, herunder af hvornår formålet med en sådan placering anses for opnået. Som et eksempel på en placering kan nævnes en uges ophold i sommerhus med tæt voksenkontakt.

Formålet med placering uden for døgninstitutionen/afdelingen kan være et forsøg på at etablere en bedre kontakt til barnet eller den unge eller at adskille en meget voldelig ung fra de øvrige unge på døgninstitutionen/afdelingen.

Særligt for unge anbragt som led i en strafferetlig afgørelse

100. For børn og unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution i stedet for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 765, eller i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 1, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 4 og 6, eller som led i afsoning, jf. § 63 b, stk. 1, nr. 5, i serviceloven, gælder reglerne i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af et farlighedsdekret (udgangsbekendtgørelsen), jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 4.

Udgang for børn og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat

101. Børn og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat, må ikke uden rettens godkendelse forlade døgninstitutionens område, jf. § 7 i udgangsbekendtgørelsen.

Når særlige omstændigheder taler for det, kan døgninstitutionens ledelse med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager fra døgninstitutionen områder for et kortere tidsrum. Særlige omstændigheder kan fx være behandling på hospital, indbringelse til skadestuen eller dødsfald eller alvorlig sygdom hos nærmeste familie.

Tilladelse til udgang er betinget af, at barnet eller den unge ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Tilladelsen kan endvidere betinges af andre vilkår, som findes formålstjenstlige for at undgå misbrug af udgangstilladelsen.

Udgang for børn og unge, der afsoner ubetinget frihedsstraf

102. Ved afgørelser af, om der bør gives tilladelse til udgang, skal der – udover hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgangen vil begå ny kriminalitet, rømme eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen.

For dømte i institution m.v. uden for fængsel og arresthus, jf. straffuldbyrdslovens § 78, gælder, at Kriminalforsorgen i forbindelse med en anbringelse kan fastsætte særvilkår om bl.a. udgang fra døgninstitutionen. I de tilfælde, hvor der findes et regelsæt for udgang på den døgninstitutionen, kan Kriminalforsorgen fastsætte vilkår om, at barnet eller den unge underkaster sig disse regler, uanset reglerne om udgang på døgninstitutionen.

Er der ikke fastsat vilkår om udgang, kan barnet eller den unge og døgninstitutionens personale fx aftale:

- at den unge kun forlader døgninstitutionen efter forudgående aftale med personalet,
- at den unge kun forlader døgninstitutionen under ledsagelse af personalet, eller
- at den unge kun forlader døgninstitutionen efter personalets nærmere bestemmelse.

Der må ikke forekomme udgang i videre omfang end svarende til reglerne om udgang fra åbent fængsel, medmindre dette fremgår af de vilkår, der er fastsat i den konkrete sag. Der henvises i denne forbindelse til bekendtgørelse nr. 1034 af 23. juni 2016 om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner.

For unge der afsoner dom, og hvor der er fastsat særlige vilkår i forbindelse med opholdet, kan udgangen, med henblik på at undgå misbrug, betinges af andre vilkår, jf. udgangsbekendtgørelsens § 6. Der kan fx stilles krav om, at den unge medvirker til en alkoholtest, afgiver en urinprøve før udgangstilladelsen gives, eller ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Overholdes vilkårene for en anbringelse efter straffuldbyrdslovens § 78 ikke, skal de ansvarlige sociale myndigheder indberette overtrædelsen til den institution i Kriminalforsorgen, der er udpeget som moderinstitution. Indberetningen kan eventuelt ske via tilsynsmyndigheden.

Udgang for unge idømt en ungdomssanktion

103. For unge, der er idømt ungdomssanktion, kan justitsministeren efter forhandling med social- og indenrigsministeren fastsætte regler om meddelelse af udgangstilladelse m.v. til unge, der har ophold på en sikret afdeling, jf. straffelovens § 74 a, stk. 4. Reglerne er fastsat i bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (udgangsbekendtgørelsen).

For unge, der har ophold på en sikret døgninstitution som led i en dom til ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a, træffer lederen af den sikrede afdeling, jf. § 4, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen, afgørelser om udgang i følgende tilfælde:

- 1) Uden ledsagelse uden for døgninstitutionens område af højst 3 timers varighed inden for samme døgn.
- 2) Med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for døgninstitutionens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når tilladelserne gives enkeltvis.
- 3) Med henblik på uopsættelig indlæggelse på hospital. Den politidirektør, i hvis kreds sagen er behandlet, underrettes herom.

Herudover kan politidirektøren, jf. § 4, stk. 2, i udgangsbekendtgørelsen, efter indstilling fra lederen af den sikrede døgninstitutionen, træffe afgørelse om udgang i følgende tilfælde:

- 1) uden ledsagelse uden for døgninstitutionens område i mere end 3 timer, men uden overnatning,
- 2) med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for døgninstitutionens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når der er tale om en generel tilladelse,
- 3) med en eller flere overnatninger på besøg hos pårørende eller lignende,
- 4) til arbejde m.v. om dagen uden for døgninstitutionens område, og
- 5) med henblik på indlæggelse på hospital, når det ikke drejer sig om uopsættelig indlæggelse.

I andre tilfælde end i de ovenfor nævnte, træffer statsadvokaten efter indstilling fra lederen af den sikrede afdeling, afgørelse om udgang, jf. § 4, stk. 3, i udgangsbekendtgørelsen.

Ved afgørelse af, om der bør gives tilladelse til udgang m.v., skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgang vil begå ny kriminalitet, undvige eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen, jf. § 5, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen.

Bortset fra hospitalsindlæggelser kan lederen af døgninstitutionen og politidirektører tidligst give den unge tilladelse til udgang efter 30 dage. Er der behov for, at den unge tages ud af den sikrede døgninstitutionens, fx i forbindelse med besøg på et kommende fase 2 anbringelsessted, kan tilladelse hertil gives af Statsadvokaten. Statsadvokaten tager stilling på baggrund af indstilling fra institutionens leder.

Dette gælder også i tilfælde, hvor den unge tilbageføres til den sikrede afdeling. Når særlige omstændigheder taler for det, kan statsadvokaten fravige tidsfristen på 30 dage, fx hvis det drejer sig om indlæggelse på et sygehus jf. § 5, stk. 2, og 3, i udgangsbekendtgørelsen.

Tilladelse til udgang er betinget af, at den unge under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen, jf. § 6, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen.

Tilladelsen til udgang kan endvidere betinges af andre vilkår, jf. § 6, stk. 2, i udgangsbekendtgørelsen, som findes formålstjenlige for at undgå misbrug af tilladelsen, herunder at den dømte:

- 1) ikke indtager alkohol eller euforiserende stoffer under udgangen,
- 2) ved tilbagekomsten medvirker til en alkoholtest eller afgiver en urinprøve, eller
- 3) ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Klagemuligheder vedrørende udgang

104. Døgninstitutionslederens afgørelse om udgang til unge, der er idømt ungdomssanktion og unge, der er anbragt i varetægtsurrogat, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 3, kan ikke påklages, jf. § 14 i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret, ændret ved bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012.

Afgørelser om udgang i forbindelse med ungdomssanktionen truffet af Politidirektøren, jf. ovenstående punkt, kan påklages til Statsadvokaten, jf. § 14, stk. 3, i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret, senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012.

udgangsbekendtgørelsen. Statsadvokatens afgørelser efter § 4, stk. 2, i bekendtgørelsen kan ikke påklages til rigsadvokaten.

Statsadvokatens afgørelser om udgang efter § 2, stk. 3, § 4, stk. 3 og § 5, stk. 3, i forbindelse med ungdomssanktionen kan påklages til rigsadvokaten. Rigsadvokatens afgørelser kan ikke påklages til Justitsministeriet, jf. § 14, stk. 2, 2. pkt., i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret, ændret ved bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012.

Aflåsning af værelser om natten på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 10...

105. Aflåsning af værelser om natten er et indgreb i de omhandlede børn og unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i kapitel 4. Aflåsning af værelser om natten må derfor kun ske på sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor. Aflåsning af værelser skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10.

På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger kan det socialtilsyn, der i medfør af § 2 i lov om socialtilsyn fører det driftsorienterede tilsyn med en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, give tilladelse til, at værelserne på døgninstitutionen/afdelingen kan aflåses om natten, når det sker af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Der er ikke fastsat nærmere regler om, hvilket nøjagtigt tidsrum natten omfatter, da det vil afhænge af døgnrytmen på den enkelte sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling. Ved natten forstås således fra normal sengetid og frem til næste morgen. Tidspunkter herfor kan være fastsat i døgninstitutionens/afdelingens eventuelle husorden.

Socialtilsynet skal i forbindelse med vurdering af, om tilladelse til aflåsning af værelser om natten kan gives, påse de fysiske rammer på døgninstitutionen/afdelingen, herunder om indretningen af værelserne muliggør aflåsning.

Børn og unge, der låses inde på deres værelser om natten, skal kunne komme i kontakt med personalet på døgninstitutionen/afdelingen i løbet af natten, i tilfælde af at de får brug for hjælp. Dette gælder også i forhold til toiletbesøg mv.

Aflåsning af værelser om natten er ikke isolation, jf. § 14, stk. 2, 3. pkt., i voksenansvarsloven.

Generelt om isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

106. Isolation af et barn eller en ung er et væsentligt indgreb i det omhandlende barn eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i kapitel 4.

Isolation af anbragte børn og unge må derfor kun ske i særligt afsondrede isolationsrum på sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger, og når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor.

Isolation skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet nærmere i kapitel 10.

Voksenansvarsloven

Isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt aflåsning af værelser om natten

§ 14 ...

Voksenansvarsbekendtgørelsen

Betingelser for isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

§ 11 ...

107. Efter § 14, stk. 1, i voksenansvarsloven kan lederen af en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, eller dennes stedfortræder, beslutte at anbringe et barn eller en ung i et særligt afsondret isolationsrum, når der er overhængende fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre.

Isolation af et barn eller en ung må således kun ske, når døgninstitutionens/afdelingens leder eller dennes stedfortræder har truffet beslutning herom. Beslutningen kan kun træffes, når der er overhængende fare for at et eller en ung skader sig selv eller andre. I forbindelse med anbringelse i isolation bør barnet eller den unge altid høres, ligesom spørgsmålet om ophævelse af isolation bør drøftes med barnet eller den unge under isolationsforløbet.

Det skal være klart for personalet på en sikret døgninstitution/særligt sikret afdeling, hvem der er stedfortræder for lederen. Hvis lederen og en evt. souschef ikke er til stede, skal det således på ethvert tidspunkt være dokumenterbart, hvilken tilstedeværende medarbejder der i stedet er udpeget som stedfortræder og dermed har beslutningskompetencen.

Ved isolation på en sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling forstås afsondring i et aflåst rum i kortere eller længere perioder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 11, stk. 1. Isolation må kun ske i dertil særligt indrettede isolationsrum.

Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt. For børn og unge der er anbragt på en sikret døgninstitution må isolationen ikke udstrækkes udover 2 timer. For børn og unge, der er anbragt på en særligt sikret afdeling må isolationen ikke udstrækkes udover 4 timer, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 2.

Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 3. Formålet med tilsynet er at sikre, at barnet eller den unge ikke gør skade på sig selv. Der skal være mulighed for, at barnet eller den unge kan tilkalde personalet på institutionen eller afdelingen under hele isolationen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 11, stk. 2.

Ved isolation af børn og unge med psykiske lidelser, skal der i umiddelbar forbindelse med beslutningen herom tilkaldes en psykiatrisk speciallæge tilknyttet afdelingen, eller hvis dette ikke er muligt en almen praktiserende læge. Lægen skal tage stilling til, hvorvidt det er nødvendigt med en indlæggelse af det pågældende barn eller den pågældende unge på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling. Hvis dette ikke er tilfældet, skal lægen løbende føre tilsyn med barnet eller den unge under isolationen for at kunne tage stilling til, om der i løbet af isolationen sker en udvikling med barnet eller den unges tilstand, som gør en indlæggelse på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling nødvendig, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 11, stk. 3.

Kapitel 17

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

§ 15.....(indsættes)

108. Som udgangspunkt må brev- og telefonkontrol ikke finde sted. Der findes dog situationer, hvor en sådan kontrol på døgninstitutioner og opholdssteder kan være nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, eller af hensyn til politiets efterforskning.

Alle børn og unge under 18 år, der er anbragt på et anbringelsessted efter servicelovens § 6, stk. 1, nr. 5 og 6, er omfattet af voksenansvarslovens § 15, hvorefter børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74, stk. 1 nr. 10, kan træffe afgørelse om kontrol med barnet eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for anbringelsesstedet, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling.

Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 15 indebærer, at kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med omverden kun kan ske i forhold til nærmere angivne personer.

Bestemmelsens stk. 1 slår fast, at børn og unge-udvalget, uden retskendelse kan træffe afgørelse om kontrol med barnet eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen under barnet eller den unges ophold på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven, når det er nødvendigt af hensyn til barnet eller den unges sundhed og udvikling.

Afgørelsen om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation træffes for en bestemt periode. Denne bestemmelse gælder således også for børn og unge, der er idømt en ungdomssanktion eller afsoner en ubetinget fængselsdom på et anbringelsessted, jf. § 78 stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven.

For unge i varetægtssurrogat på en sikret afdeling gælder herudover særlige regler, jf. § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., i retsplejeloven, jf. voksenansvarslovens § 18.

Ved anden kommunikation forstås fx brug af mobiltelefon og internet.

Bestemmelsen gælder således også for børn og unge, der er idømt en ungdomssanktion eller afsoner en ubetinget fængselsdom på en institution, jf. § 78, stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven. Børn og unge anbragt i varetægtssurrogat er derudover omfattet af reglerne i voksenansvarslovens kapitel 4.

Børn og unge-udvalgets afgørelse sker på baggrund af indstilling fra kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt det af hensyn til barnet eller den unges sundhed eller udvikling er nødvendigt med en begrænsning af den pågældendes kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, kan foretages i forbindelse med anbringelsen eller under anbringelsen.

Vurderes det under anbringelsen, at det er nødvendigt at begrænse et barn eller en ungs kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, bør dette ske på baggrund af en dialog med anbringelsesstedet.

Børn og unge har ifølge Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention en grundlæggende ret til at kommunikere med omverden, som nævnt ovenfor i kapitel 4. Retten til at kommunikere kan alene begrænses, når der er klar lovhjemmel til dette.

Kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt det af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling er nødvendigt med en begrænsning af pågældendes kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, kan foretages i forbindelse med anbringelsen eller under anbringelsen.

Vurderes det under anbringelsen, at det er nødvendigt at begrænse et barns eller en ungs kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, bør det ske på baggrund af en dialog med anbringelsesstedet.

Det er alene børn og unge-udvalget der, på baggrund af kommunalbestyrelsens indstilling, uden retskendelse kan træffe afgørelse, jf. voksenansvarslovens § 15, stk. 1, om kontrol med brevveksling og telefonsamtaler og anden kommunikation. Voksenansvarsloven indeholder dog særlige regler for unge i varetægtssurrogat, jf. ovenfor.

Afgørelser om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation truffet af børn og unge-udvalget kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedens indehaver samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, stk. 1 og 2.

Har børn og unge-udvalget i barnets eller den unges opholdskommune truffet afgørelse om kontrol med et barns eller en ungs telefonsamtaler, brevveksling og anden kommunikation på anbringelsesstedet, skal den unge give samtykke til åbning af breve og medhør ved telefonsamtaler. Barnet eller den unge skal i øvrigt også overvære kontrollen. Ved kontrol af telefonsamtaler skal også den person, der tales med, give sit samtykke til at samtalen overhøres.

Institutionen eller opholdsstedet kan ikke selv indføre husregler, der fx medfører, at breve skal kontrolleres eller at en ansat skal lytte med, når barnet eller den unges har kontakt med omverdenen. Kontrol kan kun ske på baggrund af en afgørelse fra børn og unge-udvalget, jf. § 123, stk. 2, og § 71, stk. 5, i serviceloven.

Anbringelsessteder efter serviceloven har ikke således ikke lovhjemmel til at træffe afgørelse om at fratage børn og unge deres mobiltelefon eller nægte dem adgang til internettet m.v. Der kan imidlertid, som led i at barnet eller den unge har ophold på en døgninstitution eller opholdssted, opstilles regler for brugen af mobiltelefon og internet. Denne regulering kan ske i en husorden efter voksenansvarslovens § 4.

Det kan fx dreje sig om, at mobiltelefoner ikke må bruges (dvs. mobiltelefonen sættes på lydløs eller efterlades på værelset), når børnene og de unge spiser i fællesskabet, eller at adgangen til internettet skal være lukket ned kl. 23. Der henvises i den forbindelse til kapitel 7 om adgangen til at fastsætte husordener.

Særligt om kontrol af brevveksling

109. Kontrol af brevveksling sker i praksis ved, at en ansat åbner brevet i overværelse af barnet eller den unge, efter at barnet eller den unge har givet samtykke hertil, eller at en ansat åbner og læser det brev, barnet eller den unge har skrevet til den af børn og unge-udvalget angivne person, jf. bekendtgørelsens § 15, stk. 2.

Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet, jf. bekendtgørelsens § 15, stk. 3.

Særligt om kontrol med telefonsamtaler

110. Kontrol af telefonsamtaler sker ved, at en ansat med samtykke fra barnet eller den unge, lytter med, når barnet eller den unge taler i telefon med de af børn og unge-udvalget angivne personer. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 4.

Særligt i forhold til e-mails

111. Det kan være svært for personalet i praksis at føre kontrol med barnet eller den unges kommunikation via e-mail. I praksis vurderes det at kunne ske ved, at personalet sammen med barnet eller den unge kigger i vedkommendes indbakke i forhold til, hvem der er afsender.

Barnet eller den unge må sammen med personalet vurdere, hvilke af de indkomne e-mails, personalet må se, eller hvilke der skal slettes, uden at de åbnes. Hvis en e-mail slettes, må man give besked herom til afsenderen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 3.

Undtagelser til kontrollen

112. Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 15, stk. 2, slår fast, at der ikke kan foretages kontrol med korrespondance m.v. mellem barnet eller den unge og offentlige myndigheder eller en eventuel advokat. I sådanne tilfælde kan barnet eller den unges korrespondance således ikke underkastes nogen form kontrol, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 5.

Foreløbige afgørelser

113. Voksenansvarslovens § 15, stk. 3, slår fast, at en afgørelse efter stk. 1 kan træffes foreløbigt efter servicelovens § 75, stk. 1, når betingelserne heri er opfyldt. Formanden for børn og unge-udvalget, eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget, kan således træffe en foreløbig afgørelse, når hensynet til barnet eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Afgørelsen kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedsindehaveren samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, stk. 1 og 2.

Kapitel 18

Undersøgelse af person og opholdsrum

Voksenansvarsloven

Undersøgelse af person og opholdsrum

§ 16. ....

Voksenansvarsbekendtgørelsen

Undersøgelse af person og opholdsrum

§ 16. ....

Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde

114. Undersøgelse af et barn eller en ungs person og/eller opholdsrum er et indgreb i barnet eller den unges grundlæggende ret til privatliv, som beskrevet i kapitel 4. Undersøgelse af anbragte børns og unges person og opholdsrum må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor. Undersøgelse af person og opholdsrum skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10.

Efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1, kan lederen af et opholdssted eller en døgninstitution, herunder delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner og sikrede døgninstitutioner samt særligt sikrede afdelinger, efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, eller den der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af et anbragt barns eller en ungs person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages.

Efter bestemmelsen er det således en forudsætning for at igangsætte en undersøgelse af et barn eller en ungs person og/eller opholdsrum, at der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som betyder, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages.

Ved 'effekter' forstås effekter, som er uforsvarlige og/eller ulovlige at være i besiddelse af, eller som kan true sikkerheden på opholdsstedet eller døgninstitutionen. Det kan fx være effekter i form af euforiserende stoffer eller genstande som barberblade, knive eller andet, der kan bruges som våben.

Undersøgelse af om barnet eller den unge er i besiddelse af sådanne effekter kan ske både, når det antages, at barnet eller den unge vil bruge genstandene til at skade andre, og hvis det antages, at barnet eller den unge vil skade sig selv.

Efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 2, kan bestemte grunde være, at barnet eller den unge virker påvirket af euforiserende stoffer eller alkohol, at der mangler skarpe genstande i opholdsstedets eller døgninstitutionens køkken eller værksted, eller at der af opholdsstedets eller døgninstitutionens personale i øvrigt er gjort observationer, der gør det nærliggende for opholdsstedets eller døgninstitutionens leder, eller den der bemyndiges dertil, at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages. Det kan fx være situationer, hvor personalet observerer, at der på værelset er ridset i væggen, og hvor det må formodes, at genstanden, som er brugt til at ridse, er skarp eller spids, eller i tilfælde, hvor den unges handlemønstre

vurderes at være væsentlig anderledes end normalt, og hvor personalet har en formodning om, at den unge er i besiddelse af fx euforiserende stoffer.

Særligt om adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

115. Efter voksenansvarslovens § 16, stk. 2, kan lederen af en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, eller den der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte, at der skal foretages undersøgelse af, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen eller på døgninstitutionen, har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn iagttages.

Bestemte grunde efter stk. 1 kan være, at barnet eller den unge virker påvirket af euforiserende stoffer eller alkohol, at der mangler skarpe genstande i institutionens køkken eller værksted eller at der af institutionens personale i øvrigt er gjort observationer, der gør det nærliggende for institutionens leder, eller den der bemyndiges dertil at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages.

Efter voksenansvarslovens § 16, stk. 3, kan undersøgelse efter stk. 2 foretages, når barnet eller den unge anbringes på en sikret døgninstitution, eller en særligt sikret afdeling, før og efter besøg og før og efter fravær fra den sikrede døgninstitution eller den særligt sikret afdeling. Opremsningen af situationer, hvori den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling kan undersøge barnet eller den unges opholdsrum uden særlige grunde, er udtømmende.

Der kræves således ikke bestemte grunde til at undersøge barnets eller den unges person eller dennes opholdsrum. Adgangen til at undersøge barnet eller den unges opholdsrum er altså på sikrede døgninstitutioner samt særligt sikrede afdelinger udvidet i forhold til den almindelige adgang efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1, til også at kunne gennemføres på en række nærmere fastsatte tidspunkter, uden at der er konkret mistanke om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der kan betyde, at ordensbestemmelserne ikke kan overholdes. Det er dog efter bestemmelsen et krav, at undersøgelsen er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelserne overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Særligt om undersøgelse af person

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 17...

116. Efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 17 forstås ved "undersøgelse af barnet eller den unges person" et indgreb, hvor der ikke sker nogen indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet. Der må alene foretages klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko.

Opholdsstedets/døgninstitutionens personale kan dog kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj, hovedbeklædning og sko af.

Særligt om undersøgelse af opholdsrum

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 18...

117. Efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 18, stk. 2, omfatter "opholdsrum" såvel værelse, skabe eller andre rum, som barnet eller den unge råder over på opholdsstedet/døgninstitutionen. Ved "genstande" forstås fx kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Hvis en undersøgelse af barnet eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af pågældendes genstande, skal opholdsstedet/døgninstitution som udgangspunkt, medmindre særlige omstændigheder taler mod dette, tilbyde barnet eller den unge enten at overvære undersøgelsen eller straks efter undersøgelsen give barnet eller den unge tilbud om at få gennemgået undersøgelsen og dens resultater, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 18, stk. 1.

Tilbuddet om gennemgang af resultaterne kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Fremgangsmåde ved undersøgelse af person og/eller opholdsrum

118. Inden en undersøgelse af et barns eller en ungs person eller opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1 og 2 foretages, har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 3.

Der skal altid deltage mindst 2 ansatte ved undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1 og 2. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen dog gennemføres af en enkelt ansat. Der må ikke være andre børn og unge til stede under undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 4.

Undersøgelsen af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person, må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af et andet køn end barnet eller den unge jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 5.

Undersøgelse af person eller opholdsrum skal derudover gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10. Inden undersøgelsen iværksættes skal barnet eller den unge derfor så vidt muligt altid høres og opfordres til af egen vilje at aflevere eventuelle effekter.

Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum, skal desuden foretages så skånsomt som omstændighederne tillader, så barnet eller den unge i mindst muligt omfang oplever at blive krænket. Undersøgelsen må ikke have karakter af et uforholdsmæssigt indgreb, hvor det ubehag eller den krænkelse, som undersøgelsen må antages at forvolde, overstiger indgrebets formål.

Såfremt det er muligt at foretage undersøgelse af person eller opholdsrum med tekniske eller elektroniske hjælpemidler, der er mindre indgribende, vil dette være muligt inden for de gældende regler. Det kan fx være ved brug af en metaldetektor, scannere og lignende.

Undersøgelse efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1 og 2, vil ligeledes kunne gennemføres ved hjælp fra private hundeførere. Der er alene tale om, at hundeføreren benyttes til at stå for den praktiske del af undersøgelsen. Det er fortsat institutionens leder eller det bemyndigede personale, der vurderer, om kriterierne for at foretage undersøgelsen er til stede, og om der er grundlag for at tilbageholde effekter efter voksenansvarslovens § 16, stk. 4, eller iværksætte andre tiltag.

Der er således ikke tale om delegation af myndighedsudøvelse eller afgørelseskompetence til private. Den private aktør, der benyttes, skal have den fornødne fagkyndige ekspertise til at forestå undersøgelsen. Det følger af straffelovens § 152 a, at lovens § 152 om tavshedspligt for offentlige ansatte også gælder for den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med offentlige myndigheder.

Tilbageholdelse af effekter

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 19.

119. Efter voksenansvarslovens § 16, stk. 4, kan lederen af et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, eller den, der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte at tage effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse i bevaring, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Hvis genstande, som tilhører et barn eller en ung, tilbageholdes, skal opholdsstedet eller døgninstitutionen udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Barnet eller den unge skal orienteres om tilbageholdelsen og have udleveret en kopi af listen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 19, stk. 2.

Barnet eller den unge bør meddeles en begrundelse for tilbageholdelsen og høres om årsagen til, at vedkommende opbevarer genstanden(e) på sit værelse.

Hvis en genstand tilhører opholdsstedet eller døgninstitutionen kan den umiddelbart inddrages, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 19, stk. 3. Tilbageholdte genstande opbevares af opholdsstedet eller døgninstitutionen, medmindre der er tale om ulovlige genstande eller euforiserende stoffer, der skal

afleveres til politiet. De tilbageholdte genstande udleveres ved ophør af ophold på opholdsstedet eller døgninstitutionen.

Kapitel 19

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

Generelt

Voksenansvarslovens § 17 indsættes....

120. Kapitel 19 uddyber § 17 i voksenansvarsloven om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der er anbragt i døgninstitution eller på opholdssted.

Målgruppe

121. Det er efter voksenansvarslovens § 17, stk. 1, muligt i særlige tilfælde at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade anbringelsesstedet udsætter sig selv eller andre for personskade. Der kan bl.a. være tale om større børn med betydelige kognitive funktionsnedsættelser, herunder med udviklingshæmning eller autisme, som reelt fungerer som et mindreårigt barn, og som derfor er nødt til at have en voksen person med sig for at færdes sikkert i trafikken og på andre farebetonede steder som togstationer, ved søer, moser, åer og havebassiner samt ved broer eller under hensyn til vejrforhold.

Der er tale om en adgang til at anvende et personligt alarm- eller pejlesystem i særlige tilfælde over for en bestemt person, når en række betingelser er opfyldt. Der er således ikke tale om en adgang til at anvende alarm- eller pejlesystemer over for alle anbragte børn og unge.

Supplement til den pædagogiske indsats

122. Døgninstitutioner og opholdssteder har med § 17, stk. 1, i voksenansvarsloven mulighed for i særlige tilfælde at supplere den pædagogiske støtte og den omsorgsmæssige indsats med brug af personlige alarm- eller pejlesystemer over for målgruppen for at undgå personskader hos de pågældende børn og unge samt hos andre borgere, fx trafikanter.

Personlige alarm- eller pejlesystemer giver ikke barnet eller den unge en større trafiksikkerhed, men er et redskab til at lokalisere barnet eller den unge og dermed et redskab, der kan bidrage til at afværge risikoen for alvorlig personskade.

Personlige alarm- eller pejlesystemer hverken kan eller må erstatte det pædagogiske arbejde på anbringelsesstederne, og der skal løbende arbejdes med den pædagogiske indsats i forhold til barnet eller

den unge, så der udvikles pædagogiske metoder, der i videst muligt omfang kan erstatte anvendelsen af alarm- eller pejlesystemet i det konkrete tilfælde.

Ikke kontinuerlig overvågning

123. Voksenansvarslovens § 17, stk. 1, omhandler to former for systemer:

- 1) personlige alarmsystemer, der kan advare personalet eller pårørende, hvis barnet eller den unge forlader boligen, og
- 2) personlige pejlesystemer, der kan anvendes til at lokalisere barnet eller den unge, hvis denne er bortkommet fra døgninstitution eller opholdssted.

Der er således en afgrænsning af de systemer, som lovligt kan anvendes for at begrænse eller holde øje med barnet eller den unges udgang fra anbringelsesstedet.

Det er derfor ikke lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer eller andre former for udstyr, der er egnet til kontinuerligt at overvåge en persons færden, som f.eks.:

- videokameraer eller lignende,
- kodelåse, der forudsætter indtastning af en særlig kode for, at døren kan åbnes, når barnet eller den unge ikke har forudsætninger for at indtaste koden, eller
- aflåsning af udgangsdøren med henblik på at tilbageholde barnet eller den unge på anbringelsesstedet.

Der er ikke tale om et generelt forbud mod aflåsning af hoved- eller gadedøre. Det afgørende er, at barnet eller den unge kan komme ud, når han eller hun ønsker det.

Hoved- og gadedøre kan aflåses indefra i det omfang, disse døre normalt er låste i almindelig beboelse for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at aflåsning af en hoveddør kan være ensbetydende med, at alle beboere er forhindret i at gå ud, hvis de ønsker det. Er dette tilfældet, er der tale om frihedsberøvelse, medmindre det er muligt at forlade boligen gennem en eller flere centralt placerede udgangsdøre. Hvis dette er tilfældet, er reglerne ikke til hinder, for at andre og mindre centralt placerede udgangsdøre aflåses.

Personligt system

124. Det er endvidere en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer, at der er tale om personlige systemer, herunder GPS. Herved forstås, at systemerne kun må registrere den enkeltes udgang fra døgninstitutionen eller opholdsstedet eller færden uden for disse.

Der er ikke efter bestemmelsen hjemmel til at anvende systemer, som kortlægger samtlige beboeres færden.

En dørklokke eller lignende, som gør opmærksom på færdsel - indkommende og udgående - ved hoveddøren eller havedøren, er ikke registrering af beboernes færden.

Samtykke

125. Det er en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer efter § 17, stk. 1, i voksenansvarsloven, at der foreligger samtykke. Det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til iværksættelse af foranstaltningen.

Ved afgørelse om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer skal barnets eller den unges synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge støtte og kompensation med henblik på at blive hørt.

Ansøgning

126. Det følger af § 17, stk. 1, i voksenansvarsloven, at det er anbringelsesstedet, der ansøger kommunalbestyrelsen om i særlige tilfælde at træffe afgørelse om, at der i den konkrete situation og for en afgrænset periode kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for det enkelte barn eller den enkelte unge, der er anbragt på et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke pålægge det enkelte anbringelsessted at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn eller unge med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, ligesom forældremyndighedsindehavere ikke selv kan ansøge kommunalbestyrelsen om, at der skal anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for deres børn på anbringelsesstedet.

Frivillig bestemmelse

127. § 17, stk. 1, i voksenansvarsloven er en frivillig bestemmelse. Det er således op til kommunalbestyrelsen at træffe beslutning om, hvorvidt bestemmelsen skal finde anvendelse i den pågældende kommune, jf. også magtanvendelsesbekendtgørelsens § 20.

Betingelser for iværksættelse

128. Hvis kommunalbestyrelsen har besluttet, at § 17, stk. 1, i voksenansvarsloven skal finde anvendelse i den pågældende kommune, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem i forhold til børn eller unge i målgruppen.

Kommunalbestyrelsen skal påse, at følgende betingelser er opfyldt:

- Der foreligger en beskrivelse af, hvorfor der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade anbringelsesstedet skader sig selv eller andre, jf. lovens § 17, stk. 1, nr. 1.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvordan det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko, jf. lovens § 17, stk. 1, nr. 2.
- Der foreligger den nødvendige faglige dokumentation for den betydelige og varige nedsatte psykiske funktionsevne, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 1.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvilke pædagogiske metoder, der har været forsøgt anvendt før indstilling om iværksættelse af foranstaltningen, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 2.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvilke pædagogiske metoder, der sideløbende med foranstaltningen vil blive anvendt til at forsøge at gøre barnet eller den unge i stand til at færdes uden for anbringelsesstedet på egen hånd, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 3.
- Der foreligger oplysninger, som kan belyse, om barnets eller den unges synspunkter er tillagt passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 3.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvilken periode, der ansøges om, dog maksimalt fire måneder ad gangen, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 4.

Kommunalbestyrelsen skal, før der gives tilladelse til iværksættelse af foranstaltningen, være opmærksom på om det er muligt at skabe alternativer til alarm- eller pejlesystemer, som er mindre indgribende og samtidig tryghedsskabende. Det kan for eksempel være anvendelse af socialpædagogiske metoder eller sociale tilbud, herunder sociale relationer og menneskelig kontakt. Muligheden for at benytte sådanne alternativer skal indgå i overvejelserne om, hvorvidt personlige alarm- eller pejlesystemer er påkrævet i de enkelte tilfælde.

Endvidere bør anbringelsesstedets geografiske beliggenhed indgå i overvejelserne om, hvorvidt det personlige alarm- og pejlesystem i væsentligt omfang kan bidrage til at mindske risikoen for personskade.

Periode

129. Afgørelser om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer kan maksimalt fastsættes for en periode på op til fire måneder ad gangen, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 4.

Perioden bør i det konkrete tilfælde afspejle barnets eller den unges mulighed for at lære at færdes sikkert uden for anbringelsesstedet og må aldrig være længere end højst nødvendigt. Hvis betingelserne for iværksættelse af foranstaltningen bortfalder i løbet af perioden, skal foranstaltningen ophøre.

Fornyet ansøgning

130. Anbringelsesstedet kan efter en periodes udløb på ny ansøge kommunalbestyrelsen om iværksættelse af foranstaltningen. Hvis betingelserne fortsat er opfyldt, kan foranstaltningen således fastsættes for flere

på hinanden følgende perioder. Kommunalbestyrelsen kan dog maksimalt træffe afgørelse for en periode på op til fire måneder og først derefter på baggrund af en ny ansøgning vurdere, om betingelserne fortsat er opfyldt. Der kan dermed ikke træffes afgørelse om, at foranstaltningen automatisk kan iværksættes ved periodens udløb, hvis betingelserne fortsat er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen skal dermed med jævne mellemrum vurdere, om indgrebet er nødvendigt, og om der er fokus på, at der hele tiden skal arbejdes på at udvikle pædagogiske metoder i forhold til det enkelte barn, der i videst muligt omfang kan træde i stedet for den indgribende foranstaltning, som et personligt alarm- eller pejlesystem er.

Klage

131. Anbragte børn og unge, der er fyldt 12 år, og forældremyndighedsindehavere kan klage over kommunens afgørelse om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer efter § 21 i voksenansvarsloven.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge alders- og handicaprelevant støtte og kompensation til at blive hørt.

Kapitel 20

Særlige bestemmelser for unge anbragt i varetægtssurrogat, som led i afsoning eller ungdomssanktion

Særligt om besøgs-, brev-, telefonkontrol m.v. for unge i varetægtssurrogat

Voksenansvarsloven

§ 18...

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 21....

132. Efter voksenansvarslovens § 18, stk. 1, gælder retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt. tilsvarende for unge, der efter retsplejelovens § 765 er anbragt på sikrede døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6.

Bestemmelsen indebærer, at retten efter retsplejelovens regler kan bestemme, at unge, der er anbragt i sikrede døgninstitutioner som surrogat for varetægtsfængsling, helt eller delvis afskæres fra kontakt med

andre gennem besøg, brevveksling og telefonsamtaler samt anden kommunikation, når kontrollen sker som led i politimæssige foranstaltninger efter retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1, 2. pkt.

Ved anden kommunikation forstås blandt andet elektronisk kommunikation via mobiltelefon og internet.

Besøg

133. En ung i varetægtssurrogat kan således kun modtage besøg i det omfang, opretholdelse af ro, orden og sikkerhed på den sikrede døgninstitution tillader det. Politiet kan under hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung, der er anbragt i varetægtssurrogat, modtager besøg eller kan forlange, at besøg finder sted under kontrol, jf. retsplejelovens § 771, stk. 1. Træffer politiet beslutning om besøg eller krav om kontrol i forbindelse med besøg, skal den unge underrettes om beslutningen, og han eller hun kan forlange, at beslutningen forelægges for retten til afgørelse.

Den unge har altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer.

Den unge har tillige altid ret til ukontrolleret besøg af kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede institution efter § 2 i lov om socialtilsyn, jf. § 21, stk. 2, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Brevveksling mv.

134. En ung i varetægtssurrogat har som udgangspunkt ret til at modtage og afsende breve m.v. Politiet kan forlange at gennemse breve mv. inden modtagelsen eller afsendelsen. Politiet skal snarest muligt udlevere eller sende breve mv., medmindre indholdet vil kunne være til skade for efterforskningen eller opretholdelse af orden og sikkerhed på den sikrede afdeling. Tilbageholdes et brev eller anden kommunikation, skal spørgsmålet om, hvorvidt tilbageholdelsen bør opretholdes, straks forelægges retten til afgørelse. Opretholdes tilbageholdelsen, skal afsenderen straks underrettes, medmindre dommeren af hensyn til efterforskningen træffer anden bestemmelse, jf. retsplejelovens § 772, stk. 1. Hvis politiet har fastsat brevkontrol efter retsplejelovens § 772, stk. 1, sendes brevene mv. gennem politiet.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede institution, jf. § 2 i lov om socialtilsyn samt § 21, stk. 2, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Den unge har endvidere altid ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med Procesbevillingsnævnet, forsvareren, anklagemyndigheden, justitsministeren og politiet, Folketingets Ombudsmand, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Den Europæiske Torturkomité, FN's Menneskerettighedskommission og FN's Torturkomité, jf. § 21, stk. 3, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Herudover har den unge ret til ukontrolleret brevveksling mv. med andre offentlige myndigheder og medlemmer af Folketinget jf. § 21, stk. 4, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

En udenlandsk ung har tillige ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med hjemlandets diplomatiske eller konsulære repræsentanter, medmindre politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig

dette på grund af ganske særlige omstændigheder, jf. retsplejelovens § 772, stk. 2, 1. pkt., samt § 21, stk. 5, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Telefonsamtaler eller anden kommunikation

135. Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed endvidere modsætte sig, at en ung i varetægtssurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation eller betinge telefonsamtale og anden kommunikation af, at samtalen overhøres. Den unge skal underrettes om, at politiet har truffet beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation, og at politiets beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation kan forlanges forelagt for retten til afgørelse.

Den unge har i forbindelse med indgreb efter bestemmelsen ret til ukontrolleret telefonkontakt med sin forsvarer.

Den unge har tillige altid ret til ukontrolleret telefonsamtale eller anden kommunikation med kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede institution efter § 2 i lov om socialtilsyn, jf. § 21, stk. 2, i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Indgreb i den anbragtes adgang til internet og telefon

136. Efter voksenansvarslovens § 19, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen uden retskendelse træffe afgørelse om, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan foretage indgreb i adgangen til internet og telefon efter bestemmelsens stk. 2 og 3 over for unge over og under 18 år, hvis de pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig afgørelse eller kendelse.

Bestemmelsen omfatter ikke den anbragtes kommunikation med offentlige myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger. Bestemmelsen slår således fast, at den anbragtes kommunikation med offentlige myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger hverken kan påhøres, overvåges, afbrydes eller forhindres af hensyn til den anbragtes retssikkerhed, jf. voksenansvarslovens § 19, stk. 4.

Bestemmelsen omfatter ikke unge over og under 18 år, som bliver boende på opholdsstedet eller døgninstitutionen efter den strafferetlige foranstaltning er ophævet. Indgreb efter denne bestemmelse kan således ikke foretages længere, selv om der måtte opstå et behov herfor, medmindre den unge får en ny strafferetlig kendelse eller dom, jf. voksenansvarslovens § 19, stk. 5.

Påhøring eller overvågning af den anbragtes brug af internet og telefon

Voksenansvarsloven

§ 19...

137. Kommunalbestyrelsen kan efter voksenansvarslovens § 19, stk. 2, træffe afgørelse om, at den anbragtes brug af telefon og internet i et konkret tilfælde skal påhøres eller overvåges, når dette skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge og forhindre kriminalitet.

Bestemmelsen tager sigte på de situationer, hvor personer, der er anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner anvender telefon og internet til kriminelle formål. Det kan for eksempel være i situationer, hvor der er tale om en anbragt, der er dømt for pædofili og kontakter børn over internettet. Det kan også være situationer, hvor den anbragte bruger telefonen til at bestille hash eller andre rusmidler med videresalg for øje. Bestemmelsen kan også anvendes, når det skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Det er en betingelse for at træffe afgørelse om indgreb, at formålet med indgrebet ikke hensigtsmæssigt kan opnås ved mindre indgribende initiativer, jf. kapitel 10 om generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Hvis en overvågning af den anbragtes brug af telefon og internet, herunder i kombination med en socialpædagogisk indsats, hvor den pågældende påvirkes til at undlade at bruge telefon og internet, ikke er tilstrækkelig til at opnå formålet, kan voksenansvarslovens § 19, stk. 3, anvendes. Se nærmere nedenfor.

Det bemærkes, at bestemmelsen om overvågning ikke giver personalet mulighed for at gennemtvinge det foreslåede indgreb under anvendelse af fysisk magt. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan udføres uden anvendelse af magt, må personalet således om nødvendigt tilkalde politiet med henblik på at lade indgrebet gennemføre ved politiets foranstaltning.

Kommunalbestyrelsen kan efter bestemmelsen voksenansvarslovens § 19, stk. 3, træffe afgørelse om, at den anbragtes adgang til at benytte telefon og internet afbrydes eller forhindres, hvis det er nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge og forhindre kriminalitet.

Hvis en overvågning af den anbragtes brug af telefon og internet efter voksenansvarslovens § 19, stk. 2, herunder i kombination med en socialpædagogisk indsats, hvor den pågældende påvirkes til at undlade at bruge telefon og internet, ikke er tilstrækkelig, kan der træffes afgørelse om indgreb efter denne bestemmelse.

Det bemærkes, at bestemmelsen ikke giver personalet mulighed for at gennemtvinge de foreslåede indgreb under anvendelse af fysisk magt. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan udføres uden anvendelse af magt, må personalet således om nødvendigt tilkalde politiet med henblik på at lade indgrebet gennemføre ved politiets foranstaltning.

Foreløbige afgørelser

138. Efter voksenansvarslovens § 20, stk. 1, kan lederen af et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, og lederens stedfortræder, træffe foreløbige afgørelser om indgreb efter lovens § 19 i tilfælde, hvor iværksættelse af indgrebet er uopsætteligt og ikke kan afvente, at sagen færdigbehandles af kommunalbestyrelsen.

Voksenansvarsloven

§ 20....

Foreløbige afgørelser

139. Bestemmelsens anvendelsesområde er alene de konkrete situationer, hvor det er nødvendigt med det samme at træffe afgørelse om indgreb efter voksenansvarslovens § 19, som beskrevet nærmere ovenfor.

Bestemmelsen tager bl.a. sigte på en situation, hvor der er tale om, at en anbragt, der er dømt for pædofili, kontakter børn og unge over internettet, og hvor øjemedet forspildes, hvis der ikke kan gribes hurtigt ind.

Hvornår en sag er uopsættelig, afhænger af den konkrete situation. Et indgreb er uopsætteligt, hvis formålet med indgrebet vil forspildes. Hvis indgrebet ikke fortages, kan øjemedet, afhængig af den konkrete situation, forspildes. Uopsættelige situationer kan opstå om aftenen og i weekender, hvis der ikke er mulighed for, at lederen, lederens stedfortræder eller personalet på opholdsstedet eller døgninstitutionen kan tilvejebringe kommunalbestyrelsens afgørelse om indgrebet, uden at øjemedet forspildes.

Den foreløbige afgørelse om indgreb må ikke være mere indgribende, end formålet tilsiger, og skal bringes til ophør, når betingelserne for at iværksætte indgrebet ikke længere er til stede, jf. de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som beskrevet i kapitel 10.

Afgørelser om foreløbige indgreb efter voksenansvarslovens § 20 skal registreres og indberettes, jf. kapitel 21. Afgørelse om indgreb truffet af kommunalbestyrelsen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, som nærmere beskrevet i kapitel 23.

Foreløbige afgørelser efter voksenansvarslovens § 20, stk. 1, skal snarest muligt efter iværksættelsen af afgørelsen forelægges til godkendelse i kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 20, stk. 2.

Lederen af anbringelsesstedet eller lederens stedfortræder kan således have truffet en beslutning om indgreb, som efterfølgende underkendes af kommunalbestyrelsen. En underkendelse vil bl.a. betyde, at indgrebet straks må bringes til ophør, og at lederen fremover ikke må træffe lignende afgørelser, hvis samme situation opstår.

Kapitel 21

Registrering og indberetning

Voksenansvarslovens § 21

.....

Generelt

140. Det fremgår af voksenansvarslovens § 21, stk. 1, samt af bekendtgørelsens § 22, at magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter §§ 8-14, §§ 16 og § 19 samt magtanvendelse i øvrigt skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet

eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a, og til det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Fysisk guidning af et anbragt barn eller en ung på et anbringelsessted efter voksenansvarslovens § 6 og anvendelse af rusmiddeltest efter voksenansvarslovens § 5 skal ikke registreres og indberettes.

Det er anbringelsesstedet, der skal registrere og indberette episoden til henholdsvis den anbringende kommune, socialtilsynet og eventuelt kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune samt orientere den eventuelle kommunale eller regionale driftsherre.

Generelt godkendte kommunale plejefamilier skal registrere og indberette deres anvendelse af afværgehjælp, jf. voksenansvarslovens §§ 9 og 21.

Der er udarbejdet et standardskema til brug for anbringelsesstedernes registrering og indberetning. Formålet er at smidiggøre processen fremadrettet samt at understøtte en ensartet praksis på anbringelsesstederne og i de fem socialtilsyn. Dette medfører, at indberetningsskemaerne i bilag 1a og 1b skal anvendes på de enkelte anbringelsessteder, herunder også i de kommunale plejefamilier.

Det er kun felterne, der er markeret med blå, som skal udfyldes og videresendes til de i loven angivne parter. Felterne med grøn kan udfyldes på anbringelsesstedet til eget brug med henblik på fx refleksion og socialpædagogisk udvikling.

Med indberetning til både den anbringende kommune og socialtilsynet sikres det, at de ansvarlige myndigheder for henholdsvis det personrettede og driftsorienterede tilsyn kan reagere i forhold til den foretagne magtanvendelse.

Indberetning og registrering af foretagne magtanvendelser skal ske under iagttagelse af de almindelige regler om offentligt ansattes tavshedspligt efter § 27 i forvaltningsloven. Det fremgår heraf, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private.

Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter § 152 i straffeloven.

Registrering og indberetning efter bekendtgørelsens § 22

§ 22...

141. Det fremgår af voksenansvarsbekendtgørelsens § 22, at ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter voksenansvarslovens §§ 8-14, 16 og 19, skal anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den kommunale plejefamilie inden for 24 timer registrere hændelsen på det indberetningsskema, der fremgår af bilag 1 a i forhold til anbringelsessteder efter § 66 stk. 1, nr. 5 og 6, eller bilag 1 b i forhold til de kommunale plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 2.

Det er et krav, at registreringen foretages indenfor 24 timer. Dette er først og fremmest af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed men også af hensyn til det involverede personale. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, skal gøres bekendt med registreringen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden, jf. nedenfor under punkt. 139.

Efter den foretagne registrering på de anførte bilag 1 a eller 1 b, skal anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den kommunale plejefamilie uden ugrundet ophold sende kopi af indberetningsskemaet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9 a, retssikkerhedsloven, samt orientere forældremyndighedsindehaveren, se nærmere herom nedenfor under pkt. 140 og 142.

Ved ugrundet ophold forstås, at skemaerne skal sendes hurtigst muligt inden for 24 timer, når registreringen er fuldstændt. Lederen eller dennes stedfortræder skal således sende indberetningen samme dag, som den er færdig.

Ved månedens udgang indsender anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den kommunale plejefamilie kopi af alle indberetningsskemaerne sammen med eventuelle relevante kommentarer til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den kommunale plejefamilie skal endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre ved månedens udgang, hvis indgrebet har fundet sted over for et barn eller en ung i et kommunalt eller regionalt tilbud.

Socialtilsynet gennemgår de indkomne indberetningsskemaer og vurderer, om de giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.

Inddragelse af barnet eller den unge

142. Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 21, stk. 2, fastslår, at barnet eller den unge, der har været udsat for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at udtale sig om episoden.

I forbindelse med udfyldelsen af indberetningsskemaet skal personalet således som led i omsorgspligten tale med barnet eller den unge om hændelsen, årsagen m.v. Formålet er, at personalet får forklaret barnet eller den unge, hvorfor det var nødvendigt at anvende magt i den konkrete situation.

Barnet eller den unge får mulighed for at sætte ord på, hvordan situationen blev oplevet af den pågældende. Personalet kan sammen med barnet eller den unge finde en løsning på, hvorledes magtanvendelse kan undgås fremover i lignende situationer. Personalet skal i den forbindelse tage hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal der være særlige opmærksomhed på, at barnet eller den unge skal have alders- og handicaprelevant støtte til at afgive sine bemærkninger, eller at der på anden vis tilvejebringes en beskrivelse eller tolkning af barnet eller den unges signaler og reaktioner.

Hvis barnets eller den unges eventuelle udtalelse om episoden ikke kan komme med, inden indberetningen sendes til vedkommendes handlekommune, kan udtalelsen eftersendes. Der kan være mange årsager til, at dette ikke kan nås inden for 24 fristen. Fx hvis barnet eller den unge er for oprørt og lige skal have nogle dage til at falde ned.

Indberetning til den anbringende kommune

143. Indberetningen til den anbringende kommune har til formål at give det personrettede tilsyn efter servicelovens § 148 mulighed for at vurdere, om anbringelsesstedet fortsat er det rette for barnet eller den unge, eller om anvendelsen af magt giver anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge.

Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således fx betyde, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der måske ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I disse tilfælde må kommunen derfor vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted, hvor personalet fx har en øget adgang til at anvende magt eller har andre socialpædagogiske færdigheder, som kan være nødvendig for, at der ydes en korrekt indsats over for barnet eller den unge.

Indberetninger om magtanvendelse skal ligeledes indgå i den anbringende kommunes løbende overvejelser, herunder om der er ændringer i barnets eller den unges forhold, der påvirker vurderingen af om vedkommende er anbragt det rigtige sted.

Indberetning til socialtilsynet

144. Indberetningerne til socialtilsynet giver tilsynet mulighed for at vurdere, om der er grundlag for tilsynsmæssige overvejelser, herunder om det giver anledning til en dialog med et konkret anbringelsessted om deres pædagogiske praksis.

Det kan fx omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt.

Socialtilsynet skal ikke træffes afgørelse om lovligheden af de enkelte foretagne magtanvendelser.

Orientering af forældremyndighedsindehaveren

145. Forældremyndighedsindehaveren skal uden ugrundet ophold orienteres om, at der er anvendt magt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 22, stk. 3, og § 23, stk. 3. Uden ugrundet ophold vil sige, at der skal ske

orientering umiddelbart efter registreringen af den foretagne handling. Ofte vil barnet eller den unge kontakte forældremyndighedsindehaveren efterfølgende, og den hurtige orientering vil derfor gavne dialogen og samarbejdet mellem forældre og personalet eller den kommunale plejefamilie.

Forældremyndighedsindehaveren skal ikke have tilsendt indberetningskemaet. En mundtlig orientering i telefonen eller en e-mail er tilstrækkelig.

Indberetning til skolekommunen

146. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, der har fundet sted på en intern skole på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, skal anbringelsesstedet – udover indberetning til den anbringende kommune og socialtilsynet – foretage en indberetning til kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune (skolekommunen), jf. voksenansvarsloven § 21, stk. 3.

Indberetningen til skolekommunen har til formål at sikre, at kommunen har et overblik over omfanget af anvendelse af magt på den interne skole til brug for deres tilsyn med undervisningen på skolen.

Skolekommunen fastsætter de nærmere regler om registrering og indberetning i den overenskomst, der er indgået mellem opholdsstedet eller døgninstitutionen i forbindelse med driften af den interne skole, jf. § 14, stk. 1, nr. 6, og § 15, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Orientering af kommunal eller regional driftsherre

147. Efter voksenansvarslovens § 21, stk. 4, skal anbringelsesstedet ved månedens udgang endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Orienteringen har til formål, at driftsherren løbende kan følge med i, om omfanget af magtanvendelser giver anledning til ændringer i driften af institutionen, herunder fx de personalemæssige kompetencer mv.

Registrering og indberetning af en handling, der kan være undergivet(offentlig) påtale

§ 23.

148. Hvis der er en begrundet mistanke om, at der på et anbringelsessted er foretaget en handling, der kan være undergivet påtale, herunder offentlig, er proceduren for registrering og indberetning en anden end efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 22.

Det afhænger af en konkret vurdering, hvorvidt en given situation falder ind under reglerne i voksenansvarslovens § 23, og det er lederen af anbringelsesstedet eller dennes stedfortræder, der tager stilling hertil.

Hvis det vurderes, at der på anbringelsesstedet er foregået et indgreb, som kan medføre påtale, skal episoden straks registreres og indberettes til det pågældende socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet efter § 2 i lov om socialtilsyn, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 1.

Påtalen kan være offentlig i form af et egentligt strafansvar, men der kan også være tale om en driftsmæssig påtale, som kan få ansættelsesretlige konsekvenser for den pågældende medarbejder eller for anbringelsesstedet generelt.

Socialtilsynet skal ved modtagelsen vurdere, om indberetningen giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser, herunder om der skal rettes henvendelse til politiet. Dette kan fx være tilfældet, hvis en fysisk magtanvendelse vurderes at ligge ud over, hvad der er tilladt i voksenansvarslovens § 9, og en medarbejder eller en kommunal plejefamilie har taget for hårdt fat i barnet, eller hvis en magtanvendelse har udviklet sig til en regulær slåskamp.

Det involverede barn eller den unge skal gøres bekendt med registreringen og have lejlighed til at komme med bemærkninger hertil, jf. punkt 139 ovenfor.

Barnet eller den unges handlekommune skal have tilsendt en kopi af indberetningsskemaet i forbindelse med at dette oversendes til socialtilsynet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 3.

Forældremyndighedsindehaveren skal ligeledes orienteres om det hændte, jf. punkt 142 ovenfor.

Endelig skal den regionale eller kommunale driftsherre orienteres om indgrebet, hvis hændelsen har fundet på en kommunalt eller regionalt anbringelsessted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 4, som beskrevet i punkt. 144 ovenfor.

Hvis socialtilsynet har kommentarer til hændelsen, bør barnets handlekommune samt forældremyndighedsindehaveren orienteres om dette.

Kapitel 22

Tilsyn

Det personrettede tilsyn

149. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges handlekommune skal løbende føre tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 148, stk. 1.

Tilsynet efter servicelovens § 148, stk. 1, skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 70, stk. 2. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette.

Ovenstående gælder uanset, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt på. Kommunalbestyrelsen skal ud over minimumskravet altid vurdere, hvor ofte samt hvordan, der skal føres tilsyn. Det vil i hvert enkelt tilfælde bero på det enkelte barns eller den unges behov.

Det personrelaterede tilsyn giver mulighed for at tale med barnet eller den unge om eventuelle foretagne magtanvendelser.

Børn og unge og deres forældre har personlige og direkte oplevelser af, hvordan hjælpen efter deres opfattelse fungerer. Derfor kan der fra børn og unge samt deres forældre komme vigtig viden, herunder signaler om, at der kan være noget galt, og at der er behov for forbedringer.

Det er væsentligt, at kommunalbestyrelsen, når tilsynsvirksomheden prioriteres og planlægges, er særlig opmærksom på den hjælp, der er rettet mod børn og unge, hvor det kan være vanskeligt at tale med barnet eller den unge om deres situation, herunder magtanvendelser, og som ikke – eller kun meget vanskeligt – selv kan reagere over for urimelige forhold.

Det kan i den forbindelse overvejes at bruge andre metoder til kommunikation og/eller observationer.

Det personrettede tilsyn giver den anbringende kommune mulighed for at vurdere, om anbringelsesstedet fortsat er det rette, eller om der er anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge. Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således tyde på, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I disse tilfælde må kommunen vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted.

Det driftsorienterede tilsyn

150. Socialtilsynet har ansvaret for at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med såvel kommunale og regionale som private sociale tilbud, herunder døgntilbud efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven og plejefamilier og kommunale plejefamilier efter § 66, stk. 1, nr. 1 og 2, i serviceloven, jf. § 4 i lov om socialtilsyn.

Socialtilsynet

Voksenansvarsloven

§ 22...

151. Voksenansvarslovens § 22 fastsætter, at det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med et anbringelsessted, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, som led heri fører tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i denne lov. Det følger af § 7 i lov om socialtilsyn, at socialtilsynet fører det driftsorienterede tilsyn med godkendte sociale tilbud, herunder anbringelsessteder, for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet, blandt andet i forhold til målgrupper, metoder og resultater samt kompetencer.

Socialtilsynet fører blandt andet tilsyn med, at anbringelsesstederne har en pædagogisk indsats, der forebygger magtanvendelser, så magtanvendelse så vidt mulig undgås. Tilsynet ser også på, om anbringelsesstederne dokumenterer og følger op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

Det driftsorienterede tilsyn består både af en kontrol af forholdene på anbringelsesstedet og en dialog mellem socialtilsyn og anbringelsessted, som skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten på anbringelsesstedet. Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder ved at aflægge mindst ét årligt besøg på anbringelsesstedet, inddrage oplysninger fra modtagne indberetninger om magtanvendelse, oplysninger fra personalet og anbragte børn og unge på anbringelsesstedet samt fra andre relevante personer og udveksle oplysninger med de kommuner, som har ansvaret for de enkelte borgeres ophold på anbringelsesstedet i henhold til §§ 9-9 a i retssikkerhedsloven.

Socialtilsynene skal, hvis forholdene på det enkelte anbringelsessted tilsiger det, træffe afgørelse om skærpet tilsyn og samtidig udstede et påbud med henblik på, at anbringelsesstedet som betingelse for fortsat godkendelse inden for en tre måneders frist skal rette op på de omfattede forhold, jf. § 8 i lov om socialtilsyn. Det kan fx være relevant, hvis et anbringelsessted har uforholdsmæssigt mange magtanvendelser sammenlignet med et lignende anbringelsessted med en tilsvarende målgruppe eller gentagne gange indberetter handlinger, der er undergivet påtale, herunder et eventuelt strafansvar, som tilladt magtanvendelse. Socialtilsynet kan da give anbringelsesstedet påbud om at tilvejebringe en handlingsplan for at undgå unødige magtanvendelse i fremtiden. Det kan fx omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet med den pædagogiske praksis på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt.

Endelig kan socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelse, hvis anbringelsesstedet ikke ændrer praksis og dermed vurderes ikke længere at have den fornødne kvalitet, jf. § 5, stk. 5, jf. § 6 i lov om socialtilsyn.

For en nærmere gennemgang af reglerne om generel godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med generelt godkendte anbringelsessteder, herunder plejefamilier, kommunale plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner efter lov om socialtilsyn §§ 5 og 7 i lov om socialtilsyn.

Særligt om henvendelse til socialtilsynet

152. Socialtilsynet skal etablere en særlig adgang for personale, anbragte børn og unge, pårørende og andre til at henvende sig til socialtilsynet om bekymrende forhold på et anbringelsessted, jf. socialtilsynslovens § 11, stk. 1. Efter bestemmelsen skal socialtilsynet som minimum have et telefonnummer og en e-postadresse særskilt hertil.

Alle kan henvende sig til socialtilsynet, hvis de oplever bekymrende forhold på et anbringelsessted, og tilsynet skal som offentlig myndighed altid tage henvendelsen alvorligt og vurdere, om den giver anledning til at foretage sig nærmere, uanset på hvilken måde og i hvilken form henvendelsen modtages.

Personer, der henvender sig personligt via mail eller på anden måde, hvor deres identitet oplyses, kan bede om anonymitet. Det vil sige, at de ikke har pligt til at opgive navn eller andre personlige oplysninger til socialtilsynet, når de henvender sig.

Bestemmelsen skal sikre, at bekymrende forhold kan nå frem til socialtilsynet og således sikre socialtilsynet det bredest mulige oplysningsgrundlag for varetagelsen af tilsynsopgaven. Samtidig skal ordningen give anbragte børn og unge, pårørende, ansatte og andre, der er i daglig kontakt med anbringelsesstedet, sikkerhed for, at de ved, hvor de kan rette henvendelse, hvis de oplever en ubehagelig tone eller andre uhensigtsmæssigheder i et tilbud.

Anbragte børns mulighed for at henvende sig anonymt til socialtilsynet

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 25...

153. Socialtilsynet skal oplyse anbragte børn og unge om muligheden for at rette henvendelse til socialtilsynet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 25. Dette kan fx ske ved opslag på en fælles opslagstavle, på socialtilsynets hjemmeside, i en informationspjece om tilbuddet eller på anden måde, hvor såvel de anbragte børn og unge som pårørende og andre har adgang til oplysningerne.

For en nærmere gennemgang af reglerne om henvendelser til socialtilsynene, herunder anonyme henvendelser, socialtilsynets reaktionsmuligheder, tavshedspligt under strafansvar, politianmeldelse og underretning henvises der til vejledning om socialtilsyn.

Snitflader mellem det personrettede og driftsorienterede tilsyn

154. Socialtilsynet skal underrette de anbringende kommuner, hvis de i forbindelse med deres tilsyn bliver opmærksom på bekymrende forhold på et anbringelsessted, og når de bekymrende forhold kan berøre de anbragte børn og unge, hvis anbringelse kommunen har ansvar for, jf. lov om socialtilsyn § 10.

Det kan fx være, at anbringelsesstedet ikke (længere) har kompetencer til at behandle/støtte en bestemt målgruppe og har fået påbud om at sikre, at de nødvendige kompetencer er til stede som betingelse for fortsat at være godkendt til denne målgruppe, hvortil et allerede anbragt barn eller en anbragt unger hører.

Parallelt med socialtilsynenes pligt til at underrette de anbringende kommuner, har de anbringende kommuner en pligt til at underrette socialtilsynet, hvis de i forbindelse med udførelsen af det personrettede tilsyn bliver opmærksom på bekymrende forhold på anbringelsessteder, jf. serviceloven § 148, stk. 3. Det kan fx være, hvis de bliver opmærksomme på oplysninger om magtanvendelse, som ikke bliver indberettet, eller oplysninger om uhensigtsmæssig adfærd fra anbringelsesstedets ansatte.

Det kommunale tilsyn

155. Efter § 15 i retssikkerhedsloven har kommunalbestyrelsen ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sin virksomhed på det sociale og sundhedsmæssige område efter den sociale lovgivning.

Det fremgår af § 16 i samme lov, at kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses, jf. § 15. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene, og den måde opgaverne udføres på.

Det fremgår desuden af retssikkerhedslovens § 16 a, at kommunalbestyrelsen fører et kriminalpræventivt tilsyn med personer, som i henhold til dom eller kendelse eller vilkår som tiltalefrafald eller prøveløsladelse skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder. Dette tilsyn føres af den kommune, der har pligt til at yde hjælp, jf. §§ 9 og 9 a i retssikkerhedsloven.

§ 71-tilsynet

156. I voksenansvarsbekendtgørelsens § 24, stk. 4, er det fastsat, at den anbringende kommune skal orientere et anbragt barn eller en ung samt forældremyndighedsindehaverne om adgangen til at rette henvendelse til det tilsyn, der er nedsat i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, (§ 71-tilsyn) med personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse.

Der skal også ske underretning om adgangen til at rette henvendelse til Folketingets § 71-tilsyn, hvis der er givet samtykke til anbringelsen.

§ 71-tilsynets vurdering

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 24. ...

Stk. 4...

157. § 71-tilsynet kan ikke træffe afgørelser, men alene give udtryk for sin vurdering af forholdene for de administrativt frihedsberøvede. Vurderingen kan blandt andet have form af kritiske bemærkninger, anbefalinger og henstillinger. §71-tilsynets behandling af en sag kan give anledning til, at en institution får besøg af § 71-tilsynet, som på baggrund heraf offentliggør en rapport om tilsynets vurdering af forholdene på institutionen.

Ombudsmandens tilsyn

158. Folketingets Ombudsmand fører tilsyn med den offentlige forvaltning. Ombudsmandens primære opgave er at bedømme, om myndigheder eller personer, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl og forsømmelser ved udøvelsen af deres opgaver, jf. § 21 i lov nr. 349 af 22. marts 2013 om folketingets ombudsmand (herefter ombudsmandsloven).

Ombudsmanden kan også inspicere enhver institution og ethvert tjenestested, der hører under ombudsmandens virksomhed. Inspektionerne foretages navnlig på steder, hvor borgerne er berøvet deres frihed, herunder sikrede afdelinger.

Ombudsmanden kan i forbindelse med undersøgelser fremsætte kritik, afgive henstillinger samt i øvrigt fremsætte sin opfattelse af en sag. Såfremt ombudsmandens undersøgelse af en sag viser, at der i den offentlige forvaltning må antages at være begået fejl eller forsømmelser af større betydning, skal ombudsmanden give meddelelse om sagen til Folketingets Retsudvalg. Ombudsmanden skal endvidere give meddelelse om sagen til vedkommende minister, kommunalbestyrelse eller regionsråd, jf. ombudsmandslovens § 24.

Herudover blev det i 2012 besluttet at oprette et særligt børnefagligt kontor under Folketingets Ombudsmand for at styrke børns rettigheder. Ombudsmandens Børnekontor skal sikre en lettere tilgængelighed for børn og unge til Ombudsmanden, blandt andet ved at sikre, at Folketingets Ombudsmand også henvender sig direkte til børn.

Samtidig skal Folketingets Ombudsmand fremme børns rettigheder ved at følge udviklingen i implementeringen og sikringen af børns rettigheder og eventuelt fremsætte kritik, afgive henstillinger og i øvrigt fremsætte sin opfattelse af en sag i de tilfælde, hvor børns rettigheder ikke sikres. Det kan Ombudsmanden gøre ved at rejse generelle egendriftssager og foretage egendriftsundersøgelser i de tilfælde, hvor det må anses for nødvendigt.

De centrale funktioner for Ombudsmandens Børnekontor er:

- At behandle klager der vedrører børn i sager, hvor forvaltningen har truffet en afgørelse.
- At aflægge besøg på institutioner, hvor børn opholder sig og føre kontrol med myndigheder i forhold, der vedrører børn, herunder tage sager op af egen drift samt gennemføre generelle undersøgelser.
- At medvirke til at overvåge implementeringen af børns rettigheder i henhold til FN's konvention om Barnets Rettigheder i lovgivningen og i myndighedernes praksis.

Kapitel 23

Klageadgang samt særlig adgang til domstolsprøvelse mv.

Generel klageadgang

159. Anbragte børn og unge der er fyldt 12 år samt forældremyndighedsindehavere kan klage over afgørelser truffet efter voksenansvarslovens, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 1, som udtømmende slår fast, hvem der kan klage.

Der skal i den forbindelse altid tages særlige hensyn til børn og unge med nedsat funktionsevne i forhold til deres forudsætninger for at kunne påklage afgørelser.

Klage over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen og børn og unge-udvalget

160. Klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget eller kommunalbestyrelsen i medfør af voksenansvarsloven, kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. § 23, stk. 2, i voksenansvarsloven.

Børn og unge-udvalget træffer følgende afgørelser, jf. voksenansvarsloven:

- Afgørelse om tilbageholdelse, jf. § 11, stk. 1 og 2.
- Afgørelse om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. § 15.

Kommunalbestyrelsen træffer følgende afgørelser jf. loven:

- Afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelsen af børn og unge i op til yderligere 14 dage under anbringelsen efter voksenansvarslovens § 11, stk. 4.
- Afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner efter voksenansvarslovens §§ 12 og 13.
- Afgørelse om anvendelse af personlige alarm -eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne efter § 17.
- Afgørelse efter § 19 om indgreb i dømtes adgang til telefon og internet.

Ankestyrelsens afgørelse vedr. tilbageholdelse efter § 11, stk. 4, kan kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Der gælder ikke særregler om indbringelse for retten for de øvrige af kommunalbestyrelsen afgørelser, der kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. modsætningsvist § 73 i retssikkerhedsloven.

Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

161. Klager over anvendelsen af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter reglerne i loven eller regler fastsat i medfør heraf kan indbringes for kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 3.

Det er anbringelsesstedets leder, den, der bemyndiges hertil, eller personalet, der ud fra en konkret vurdering beslutter, om betingelserne for at anvende magt er opfyldt i en konkret situation. Der skal således ikke indhentes en forudgående tilladelse fra kommunen.

Klagefrister

162. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 4, jf. § 67, stk. 1, i retssikkerhedsloven.

Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen har opsættende virkning, jf. voksenansvarslovens 23, stk. 5. Dog kan direktøren for Ankestyrelsen under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Advokatbistand, aktindsigt mv.

163. Voksenansvarslovens § 23, stk. 6, slår fast, at servicelovens §§ 72 og 73 og § 74, stk. 2 og 3, finder anvendelse ved behandling af sagen i Ankestyrelsen.

Barnet og den unge samt forældremyndighedsindehaveren har således ret til advokatbistand under klagebehandlingen af en sag om tilbageholdelse, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 1, 2 og 4, og i sager om brev og telefonkontrol efter voksenansvarslovens § 15, stk. 1, jf. servicelovens § 72, stk. 1.

Under en sag om brev- og telefonkontrol efter voksenansvarslovens § 15, som vedrører den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om gratis advokatbistand, jf. servicelovens § 72, stk. 3.

I forhold til salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31, jf. servicelovens § 72, stk. 4.

Orientering om retten til aktindsigt og til at udtale sig

164. Inden der træffes afgørelse i en sag om gratis advokatbistand, påhviler det kommunalbestyrelsen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 12 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes, jf. servicelovens § 73, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen har en tilsvarende forpligtelse over for den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, i en sag om brev og telefonkontrol med denne, jf. servicelovens § 73, stk. 2. Inden der træffes afgørelse i sagen, skal indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge have lejlighed til at udtale sig. Tilbuddet til barnet eller unge om at udtale sig kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet eller den unge, jf. servicelovens § 74, stk. 2.

Den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden i en sag om brev og telefonkontrol med denne, skal tilsvarende have lejlighed til at udtale sig, jf. servicelovens § 74, stk. 3.

Dækning af transportomkostninger

165. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, har ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen i forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen.

Særlig adgang til domstolsprøvelse

166. Ankestyrelsens afgørelse i sager om klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget og afgørelser efter voksenansvarslovens § 12, stk. 4, truffet af kommunalbestyrelsen efter voksenansvarslovens § 23, stk. 2, ved henvendelse til Ankestyrelsen, inden 4 uger efter klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kan kræves forelagt for retten, jf. § 169, stk. 2, og §§ 170-172 i serviceloven.

Hvis Ankestyrelsens afgørelse er stadfæstet ved dom, kan en fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børneforsorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi. Sagerne behandles efter reglerne om borgerlige sager i bekendtgørelse nr. 1257 af 13. oktober 2016 af lov om rettens pleje

(retsplejeloven), herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse med de ændringer, der er angivet i dette kapitel.

Som parter i retssagen anses færdremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for retten.

Retten kan bestemme, at retsmøderne foregår for lukkede døre. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for af de under sagen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet.

Overtrædelse af forbuddet straffes med bøde. Ved afgivelse af dissens angives dommerens navn ikke.

Byrettens afgørelser kan ikke indbringes for landsretten. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til anke, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om tilladelse skal indgives til nævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgningen indgives senere, men inden 1 år efter afsigelsen.

De sagkyndige retsmedlemmer beskikkes af Domstolsstyrelsens efter forhandling med social- og indenrigsministeren.

Domstolsstyrelsen fastsætter antallet af sagkyndige retsmedlemmer og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, må ikke være under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7. Endelig skal de være uberygtede og vederhæftige.

Beskikkelsen gælder for 4 år. En sagkyndig afdgår ved udgangen af den måned, i hvilken den pågældende fylder 70 år. Ingen, der opfylder ovennævnte betingelser, kan afslå at modtage beskikkelse, medmindre den pågældende er over 65 år eller har anden rimelig fritagelsesgrund. Undtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af retsformanden.

Ingen kan undtages, som ifølge §§ 60 og 61 i lov nr. 1255 af 16. november 2016 om rettens pleje ville være udelukket for at handle som dommer i dagen.

Bilag

Eksempel på et udkast til en husorden.